

Nyt. szám: 12/084

Kl. sz.: 180/044

~~6/0218~~

~~6/0269~~

168

5/103

TORÖLVE 16/1993

MH. HTPCSF INT ALAPJÁN TITKOS

1993 10 13

Auló

Nyt. sz.: 168

HADTÁP BIZTOSÍTÁS

4

XI. ÉVFOLYAM
1978. 4. SZÁM

MEGJELENIK NEGYEDÉVENKÉNT
AZ MNHF-SÉG BELSŐ KIADVÁNYA

MAGYAR NÉPHADSEREG
7260.

1978. 12. hó 22. n.
6/0266 szám — db mell.

Lássa végrehajtásra:

Ref.:

pk.

TITKOS

„A hadtápbiztosítás magában foglalja mindazokat a rendszabályokat, amelyek a hadtáp megszervezésére, valamint a csapatok anyagi, technikai, egészségügyi és egyéb irányú biztosítására és kiszolgálására irányulnak.”

[MN HARCÁSZATI
SZABÁLYZATA (ho.-e.) 47. pont]

HADTÁPBIZTOSÍTÁS

1978

4

Készült: 650 példányban

Egy példány: 65 lap

Szerkeszti: a Szerkesztő Bizottság

A Szerkesztő Bizottság elnöke: Dr. Lapos Mihály ezredes

Szerkesztőség: Budapest XIII., Dózsa György út 49/a. MN HTP Törzs

Felelős szerkesztő: Tóth József alezredes

Felelős kiadó: Elekes János ezredes

HADTÁPBIZTOSÍTÁS ELMÉLETE

A Nagy Honvédő Háború idején Front PK HTPH-i beosztásban dolgozó tábornok visszaemlékezésének olvasása kapcsán

Dr. Lapos Mihály ezredes, a hadtudományok kandidátusa

A közelmúltban olvastam Antipenkó altábornagnak a hamarosan magyarul is megjelenő „Főirányban” c. könyvét.

Ez a maga nemében páratlan, a szovjet katonai memoáirodalmat gazdagító könyv megragadóan ábrázolja azt a hősiességet, nagy áldozatokat, akaraterejét és kitartást igénylő munkát, amelyet a Szovjet Fegyveres Erők Hadtápjá végzett a NHH folyamán a csapatok folyamatos és megbízható hadtápbiztosítása érdekében.

Ez a könyv az olvasó számára rendkívül mély benyomást kelt és külön élvezetet jelent mert egy olyan ember tollából származik aki csaknem a háború első pillanatától annak befejezéséig a főirányban ténykedő csapatok, frontok hadtápbiztosítását szervezte és oldotta meg.

Ez az ami arra indított, hogy kiemeljem a könyv néhány olyan tanulságát, amely napjainkig a hadműveletek és harcok megvívásának elveiben végbement gyökeres változások ellenére is érvényesek és hasznos útmutatással szolgálnak mind a hadtápbiztosítás elméletét, mind annak gyakorlatát művelők számára.

Az első és az egyik legfontosabb gondolat ami ide kívánczik az emberekről történő gondoskodás mélyeséges felelősségének kifejeződése és érvényesítése. A szerző nagyon érdekesen veti fel, hogy vajon melyik anyag a fontosabb? Az üzemanyag, a lőszer, vagy más anyag? Mindjárt a választ is megadja: a hadműveletek, harcok egyes időszakában egyik, vagy másik anyag fontossága előtérbe kerülhet. Egyet azonban soha nem szabad elfelejteni: az emberekről való gondoskodás, azok etetése, ruházatának, pihentetésének biztosítása az egész háború folyamán nap mint nap a háború első pillanatától annak befejezéséig fontos. Gondolom a kérdés fontosságát ennél szemléltetőbben nehéz volna kifejezni. Csupán azt szükséges hozzáfűzni, hogy ezt a mélyeséges humanizmust tükröző szemléletet kell nekünk is a katonáink, tiszthelyetteseink és tisztjeink nevelése, tanítása során kialakítani, és úgy formálni, hogy az a gyakorlatban biztosítsa a cselekvőképességet. Erre a legjobb iskola, ha már a békeidőszakban is ennek szellemében élünk, dolgozunk, biztosítjuk a pártunk és kormányunk által rendelkezésünkre bocsátott anyagi javak hatékony felhasználását, annak érdekében, hogy a személyi állomány életkörülményeit fokozatosan és állandóan javítani tudjuk.

A személyi állományról történő rendszeres és a követelményeknek megfelelő gondoskodás fontos eleme, biztosítéka volt az élet ismerete, az úgynevezett végpontokkal való kapcsolattartás. Ennek megvalósítása érdekében a politikai szervek vezetőivel együttműködve számos módszert alkalmaztak. Ilyenek mint a helyszíni ellenőrzés, a hangulatjelentések figyelmes és gyors feldolgozása. Egyik kiemelkedő módszer volt a front politikai szerveivel együttműködésben szervezett az első vonalban levő századok képviselőinek frontméretű konferenciája. Ezeknek a módszereknek a hasznosságát az *élet igazolta*. Igaz, hogy a NHH óta a körülmények lényegesen megváltoztak a követelmény azonban megmaradt, amelyet várhatóan sokkal bonyolultabb körülmények között kell teljesíteni. Ezért is nagyon figyelemre méltó e módszerek jelen körülmények közötti alkalmazásának tanulmányozása.

A könyv nagyon sok lapján visszatérő gondolat a csapatok hadtápbiztosításával kapcsolatos feladatok helyszíni segítése és ellenőrzése. Ezt nagyon figyelemre méltónak tekintem. Napjainkban sajátos helyzetünkben kiindulva ritkán fordul elő, hogy békében egy-egy hadtáptörzs a csapatok hadtápbiztosításával kapcsolatos feladatokat érzékeli, gyakorolni tudja. Részben ebből kiindulva, részben pedig azzal összefüggően, hogy különösen törzsvezetési gyakorlatokon a munka eredményei a kidolgozott okmányokban realizálódnak (amit esetenként az előjáró szervek a kívánatosnál jobban ösztönöznek), gyakran tapasztalható, hogy a gyakorlati munka segítségével, ellenőrzésével kapcsolatos tevékenység szervezését „elfelejtjük”. A könyv útmutatása, valamint a helyenként előforduló torzulások arra intenek bennünket, hogy e vonatkozásban mind a szemléletben, mind a gyakorlatban gyökeres változást kell elérni. Tovább kell tökéletesíteni a hadtápbiztosítás tervezésével és szervezésével kapcsolatos tevékenységet. Olyan tervezési-, és munkarendet kell kialakítani, amelyben a vezető szervek személyi állományának fele esetenként és egyes szinteken kétharmada, közvetlenül a gyakorlati feladatok végrehajtásával, segítségével és ellenőrzésével tudjon foglalkozni. Ez nagyon jelentős energia és erő amelynek az igénybevitelével nagyon körültekintően kell eljárni, biztosítva azt, hogy ez a tevékenység mindig konkrét feladatokra és tartalomra irányuljon. Általános ellenőrzés és segítés ugyanis nem viszi előbbre az ügyeket.

A következő gondolat amit nagyon érdemesnek tartok arra, hogy e cikk keretei között kiemeljek, azt a szerzőnek nem pontosan idézett következő szavai szemléltetik: a hadtáp olyan terület, amelyen mindig „megéghetsz”, ha a frontparancsnoktól nem kapsz támogatást. Ez véleményem szerint is igaz, a frontra is, meg a zászlóaljra is. Ez olyan fontos életbölcsestégen alapuló gyakorlati útmutatás, mely minden szinten kívánatos, hogy érvényesüljön. Hogyan? És mit kell, hogy jelentsen számunkra? Véleményem szerint a dolog lényege abban van, hogy a PK HTPH-ink, mint vezetők, rendelkezzenek olyan vezetői tulajdonságokkal, amelyek alkalmassá teszik őket arra, hogy a legbonyolultabb helyzetben is képesek legyenek az egyszemélyi parancsnokokat szituációba hozni és érzékeltetni azt, hogy az adott helyzetben, a harc, a hadművelet megvívása szempontjából a hadtápbiztosítás területein, melyek azok a kritikus pontok amelyek parancsnoki segítség nélkül a csapatok harctevékenységeinek kudarcához vezethetnek. Mire van tehát szükség? Arra, hogy a PK HTPH-ek legyenek jó lényegkiválasztók, kezdeményezők, dinamikusak és célratorók, legyenek képesek mindenkor a harctevékenység hadtápbiztosítási rendjének logikus, rövid és meggyőző megfogalmazására, jelentésére.

A hadtáp megszervezésével kapcsolatosan is hasznos és nagyon elgondolkoztató tapasztalatokra érdemes felfigyelni. Ilyen például az „összenyomott rugó” elvének alkalmazása. Ennek a lényege az, hogy a támadó hadművelet megindulásának időszakában a felsőbb tagozatok hadtápszerveit közelítették az arcvonalhoz, nem egyszer a felsőbb tagozatok hadtáp csapatai működési körzetüket egészen az arcvonalig kiterjesztették, pl. közúti komendáns csapatok, az alsóbb tagozatok hasonló szervei pedig tartalékban felkészültek a szétbontakozásra, a feladatok végrehajtására. Ennek az elvnek az alkalmazása a tartaléképzés, az egyes hadtápcsapatok tevékenységi keretei kiterjesztésének, megnövelésének sajátos módja. Van ennek helye napjainkban? Igen van. Néhány vonatkozásában most is alkalmazzuk. Pl. a VKB-ok alkalmazása a sebesültek kiürítésére a lehető leghosszabb ideig, mely a KB-ok tevékenységi körzetének megnövelését eredményezi, vagy pl. az ellenség fő védőövének áttörése esetén a tüzérségi előkészítéshez szükséges lőszer felhalmozása a tüzelőállásban. Van tehát helye ezen elv napjainkban történő alkalmazásának. Feladatunk az, hogy kutassuk az alkalmazás kiszélesítésének lehetőségeit, mert azáltal erősíteni tudjuk a hadtápbiztosítási rendszer életképességét, teljesítőképességét.

A könyv szerzője a hadtáp megszervezés aprónak tűnő, de végső soron kritikus helyzetet előidéző kérdésére mutat rá a következők közreadásával. Az egyik hadművelet folyamán az eü. intézeteket három irányban telepítették. Rövid idő elteltével azt vették észre, hogy az egyik irányban telepített eü. intézetbe kiürített sebesültek száma jóval meghaladta annak kapacitását, a másik kettő pedig szinte üres volt. Kivizsgálták az okát melynek során kiderült, hogy a leterhelt eü. intézet olyan irányban települt ahol jók az utak. A sebesültekkel megrakott visszatérő tehergépkocsi-vezetők ezt érintve a sebesülteket átadták, nem voltak hajlandók azokat a másik két bázisra elszállítani, mivel az esetben képtelenek lettek volna a részükre parancsban meghatározott következő szállítási feladatokat végrehajtani. Úgy gondolom, hogy ez az egyszerű példa nagyszerűen mutatja azt, hogy a hadtápbiztosítás legapróbb kérdéseinek megoldása során nem törhetők a sablonos megoldások.

A csapatok folyamatos és megbízható anyagi biztosításával összefüggően ugyancsak figyelemre méltó néhány intelem. Az egyik a tartalékképzéssel és a szállító eszközök felhasználásával kapcsolatos. A hadtápfőnök tartalék nélkül a „kifejlődő tragédia” tehetetlen szemlélője, hívja fel a szerző a figyelmet. Lényeges és nagyon elgondolkoztató és mindjárt fel is merül, hogy vajon kellő hangsúlyt kap-e ez napjainkban a hadtáp elméletében és gyakorlatában. Félő, hogy nem. Valamikor gyakran hallottunk ezzel kapcsolatos, „gúnyos” megjegyzéseket is. Talán ez is közrejátszott abban, hogy ez így van és határozottabban vetődik fel annak szükségessége, hogy erősítsük az olyan egészséges szemléletet és öntevékeny munkarend kialakítását, amely szinte kötelezővé teszi azt, hogy a különböző hadtáptagozatok állandóan rendelkezzenek tartalékokkal (idő, anyagi, szállító stb.) és egyben lehetetlenné teszi az értelmetlen fölösleges erőt és energiát lekötő „gyűjtögetést”.

E témával függ össze az a tanulságos megjegyzés is amely szerint az egyes tagozatok szállító erőit nem szabad szétosztani az alárendeltek részére. E gondolat értelme nyilvánvaló. Mi az ami aktuálisá teszi számunkra ennek felvetését? Úgy gondolom, ez azzal az egészséges törekvéssel függ össze, hogy az anyagok minél kevesebb átrakás után kerüljenek a csapatokhoz. Ennek kapcsán szinte általánosan elterjedt megoldás a tagozatok kihagyása, a kocsi cserés

megoldás stb. Ezek a megoldások azonban sok veszélyt is hordanak magukban, mégpedig elsősorban azt, hogy az előjárótól szállító eszközökkel együtt átvett szállítmány útja ellenőrizhetetlen, és ezáltal bizonytalan, hogy a szállító eszközök mikor térnek vissza. Ennek a módszernek az alkalmazása szigorú rendszabályok bevezetését és azok maradéktalan betartását követeli, mert ellenkező esetben egy jó módszer káros kihatással járhat.

Szintén megszívlelendő az a gondolatsor, amely az anyagi eszközökkel való takarékoság szükségességét mutatja be. Ennek során hangsúlyozott szerepet kapott az üzemanyaggal való takarékoság szükségessége. A NHH óta eltelt évtizedek alatt a hadseregek felszerelésében általánossá vált a legkorszerűbb, nagy teljesítményű és üzemanyagfogyasztású technikai eszközök jelenléte. Ez a NHH időszakához viszonyítva a technikai eszközök többszörösre történő növekedését jelenti. Ha az üzemanyagokkal való takarékoság akkor fontos volt, akkor nagyon könnyű elképzelni mennyire fontos napjainkban, amikor egy összefgyveremi HDS napi hajtóanyag szükséglete meghaladhatja a 2000 t-t.

Ennek szükségességét indokolja az a tény is, hogy napjainkban az energiával és energia hordozókkal való takarékoság fontossága jóval meghaladja a hadsereg kereteit népgazdasági, sőt nemzetközi jelentőségűvé vált.

A háország nem „feneketlen hordó”. Ezért az anyagi javak takarékos felhasználása elsődendő feladat, s ezen túlmenően a háország tehermentesítése, a csapatok folyamatos hadtápbiztosítása szempontjából alapvető fontossággal bír a hadszíntéren levő lehetőségek – anyagok termelő, javító, szolgáltató kapacitások – maximális igénybevétele. Különösen fontos a technikai eszközök tömeges jelenléte időszakában a javító helyreállító kapacitás felderítése és teljes körű aktivizálása a sérült technika helyreállítása érdekében. Ennek biztosítása céljából fontos volna az olyan anyag és eszköz „nélküli” szervezetek létrehozása, amelyek megfelelő felkészülés után képesek arra, hogy a meghatározott javító kapacitást gyorsan mobilizálják és biztosítsák annak maximális hatékonysággal való működését. Úgy vélem, hogy ezzel a gondolattal érdemes már az összefgyvernemi HDS szintjén is foglalkozni.

A takarékoság és a helyszíni eszközök igénybevételével kapcsolatosan mutat rá a szerző arra, hogy e vonatkozásban a legnagyobb gondjuk az volt, hogy nem rendelkeztek az adott területre vonatkozóan a szükséges gazdasági ismeretekkel. Nagyon figyelemre méltó intelem számunkra és aktuális különösen ha azt figyelembe vesszük, hogy néhány éve még elég általános volt az a vélemény, hogy a helyszíni eszközök igénybevételére atomháború esetén nagyon kicsi a valószínűség. A valószínű harcszintér gazdasági helyzetének tanulmányozására több féle mód és lehetőség kínálkozik. Ezek közül kiemelném annak a fontosságát és szükségességét, hogy a legalapvetőbb kérdésekre vonatkozóan valósítsuk meg a központból kiinduló tájékoztatók kiadását, évente egy, esetleg kettő alkalommal.

Nem kevésbé hasznos és tanulságos az a felvetés is, hogy mikor tekinthető a hadművelet befejezettnek; akkor-e, ha a hadművelet elérte a célját és a raktárak üresek, vagy akkor, ha a hadművelet a célját elérte és a hadtápa szükséges anyagtartalékokat létrehozta? A szerző a kérdés második fele mellett foglal állást és kihangsúlyozza, hogy a hadművelet csak akkor tekinthető befejezettnek, ha az elfogyasztott, megsemmisült készleteket pótolták és ezzel anyagi-technikai oldalról a következő hadművelet feltételeit is megteremtették. Most amikor uralkodó az a nézet, hogy a hadműveletek, harcok egymásba foly-

nak, a hadműveletek szünet nélkül folytatódnak ez a kérdés különösen fontos, és ezt csak úgy lehet biztosítani, ha a hadművelet tervezésének időszakában kidolgozzuk azokat a rendszabályokat amelyek lehetővé teszik az anyagi készletek tervszerű feltöltését és gondoskodnak azok következetes végrehajtásáról.

A könyv elolvasása és annak a munkának az érzékeltetése amelyet a hadtáp végzett az NHH folyamán, jól szemléltetik, hogy a hadtápbiztosítás mint fogalom milyen tág, sokoldalú, és szemlélteti azt is, hogy mennyi mindennel kell az életben foglalkozni, olyannal, amit egyetlen katonai iskolában sem tanítanak. A csapatok hadtápbiztosításával szorosan összefüggő feladatokon túlmenően ilyenek pl.: a felszabadult területeken az ipari termelés beindításának segítése, a mezőgazdasági munkák elvégzésében való közreműködés, a felszabadított területek lakossági elm., eu. ellátásában való közreműködés, a feltétel nélküli fegyverletételről szóló egyezmény aláírása hadtáp feltételeinek a megteremtése stb.

Befejezésül annak a meggyőződésnek adok kifejezést, hogy e néhány gondolat kiragadása részben megerősíti eddigi törekvéseink helyességét, részben ösztönöz a sablonmentes gondolkodásra, kezdeményező tevékenységre, és felkelti az érdeklődést a „Főirányban” c., rövidesen magyarul is megjelenő könyv iránt, melyet csak a legjobb szívvvel tudok ajánlani valamennyi olvasónak.

POLITIKAI MUNKA A HADTÁPSZOLGÁLATBAN

Hatvan éves a magyar kommunisták pártja

Forgács András ezredes

Harcban megedződött, forradalmi pártunk születésének – a Kommunisták Magyarországi Pártja megalakulásának – 60. évfordulójára emlékezünk ezekben a hetekben hazánkban.

Pártunk kiemelkedő eseményére emlékezve, elengedhetetlen szólunk a munkásosztály forradalmi pártjának általános jelentőségéről. A marxista-leninista tanítások egyértelmű állásfoglalása – a munkásmozgalom tapasztalatai alapján –, hogy a munkásosztály önálló osztályérdekeit kifejező és képviselő, önálló politikai szervezetének (pártjának) létrejötte – melynek legdöntőbb feladata, (független) politikai harcra szervezni a munkásosztályt, a politikai hatalom megragadásáért – alapvető fordulat, minőségi változás az osztályharc szempontjából; történelmi vívmány, amely lényegileg (döntően) meghatározza a munkásmozgalom további fejlődését s egyben ez a proletariátus osztállyá szerveződésének befejező szakasza.

Ettől az időszaktól kezdve mondhatjuk, hogy a proletariátus önálló politikai erő; mely saját osztályérdekeiért és céljaiért küzd; rendelkezik önálló vezérkarral a harc szervezésére és vezetésére.

Ezért tartjuk mi, a párt létrehozását: *általában* történelmi vívmánynak; az *osztályharc szempontjából* minőségi fordulópontnak.

A munkásosztály első pártjai azonban – sajnálatosan – elvesztik forradalmiságukat, vezetésükben szociálreformista erők erősödnek és szilárdulnak meg. Ennek következménye, hogy az I. világháború küszöbére – az ellentétek végletes kiéleződésének időszakához – a nemzetközi proletariátus e reformista pártok vezetésével érkezik.

V. I. Lenin – elévülhetetlen – érdeme, annak felismerése, hogy ilyen körülmények között a munkásmozgalom – reformista – pártjai nem képesek a forradalmi harc szervezésére és vezetésére, a proletárforradalom győzelemre vitelére. A munkásosztálynak – mindenhol – egy új típusú forradalmi pártra – kommunista pártra – van szüksége ahhoz, hogy győzelmének feltételét biztosítsa. Lenin vezetésével az orosz proletariátus volt az, aki – a nemzetközi munkásmozgalom történetében először – ezt az új típusú (a munkásosztály, s bátran mondhatjuk: minden elnyomott és minden haladó erő – igazi érdekeit kifejező) pártját – 1912 januárjában, Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párt néven létrehozta.

E lenini párt vezetésével a Nagy Októberi Szocialista Forradalom hatalmas

csapást mért a kapitalizmusra, az imperialista háború valamennyi támogatójára és erősebbé tette a szocialista eszmék befolyását, mint valaha is volt.

A magyar nép legjobb, legtudatosabb fiai határtalan lelkesedéssel üdvözölték orosz testvéreiket.

A forradalmi hadifogoly-szervezetekből már 1918 március 24-én létrejött az Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párt magyar csoportja, kommunista szervezete.

Az orosz példa nyomán – idehaza is – fokozták harcukat a baloldali erők, nálunk is megmozdultak a széles tömegek.

A munkásosztály vezetésével a nép megdöntötte a monarchiát, megteremtette a köztársaságot, kivívta az ország függetlenségét. Győzött a polgári demokratikus forradalom. A nép követeléseit azonban már csak a szocialista forradalom elégíthette ki. Ehhez pedig olyan politikai vezető erő kellett, amelyben megvan a képesség a munkásosztály és a tömegek harcának vezetésére.

A történelmi helyzet parancsoló követelésére 1918 november 24-én létrejött a magyar proletariátus és a magyar nép forradalmi erőit tömörítő önálló politikai párt, a Kommunisták Magyarországi Pártja.

A párt megalakulását követő hónapokban a harc kiéleződött. A forradalmi folyamatot már nem lehetett feltartóztatni. A szervezett munkásság és a falusi szegénység bizalma mind nagyobb mértékben fordult a kommunista párt felé.

E vészterhes napokban – amikor a magyar burzsoázia, a polgári kormányzat teljesen csődött mondott –, a kommunista párt és a szociáldemokrata párt képviselői megállapodtak, hogy vállalják a felelősséget a nép sorsáért, a haza jövőjéért, megteremtik a munkásosztály egységét, létrehozzák egységes pártját annak érdekében, hogy megalapozzák a proletariátus hatalmát. S a munkásosztály egységes fellépésének eredményeként – négy hónappal a kommunista párt megalakulása után – eljött 1919 március 21-ének történelmi napja. Győzött a proletárforradalom. Kikiáltották a Magyar Tanácsköztársaságot.

A Magyar Tanácsköztársaságot a hazai ellenforradalmárok által behívott külső imperialista erők fegyveres beavatkozásával és túlerejével levertek.

A Tanácsköztársaságnak még az emlékét is igyekeztek befeketíteni. De a Magyar Tanácsköztársaság a történelem fényében tisztán áll. Pártunk, munkásosztályunk, népünk büszke lehet első munkás-paraszti államunkra.

Az első magyar szocialista forradalom tapasztalatai a magyar és a nemzetközi munkásosztály maradandó eszméi fegyvereivé váltak:

– A Magyar Tanácsköztársaság bebizonyította, hogy a proletárforradalom, a proletárdiktatúra nem speciálisan „orosz jelenség”, hanem követhető és követhető példa más országok munkássága számára.

– A magyar példa is bizonyította, hogy a munkásosztály győzelme csak a marxista-leninista elmélettel felfegyverzett, az osztályal és a tömegekkel összeforrott párt vezetésével vívható ki.

– A Magyar Tanácsköztársaság létrejötté megmutatta azt is, hogy a munkásosztály politikai egysége meghatározhatja erejét és a nemzet vezetésére képes osztállyá teszi.

A tanácsköztársaság leverése után a brutális elnyomatás, a féktelen terror negyedszázados, sötét korszaka nehezedett pártunkra, népünkre.

A párt soha nem adta fel a küzdelmet. Dacolva minden elnyomással, a

legsúlyosabb körülmények között is folytatta harcát. Elmondhatjuk, hogy a párt – 60 éves fennállásának egész időszaka alatt –, az elnyomás és a szabadság viszonyai között; békében és háborúban; mindig; mindenhol és minden körülmények között; szakadatlanul harcolt a dolgozók mindennapi érdekeiért és hirdette a kommunizmus eszméit.

Népünk szabadságát végül is a Szovjet Hadsereg hősi és áldozatos harca hozta meg.

A felszabadulás időpontjában a kommunista párt volt az egyetlen szervezett erő, amely azonnal talpra állt, programot adott az ország újjáépítésére és az egész magyar társadalmi forradalmi átalakítására.

A háborús vereség kábulatából magához tért reakció elleni további harcot a kommunista-szociáldemokrata egységbizottságok, s a harcban összekovácsolódott baloldali erők vívták. A reakció elleni, a munkáshatalom kivívásáért folytatott harcban jött létre ismét a magyar munkásosztály politikai egysége, forradalmi, marxista-leninista pártja, majd pedig, pártunk vezetésével, a dolgozó tömegek támogatásával másodszer is győzött hazánkban a forradalom, megkezdődött a szocializmus építése.

Pártunk megalapítására emlékezve, egyben a történelmi út tapasztalatait és tanulságait is összegezzük.

Tanulságaink közül kiemelkedő jelentőségű, hogy mindenkor őrködnünk kell a pártélet tisztaságán. A pártéletben biztosítani kell a lenini normákat, a kollektív vezetést, a demokratikus centralizmust, a párt és a munkásosztály, a párt és a tömegek közötti (kölcsönös) bizalmat, a mindennapi eleven kapcsolatot.

Pártunk harcának elévülhetetlen tapasztalata, hogy a kommunista és munkáspártok ereje eszméjük igazságában, nemzetközi összefogásukban, a proletár internacionalizmusban van. Ezért pártunk mindig állhatatosan és határozottan küzdött az internacionalizmus erősítéséért, harcolt a nacionalizmus különböző megnyilvánulásai ellen.

Az internacionalizmus próbakövének tekintettük mindig, s tekintjük ma is a világ első munkás-paraszt államához, a szocializmus, a kommunizmus úttörőjéhez, a Szovjetunióhoz való viszonyt.

Történelmi tapasztalatainknak megfelelően pártunk mindenkor sokat foglalkozott a szocializmus építésének törvényszerűségeivel, azok helyes értelmezésével, s alkalmazásával. A szocialista társadalom felépítése elengedhetetlen feltételének tartjuk, s ezért pártunk kötelességének tekintjük, hogy a magyar viszonyokra belyesen alkalmazzuk a szocializmus építésének általános elveit.

Pártunk harca ilyen tapasztalatokkal szolgált. Hasznosítottuk és nem felejtjük el azokat. Álláspontunkat mindig teljes nyíltsággal, elvi szilárdsággal és állhatatossággal képviseltük. És ha elmondhatjuk – mert elmondhatjuk –, hogy munkásosztályunk, népünk bízik a pártban és hallgat szavára, az nem utolsósorban e becsületes nyíltságnak és az elvi kérdésekben tanúsított következeteségének köszönhető.

Pártunk nemzetközi tevékenysége összhangban van belpolitikánkkal. Nemzetközi síkon a reakció ellen és a haladásért küzdünk mindig és mindenütt. Eddig is ez volt elvi álláspontunk, és ezt követjük a jövőben is. Ezt követeli meg népünk békéje, biztonsága.

Pártunk küldetése, hogy lehetőségeinek megfelelően küzdjön a társadalmi haladásért, egy újabb világháború megakadályozásáért, a szilárd és tartós békéért.

Ezért a különböző társadalmi rendszerű országok viszonylatában változatlanul a békés egymás mellett élés politikájának hívei vagyunk.

Külpolitikánkban szövetségeseinkkel szoros egységben lépünk fel és járunk el minden nagy és közös érdekű ügyben.

A Varsói Szerződés tagállama vagyunk és e szervezet fenntartását, hatékonyságának növelését szorgalmazzuk mindaddig, amíg fennáll a szocialista országok veszélyeztetettsége.

Szocialista építésünket segíti a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsa, amelyre támaszkodva a szocialista országok gazdasági együttműködésének magasabb szintre emelésére törekszünk, ideértve az ésszerű integrációs megoldásokat is.

Valamennyi szocialista országgal és a nemzetközi kommunista mozgalom minden pártjával együttműködésre és egységre törekszünk. Az utóbbi években egyes szocialista országok, valamint néhány kommunista és munkáspárttal keletkeztek nézeteltérések és viták. Nézetünk szerint ezek nem zárják ki annak lehetőségét, hogy sok kérdésben együttműködjenek és még kevésbé azt, hogy akcióegységre lépünk közös ellenségünkkel, a nemzetközi imperializmussal szemben.

Pártunk (a történelmi realitásokat figyelembe véve; a lenini tanításokból kiindulva) megkülönböztetett figyelmet fordított és fordít a szocialista haza védelmére.

A felszabadulás, a hatalom megszerzése után fontos feladatnak tekintette a nép hadseregének megteremtését. Áldozatos és küzdelmes munkával – viszonylag rövid idő alatt – jól szervezett, a nép szolgálata mellett elkötelezett, jellemben új típusú hadsereget hozott létre.

A honvédelem ügyét elsőrendű kérdésnek tekintő pártunk irányítása, következetes politikája és dolgozó népünk szüntelen gondoskodása révén ma olyan hadserege van a Magyar Népköztársaságnak, amely erkölcsi-politikai szilárdságában, szervezetében, anyagi-technikai felszereltségében, fegyverzetének korszerűségében, káder- és személyi állományának felkészültségében – a testvéri hadseregek közösségében – képes a haza védelmét megbízhatóan ellátni, szövetségi kötelezettségeit maradéktalanul teljesíteni.

Pártunk 60 éves útját nagy győzelmek, s időnként bekövetkezett kudarcok jelzik, de az egész utat figyelembe véve büszkén tekinthetünk a megtett útra, az eltelt 60 esztendőre, a zászlót mindig tisztán és magasan tartotta! Bátran hirdethetjük tehát, hogy pártunkban megvolt – és biztosan hisszük a jövőben is meglesz – a képesség történelmi küldetésünk betöltésére.

Lehetőségeink és tennivalóink a szocialista versenymozgalom továbbfejlesztése útján

Sándor György ezredes

A szocialista versenymozgalom a legutóbbi esztendőök nagy társadalompolitikai eseményeinek, mint hazánk felszabadulása 30. évfordulójának, pártunk XI. kongresszusának, a NOSZF 60. évfordulójának hatására is újabb eredményekkel, gazdag tapasztalatokkal tovább erősödött. Önmagában e hatalmas méreteket öltő és valóban sok újjal gazdagodó időszak tapasztalatainak áttekintése is elégséges magyarázatául szolgálna annak, miért is fordul olyan nagy figyelem a mozgalom felé.

Van azonban egy másik, nem kevésbé fontos összefüggés, ami miatt a versenymozgalom helyzetének országos szintű áttekintésére sor került. Pártunk a XI. kongresszuson elfogadott új programja és ennek végrehajtását szolgáló 5. ötéves tervünk megvalósításának körülményei lényegesen különböznek az előző tervidőszak gazdasági, különösen külkereskedelmi körülményeitől. Napjainkra kialakult népgazdasági helyzet nemcsak a gazdálkodás általános feltételeit tette a korábbinál jóval bonyolultabbá, hanem a gazdálkodást elősegítő folyamatokat, – így a munkaverseny-mozgalmak szervezését is.

Mindezek, és természetesen egyéb más okok is arra készítették a felső vezetést, hogy ismételten számbavéve a tapasztalatokat, a megváltozott helyzetet, állást foglaljon a szocialista versenymozgalom legfontosabb kérdéseiben, a jövő feladataiban. Ennek jegyében 1978. okt. 4-én született meg a minisztertanácsnak, a SZOT elnökségének és a KISZ Intéző Bizottságának 1038/1977. (X. 4.) számú együttes határozata a szocialista munkaversenyről.

Néphadseregünk s ezen belül különösen a csapatok ellátásában részt vevő szervek és intézetek állományának, így a hadtápszolgálatban dolgozóknak is jelentős része polgári dolgozó, akik tevékenységében a versenymozgalom a népgazdaság más területeihez hasonló módon fontos szerepet játszik. Így nagy várakozás előzte meg a fenti határozat értelmezését és alkalmazásának szabályozását. A honvédelmi miniszter elvtárs 12/1978. (HKT) HM számú utasítása a a polgári dolgozók szocialista munkaversenyéről olyan átfogó rendelkezés, amely az említett határozat alapvető célkitűzéseinek elősegítését szolgálja néphadseregünk feladatait és jellegét figyelembe véve.

Ennek birtokában tettük elemzés tárgyává pártbizottsági ülésünkön a hadtápszolgálatban felgyülemlett tapasztalatokat, a soron levő feladatokat, amelyekről olyan igénnyel szeretném a Hadtápbiztosítást olvasókat tájékoztatni,

hogy elsősorban is a központ hadtáp szervezeteiben a munkaversennyel foglalkozóknak nyújtunk segítséget, de ha szerény mértékben is, átadjuk felismeréseinket és a munkában nyert módszereket a szolgáltatások más területein és más tagozataiban dolgozóknak. Ehhez figyelembe vettük a csapatok, magasabbegységek és seregtestek hadtápszerveinél felgyülemlett tapasztalatokat és kezdeményezéseket, amelyek a feladatok elvégzésében fontos szerepet játszottak.

Pártbizottságunk áttekintő jelentése számbavette a legutóbbi esztendő versenymozgalmának legfőbb tanulságait. Jóleső érzéssel állapította meg, hogy ezekben az esztendőkből elsősorban is a pártszervezetek aktív, kezdeményező, irányító munkájuk eredményeként valamennyi szolgálatnál és minden szervezetünkben, intézetünkben kialakultak a versenymozgalom egyéni és kollektív formái és széles körben elterjedve olyan nagyságrendben szerveződtek, hogy jelentős befolyást gyakoroltak a szervezetek előtt álló feladatokra csak úgy, mint az ott dolgozó állomány nevelésére.

A Központhadtáp versenymozgalmának fejlődéséről tanúskodnak az alábbi eredmények is: 1973-ban 800 fő, 1974-ben 1000, 1976-ban 2200 és 1977-ben 112 szocialista brigádban és 100 munkakollektívában, összesen 3300 fő nevezett be és tett vállalást a szocialista verseny valamilyen célkitűzésének elérésére. A vállalások növekedésének arányában nőtt az eredményeket elérték száma is. Így például 1974-ben a szocialista brigádtagok elismerésének és kitüntetésének egybevetése az 1976-ban kapott elismerésekkel, a következő ábra dinamizmust mutatja.

Elismerési fokozatok

Év	Szoc. brigádtag igazolvány	Zöldkoszorús jelvény	Bronz-jelvény	Ezüst-jelvény	Arany-jelvény
1974	327	153	241	133	38
1976	491	397	293	251	174

A kollektív címek elnyerésénél is az 1974 és 1976-os esztendő adatait tekintjük át:

Elismerési fokozat:

Év	Oklevél	Brigádzászló	Bronz-plakett	Ezüst-plakett	Arany-plakett
1974	16	13	18	18	3
1976	38	31	23	19	11

A felsorolt adatok bármennyire is meggyőzőek mégsem tükrözik azt a sok erőfeszítést és próbálkozást, kezdeményezést, amely elvezetett napjaink eredményeihez.

A kezdeti és menetközben is felmerült nehézségek leküzdésében, a versenymozgalom lendületének fenntartásában több tényező játszott elősegítő szerepet. A már említett és a kommunisták példaadó kezdeményezése mellett nagy szerepet játszottak az állami, a munkahelyi vezetők, akik felismerték a versenymozgalomban rejlő lehetőségeket és képességeik szerint igyekeztek azt értékesíteni.

Hallatlan értékes szervező és mozgósító munkát végeztek a szakszervezeti csoportok, a bizalmasok és a választott testületek. Igen jó felismerés volt részükről, hogy a szakszervezet nevelő és érdekvédelmi funkciójának egyik leghatékonyabb eszköze a jól szervezett munkaverseny-mozgalom és mint ahogyan az élet igazolta, – a szakszervezeti munka fontos színtereivé váltak a verseny-mozgalom kollektív formái. Ennek kézzelfogható bizonyítékát nyújtotta az 1977-ben megrendezésre került szocialista birgádvezetők tanácskozása, amely nemcsak az eredmények méltatásában, hanem a mozgalom gondjainak felvetésében, a feladatok felvázolásában is nagy segítséget nyújtott.

Ezzel párhuzamosan egyre eredményesebb az ifjúsági szervezetek mozgósító, a verseny szélesítését elősegítő tevékenysége. Ebben felhasználják a mozgalmi év által nyújtott lehetőségeket, csak úgy, mint az egyéni vállalások rendszerét is. Ahol arra mód nyílt külön ifjúsági brigádokat szerveztek.

A versenymozgalomban elért eredmények legfőbb forrásának személyi állományunk öntudatos, áldozatkész munkáját tekintjük. Azt a felelősséget és elkötelezettséget, amely mind magasabb szinten bontakozott ki a szolgálat feladatainak végrehajtása iránt. Belátható ugyanakkor, hogy a versenymozgalomban elért eredmények egyben kifejezői is annak a törekvésnek, a feladatokkal történő azonosulásnak, amely állományunkat a szervezetekhez, intézetekhez köti. Ennek állandó ápolása és bővítése voltaképp a versenymozgalom egyik alkotó eleme.

A dolgozók körében tapasztalt aktivitás fontos kiváltói voltak azok a társadalompolitikai események, amelyek újabb lendületet, még szélesebb kibontakozását eredményezték a versenymozgalomnak. Így különösen hazánk felszabadulásának 30. évfordulója tiszteletére meghirdetett versengés, a párt XI. kongresszusára indított felajánlások, a NOSZF 60. évfordulóját megelőző csepetti kezdeményezés és az azt követően kibontakozott mozgalom kétségtelen jelentős ösztönzői, előrelendítői voltak a versenymozgalomnak.

Összefoglalva hangsúlyoztatjuk, hogy az elmúlt évek versenymozgalmának eredményei mögött az állomány odaadó magatartása, a magas színvonalú szervező munka és a kedvező politikai-társadalmi események találhatók, amelyek megalapozói, előrelendítői voltak az elért sikereknek.

Ezek után joggal merülhet fel az olvasóban, miért kellett akkor a mozgalom általános irányelveit ismételtén szabályozni? Hol és miben kívánunk módosítani és ezeknek mi adja a magyarázatát?

Ere válaszul ki kell térni elsősorban azokra a jelenségekre, amelyek a versenymozgalom fejlődésének velejárói, olyan kísérő jelenségei voltak, amelyek fékezően hatottak a lehetőségek hatékonyabb kihasználásában.

Elsőként azokat a problémákat vegyük szemügyre, amelyek a szervezet általános és funkcionális feladatai, valamint a versenyfelajánlások, vállalások összhangjának hiányából fakadtak. Közismert, hogy még nem is annyira régen a verseny egyetlen és fő célkitűzése az volt, hogy termelj többet és jobban, noha ez az alapkövetelmény –, igen sokféle megszorítással, számtalan körülmény figyelembevételével igaz. Így például egyáltalán nem törekedhetünk általában a többtermelésre, csak akkor, ha arra ténylegesen szükség van, ha annak anyagi, szervezeti feltételei biztosítottak. Ha azok előállítása gazdaságos és így tovább sorolhatnánk azokat a feltételeket, amelyek számbavétele nélkül a versenymozgalom szervezése megalapozatlan lenne.

Ily módon egyik fogyatékosága a versenymozgalomnak abban rejlik, hogy a szervezetek feladataival a vállalások nem voltak sok esetben úgy összehangolva, hogy a szükséges eredményeket biztosította volna. Ennek szélsőséges megnyilvánulása, amikor a versenyt sikeresnek ítélik meg, miközben a szervezet alig, vagy alacsony szinten teljesíti feladatait. A verseny szervezésének előbb említett fogyatékoságai vezettek el a formális vállalásokhoz, a versenymozgalom bürokratikus jelenségeihez, amelyek csak látszat-eredményeket jelentettek.

Ennek előfordulása nem egyszerűen a figyelmetlenség, vagy a vezetők hozzánemértéséből fakadó következmény, hanem jóval bonyolultabb okai vannak. Ezeket az okokat kell most feltárnunk és körültekintő módon a megoldások lehetőségeit is konkretizálnunk. A katonák élenjáró és kiváló mozgalmának kibontakozása során a kezdeti stádiumban hasonló jelenség ment végbe, amikor is sem elvileg, sem gyakorlatilag még nem tisztázódott a verseny nyújtotta lehetőség és a funkcionális feladat összhangját megteremtő és az ebből fakadó jobb eredmények eléréséhez vezető út.

A nehézségek gyökerei a szervezetek tevékenységének olyan sajátosságaiban találhatók, hogy néhány termelő üzemet kivéve, polgári dolgozóink túlnyomó többsége nem a termelési szférában van foglalkoztatva. A csapatok ellátását, kiszolgálását végző szervezetek és egyéb tároló intézetek vagy különösen üdültető, egészségügyi szervek munkájában igen kevés olyan egzakt mutató van kimunkálva, amelyek segítségével mérni, vagy épp összevetni lehetne az itt dolgozók munkáját. Ez lenne tehát a probléma első része. A dolog azonban tovább bonyolódik azért, hogy ezeknek a feladatoknak a megoldása más és más szervezeti és személyi feltételek alapján megy végbe a különböző tagozatokban.

Ez után újabb nehézségeket támaszt eladdig, hogy még néhány évvel ezelőtt széles körben, de még napjainkban is meg-meg kérdőjelezi magának a versenymozgalomnak a létjogosultságát is. Ha most, tehát gyakorlatilag is megkívánjuk vonni a mérleget, azt mondhatnánk, hogy az elmúlt esztendő sokféle kezdeményezésének és törekvésének hatására kialakultak és megteremtődtek a mozgalom alapjai, és most épp az említett határozat, utasítás birtokában elsőrendő feladatunk a mozgalom minőségi fejlesztése és ennek első lépéseként a funkcionális feladatok és a versenyvállalások jobb összhangjának megteremtése.

Az alaphatározat erre vonatkozóan hangsúlyozza, hogy a munkaverseny gazdasági céljainak szoros összhangban kell állniuk a népgazdasági tervekkel, valamint az azok megvalósítását szolgáló tevékenység (üzem-, munkaszervezés, anyagi ösztönzés, környezetvédelem stb.) egészével. Ezért helyes, ha a versenyvállalások alapvetően a középtávú és az éves tervekre, illetve az ezek végrehajtását szolgáló munkahelyi programokra épülnek. Fel kell karolni és tovább kell folytatni a hatékonyság növelésére, a minőség javítására, a szervezettség fokozására irányuló munkamozgalmakat. Elő kell segíteni, hogy a műszaki-technikai haladás legszélesebb társadalmi tömegebázisa, az újitómozgalom, a szocialista munkaverseny keretei között megfelelően érvényre jusson, annak szerves részévé váljon.

E célok megvalósítását szolgálja az a Hadtápfőnökségi utasítás, amely valamennyi szolgálati ág és közvetlen alárendeltségű szervezetek sajátosságait figyelembe véve intézkedik a versenymozgalom továbbfejlesztésében ránk háruló feladatokra. Ez az utasítás, valamint valamennyi szervezet vezetőjének munkaverseny szabályzata hivatott arra, hogy megteremtse elvi feltételeit a

már többször emlegetett jobb összhang elérésének. Ennek során a vezetőszervek (HM főcsoportfőnökségek, fegyvernemi és szolgálatfőnökségek, főosztályok, se-regtestparancsnokságok), meg kell határozni az irányításuk alá tartozó vállalatok és katonai szervezetek legfontosabb feladatait, az értékelés alapját képező műszaki és gazdasági mutatókat.

Amikor azonban a követelmények kidolgozása kerül napirendre újabb nehézség támad. A kérdés úgy merül fel, hogy a versenymozgalom követelményrendszere összhangban kell, hogy legyen a szervezet, intézet feladataival, akkor, egyáltalán van-e különbség a szolgáltatói tevékenység követelményrendszere és a verseny követelményrendszere között? Ha nincs különbség – de már az eddigiekből látható, hogy lényeges különbség nem is lehet – akkor az újabb probléma úgy fogalmazódik, kell-e vajon vállalni azt, ami egyébként is munkaköri előírás, ami úgy mond kötelező? Ahelyett, hogy a kérdéseket tovább sorolnánk próbáljuk megválaszolni a felmerült gondokat. Az talán a fentiekből is kitűnik, hogy a munkahelyi, az intézeti vezetők a korábbiaknál körültekintőbben kell, hogy az éves, féléves tervfeladatokat meghatározzák, mert hiszen annak hiánya vagy túlságosan is általános jellege kétségesse tenné az egész mozgalom komolyságát. Ez az észrevétel ugyanakkor rámutat egy olyan fontos hatásra, amely épp a dolgok e széles körű mozgalmából fakad, nevezetesen szervezettebb, tervszerűbb munkát, hozzáértőbb vezetést kíván.

Az előbbi gondolatokhoz visszatérve a kötelező feladatok vállalásának szükségessége vagy lehetősége a szocialista versenymozgalom lényegének megértésével van kapcsolatban. Azt a problémát kell ennek során eldönteni, hogy ha az előírt feladatok teljesítéséről van csupán a mozgalomban szó, akkor mi az a többlet, amely a versenyből származik, most csak a dolog gazdasági vetületét figyelembe véve? Vagy másként közelítve, mit tudunk tenni ha nem teljesíti a vállalását a dolgozó, hiszen ez azt is jelenti, hogy nem teljesítette, vagy csak részben teljesítette munkaköri kötelemét.

A versenymozgalomban tett vállalások értéke az előbbi egybeesés ellenére is eltérő minőségben ismerhető fel. Megítélésünk szerint a versenyvállalás során három olyan minőségi jegy, vagy összefüggés húzódik, amelynek értéke a számszerű mutatókon túl is érzékelhető.

a) Mindenekelőtt a versenyvállalás során ahányszor a dolgozó a tervfeladat teljesítésére tesz vállalat, akkor olyan mozzanata jelenik meg a tevékenységnek, amelyben a dolgozó önként, szabad elhatározásának a kötelező feladattal történő azonosulásának folyamata megy végbe. Az a változás, amely a meg kell csinálni előírást az egyén számára meg akarom csinálni aktussá válik. Ennek a szójátéknak is felfogható megközelítésnek, igen komoly tartalma van. Ebből a tartalmi változásból következik egy összehasonlíthatatlanul magasabb felelősségérzet, aktivitás és kezdeményezőkézség teremtődik. Ez több a kötelezőnél. Ez már a sajátta tevés előfeltétele, a munkához való viszonyváltozás nélkülözhetetlen része.

A nem termelő üzemek, intézetek és szolgáltatási csoportok munkamoráljának, a munkaszeretet növelésének egyik nehézsége azzal is összefügg, hogy az itt dolgozók munkaköri kötelemé igen általánosságban szabályozott, – nehéz is persze egész pontosan megfogalmazni. Ezekhez a munkakörökhöz sokkal bonyolultabb a szerepazonosulás és szereptársítás jelensége, ami összességében csökkenti az aktivitást, a munkában elnyerhető kielégülést. Ezért is üdvözölhetjük örömmel, hogy most a verseny továbbfejlesztésének szüksége nyomán

is újabb erőfeszítések bontakoznak ki a szabályozottság, a feladatok pontosabb körvonalazása érdekében. A munkakörből származó feladatokkal történő azonosulás, ezek önkéntes vállalása minőségileg több mint a munkaszerződés megkötésében rejlő ösztönző.

b) A szocialista versenymozgalom során tett vállalások a munkaköri feladatok ellátásának nem egyszerű, önkéntes vállalását, hanem annak magasabb szinten, jobb effektussal, nagyobb hatékonysággal történő vállalását, még pontosabban, teljesítését ígérik. Ez tehát az a másik fontos forrás, amely a mozgalom eredményéből, a feladatok magasabb szintű teljesítését segítik elő. Az egyes munkakörökkel összefüggő feladatok teljesítése elvárás. Ha ezt jobban, eredményesebben végzik és abban teljesítik túl, amelyben és ahogyan az a szervezet, vagy szolgáltatás hatékonyságát növeli, akkor ez olyan többlet, amely nagy értéket képvisel.

c) A szocialista versenyben az általános és munkaköri feladatok mellett, azokkal legtöbbször közvetett összefüggésben levő olyan dolgok vállalása is fontos alkotó elem, amely az egyén és a közösség javát szolgálja. Ezeknek a vállalásoknak a többsége a szocialista élet és gondolkodás elősegítését szolgálják és mindenképpen többlet kívánnak a versenyben részt vevőtől, mint azt közvetlen funkciója meghatározná. Mindhárom összetevőnek van egy igen lényeges oldala. Itt és ezekben a kérdésekben a dolgozók nem egymás rovására esetleg ellen, hanem éppen ellenkezőleg egymás megsegítésére törekcsenek.

Ennek során társadalmi, közéleti hasznossága bontakozik a mozgalomnak és teljesítése mély hatást gyakorol a személyre éppúgy, mint környezetére.

A dolog szűk értelmezése azt mondaná, hogy e feladatok teljesítése során bontakozik ki a versenymozgalom nevelő, emberformáló szerepe, hatása. Ez azonban közel sincs így. A versenymozgalomban szereplő valamennyi összetevő az általunk most felbontott valamennyi komponens aktív szerepet játszik a személyiség formálásában, az emberek nevelésében, önévelésében.

Már az eddig vizsgált kérdések is mutatják mennyire alapvető kérdés az új utasítás azon követelményének teljesítése, amely a mozgalmat a tényleges szükségletek szolgálatába állítja. A hadtápszervezetek tekintetében pedig a további előrehaladás kulcskérdését képezi ez. Amilyen módon tovább tudjuk fejleszteni az állomány tennivalóit meghatározó követelményrendszert, olyan mértékben várhatjuk a mozgalom hatékonyságának további növekedését is. A fenti meditáció úgy gondoljuk segíthet a gyorsabb előrehaladásban.

Tapasztalataink a versenymozgalom olyan fogyatékoságára is felhívták figyelmünket, amelyek azok folyamatosságát és ebből fakadóan eredményességét is csökkentették. Arról van szó itt mindenekelőtt, hogy a versenymozgalom szervezésének kezdete, a vállalások megtétele és az értékelés között húzódó időszakban sok helyütt megfeledkeztek a menet közbeni értékelésekről, a dolgozók folyamatos tájékoztatásáról. A tervidőszakok kezdete során igen komoly felelősség hárul a vezetőkre a versenyvállalások megtételének hozzáértő orientálása tekintetében. Az egyes dolgozó áttekintése, előrelátása korlátozottabb - vezetőknél és ez is indokolja aktív vagy segítő közreműködésüket.

A vállalások elfogadását követően a nyilvánosság és a szakaszos értékelés az a két legfontosabb ösztönző erő, amely a rendezvények sodrásában is ki tudja bontakoztatni a versenytől várható hatásokat. Sajnos több ok miatt az elmúlt évben is voltak vállalások és a versenybe benevezett közösségek, amelyek teljesítményében a tett vállalások nem eredményeztek magasabb szintet.

Egyszerűen fogalmazva ezek az eredmények a versenytől függetlenül születtek. Ez egyben minősítés, hiszen a folyamatos, jól szervezett verseny jobb eredményeket biztosított volna.

A verseny folyamatosságának, életképességének fogyatékoságai azzal is együttjártak, hogy nem bontakozott ki kellőképp e tulajdonosi szemlélet az erre épülő gondolkodás és magatartásmód. Az új határozat arra is ösztönöz bennünket, hogy a versenymozgalom tovább szélesítse a dolgozók demokratikus fórumának, a munkahelyi demokráciának hatókörét. Hiszen a rendszer értékelések és az eredmények vagy eredménytelenségek nyilvánossága aktivizáló szerepet játszik és arra készíti a dolgozókat, hogy az általuk fontosnak tartott, a verseny sikerét gátló körülményeket szóvá tegyék.

Előfordult szervezeteinknél az is, hogy az értékelésnél a számszerű és gazdasági értékkel bíró eredményeket vették csak figyelembe és eltekintettek egyéb – a vállalások eredményeként létrejövő –, de hasznosságát nehezen kimutatható következményeitől, azokat nem vették figyelembe. Az sem volt azonban ritka, hogy csak az utóbbiakat tartották fontosnak és a konkrét teljesítményektől majdnem függetlenül ítélték meg egyes emberek vagy közösségek munkáját.

Zavarta a világos eligazodást az a probléma is, hogy egyesek a megítélésnél vagy csak a korábbi eredményekhez történő viszonyítást vagy csak mások eredményeivel való összevetést tartották egyedül helyesnek. Ebben mindkét értékelési mód együttes figyelembevétel sem elég, hiszen minden esztendővel a körülményekben is változások mennek végbe, a feltételek is módosulnak amelyekről nem lehet eltekinteni.

Végül gondjaink számbavétele során nem feledkezhetünk meg arról, hogy az eddigieknél jóval nagyobb figyelmet kell fordítanunk a verseny-ember, gondolkodást formáló hatásának eredményesebb felhasználására. A korszerű nevelés tanterv a komplex nevelés szükségességét igazolja, ezen belül a munkára nevelés elsődrendű fontosságát hangsúlyozza. A munka nevelő hatásának felismerése régi időkre nyúlik vissza, de csak a szocialista pedagógia ismerte fel, hogy minél szervezettebb a munka, annál valószínűbb pozitív hatása. Sőt. A munka szervezetsége sem elég önmagában. Csak a társadalmilag hasznos munka, csak a helyes és igaz eszmék által motivált munka töltheti be igazán eredményes módon nevelő szerepét.

Gyakori jelenség ezzel ellentétben, hogy dolgozóink konkrét elfoglaltságuknak, mindennapi munkájuknak alig tudják társadalmi jelentőségét, fontosságát. Ennek hiányában lényegesen csökken a munka által kiváltott nevelés hatékonysága. Vitathatatlan, nem könnyű például egy textiltisztító és javító üzem vasalónőjének munkáját a haza fegyveres védelmének feladatával összekapcsolni. De ha sikerül megértetni vele munkájának fontosságát a katonai szolgálat körülményeinek és feltételeinek biztosításában, akkor a mégoly monoton munkájának is olyan eszmei társulása teremődik meg, amely szebbé és értelmesebbé teszi mindennapi tevékenységét.

Ha a versenymozgalom szervezésében fellelhető fogyatékoságok okait keressük, első helyre kétségtelenül azokat a szemléletbeli fogyatékoságokat kell tennünk, amelyek a mozgalom szerepének és helyének megítélése körül napjainkban még fellelhetők. A gazdag és jó tapasztalatok ellenére sem mondhatjuk még el, hogy mindenki egyformán érti és helyesen alkalmazza a szocialista versenymozgalom szervezésének lenini elveit.

Így a mozgalom kérdéseit áttekintő pártbizottsági ülésünkön is polémia tá-

madt a mozgalom önkéntességének, a tömegek kezdeményezésének értelmezése körül is. Voltak felszólalók akik az önkéntesség fogalmát azonosították a spontaneitással. Lenin a nagy kezdeményezés tapasztalatait elemezve a kommunista-szombatokról nem az állította, hogy az a tömegek spontán megmozdulására bontakozott ki. Azt bizonyította, hogy a tömegekben spontánul kialakult tenni-akarás a szervezett kimmunista-szombat nagyszerű eredményeiben vált kézzelfoghatóvá, hasznos cselekedetté. Ez napjainkban is azt jelentheti, hogy a tömegekben megmutakozó, a helyes politika eredményeként kibontakozó egyetértés és cselekvő tenniakarás szándékát kell szervezett formákban az alapvető célok szolgálatába állítani.

A versenymozgalmat ugyanakkor eszköznek tekintette Lenin a termelés növelésének, az anyagi gazdagodás forrásának, az új társadalmi kapcsolatok létrehozásának. A mozgalom elősegítője az új munkafegyelem és munkaszervezés formájának. Ezekből következnek a verseny funkciói: a gazdasági, a szociális és a nevelő funkciója. A felsoroltak helyes értelmezése és egységes felfogása a további előrelépés nélkülözhetetlen eszköze. Ez irányú szemléletformálás fontos feladata mindenkinek akinek tisztése a versenymozgalom szervezése, irányítása.

Ebből fakadóan a következő jelentős problémakör a verseny szervezésével és irányításával kapcsolatos teendők megítélése és fejlesztésének további körvonalazása. Ma már a közfelfogás úgy tartja, hogy minden vezetőknek kötelessége e versennyel foglalkozni. A problémát abban látjuk, hogy nem alakult ki helyes munkamegosztás a vezetőszervek (állami-, párt-, szakszervezet és ifjúsági szervezet) között és ebből adódóan nálunk a párt-szervezetekre nagyobb terhek hárulnak egyrészt, másrészt gyakori jelenség az is, hogy mindenki foglalkozik mindennel. Ezért is mi arra ösztönözzük munkatársainkat, szervezeteink állami, párt- és tömegszervezeti vezetőit, hogy mindenki funkciójának megfelelő mértékben és kérdésekben végezze tennivalóit a verseny vonatkozásában. Ehhez is a most kiadott határozat fontos támpontot nyújt azzal, hogy kimondja a munkaversenymozgalom kibontakoztatásának elősegítése és ösztönzése, valamint a versenyben kitűzött célok eléréséhez szükséges feltételek biztosítása a gazdasági vezetők munkaköri kötelessége. Vezetői funkciókat gyakorolva figyelemmel kell lenniük arra, hogy a munkaversenyben a dolgozók önkéntes elhatározással vesznek részt, többlet-teljesítményre irányuló feladatokat, vállalásokat teljesítenek ezért a verseny irányításában különös fontossága van a meggyőzésnek, a demokratikus módszereknek.

A szakszervezetek és a KISZ-szervek sajátos eszközeikkel irányítják az üzemi demokrácia fórumain és a mindennapi érdekvédelmi tevékenységgel összekapcsolva szervezik a dolgozók kezdeményezéseinek kibontakozását, segítik a munkaversenymozgalom fejlődését. Észrevételeikkel, javaslataikkal támogatják a gazdasági vezetők ez irányú tevékenységét, ugyanakkor társadalmi ellenőrzést is gyakorolnak.

A vezetők feladataik teljesítése során irányadónak tekintsék a hadtápfőnöki utasítást és az abban foglalt elvi követelmények alapján határozzák meg minden egyes dolgozó, műhely, raktár, osztály elé állítható konkrét követelményeket. Ennek elősegítését szolgálja az az elhatározásunk is, hogy pártbizottságunk éves munkaprogramjában, a szolgálatfőnökök évi kiképzési intézkedéseikben konkrétan meg fogják határozni az elkövetkező tervidőszakra szóló követelményeit a szocialista versenymozgalomnak.

Érdemes azt is figyelembe venni ennek során amit a versenymozgalom tár-

sadalmi feladatairól a határozat megjelöl. Társadalmi céljaul a napirenden levő közösségi feladatokat, a személyiség és a szocialista tudat sokoldalú fejlesztését állítja. Felhívja arra is a figyelmet, hogy a dolgozók szabad napjain munkaakciók, kommunista műszakok csak kivételesen, jelentős társadalmi célok megvalósítása érdekében szervezhetők. Fokozottan kell ügyelni arra, hogy ezek a dolgozók önkéntes elhatározásán alapuljanak és pihenő idejüket csak ésszerű mértékig vegyék igénybe.

Minden szolgálat jellegénél fogva természetesen olyan sajátossággal gazdagítja a hadseregben folyó versenymozgalmat, amely az adott szolgálat funkcionális körülményeiből fakad. Ennek egyik mondhatni igen bonyolult területe az egészségügyi intézetekben folyó mozgalmak helyzete. Ebben is a vita arra a következtetésre jutott, hogy bár a gyógyító munkát nem lehet versenyben végezni, a gyógyító munkát végzők között célszerű és eredményes a versenymozgalom kibontakoztatása. A követelmények itt is az alapvető funkciók teljesítésének, jó szinten történő teljesítésének alapján fogalmazódhatnak, amelyek egy részének igen egyértelmű és konkrét mutatói vannak, más részét pedig az adott egészségügyi intézet belső körülményeinek figyelembevételével kell meghatározni.

Az egészségügyi intézetekben vallott felfogásunkhoz viszonyítottan a csapat egészségügyi szolgálatnál is indokoltnak tartjuk a mozgalom szervezését megszeménoen figyelembe véve a helyi feltételeket. Igen körültekintően kell a mutatókat kiválasztani, hogy azok nehogy ellentétes tendenciák kibontakoztatását segítsék elő.

Ezt a sort folytathatnánk az élelmezés, a ruházat, az üzemanyag, a közlekedés területén éppúgy, mint az üdülők vagy épp a gyermekintézetek tevékenységére vonatkozóan.

Példaul hasznos kezdeményezésnek ítéhető meg, hogy az élelmezési szolgálat a katonák élelmezési helyzetének további javítása érdekében kiszélesítette az egész néphadseregére a szakácsok számára meghirdetett versenymozgalmat. Ennek pontos követelményrendszere olyan teljesítésekre ösztönöz, amelyek mindenképp az étkezések minőségi javulását eredményezi. Itt szeretnénk arra is felhívni a figyelmet, hogy valamennyi elérhető cím követelményrendszere akkor lehet teljes, ha benne megvan jelölve az a néhány kizáró ok is, amelynek előfordulása a cím odaítélését nem teszi lehetővé. Ez is, valamint az új határozatnak az az elve, hogy egy-egy időszakban az állomány csak egy meghatározott aránya érheti el például a kiváló dolgozó címet (5⁰/₀-a) elő fogja segíteni a címek rangjának, megbecsültségének növekedését.

Az eddig áttekintett nehézségeket tovább bonyolítja az a szervezeti adottsága a felsorolt szolgálatoknak, hogy többségüknél a feladatok végrehajtásánál együtt munkálkodnak a polgári dolgozók a hivatásos állományú és sorállományú katonákkal. Ebben a kérdésben is eljutottunk ahhoz a felismeréshez, hogy a szocialista versenymozgalom egyéni formái mellett a kollektív formák kialakítását csak az előbb említett, az, azt a feladatot együtt végző katonákkal célszerű szervezni.

Úgy gondoljuk, hogy a hivatásos állományú és sorállományú katonák épp a hadsereghez való erős kötődésük, elhivatottságuk alapján élenjárói, példamutatói kell legyenek e nemes mozgalomnak. Az értékelések során az általuk nyújtott teljesítéseket is külön, számba kell venni, de elismerésükre az erre a kategóriára kialakított és jól bevált gyakorlatot kell alkalmaznunk. Azokban a

csoporthoz pedig, amelyekben a vezető ebből az állományrétből kerül ki, a néphadsereg élenjáró és kiváló mozgalmában alkalmazott elismerési formák analog érvényesítésére kell törekednünk.

Az elismerések rendszeréről külön is szólni kell. Évek óta fel-fel merülő kívánság, hogy a versenymozgalom anyagi elismerése önállóan, a mostani rendelkezésektől eltérő alapról kerüljön kifizetésre. Minden bizonnyal ebben a törekvésben egy igen egyszerű szándék húzódik, az emberek szeretnének több pénzt kapni. A meglevő és a beralapból származó lehetőség bővítése ezt eredményezné. Ez az út feltehetően kevésbé járható, hiszen a dolgozók pénzbevételei az életszínvonal politikai részét képezik, pontosabban a gazdasági lehetőségek alapján ítéltetők meg. Mégis elgondolkoztató épp e nézetek tartóssága miatt az a mechanizmus, amely az ilyen célú kifizetések behatárolását érinti. Olyan sokféle kötelezettség automatizmusa fejlődött ki a fizetésen kívüli pénzügyi juttatások tekintetében, hogy ma már egy vezetőnek nagyobb gondot nem az jelent, hogy kit részesítsen elsősorban is elismerésben, hanem az, hogy úgy ossza fel a rendelkezésre álló jutalmazási keretet, hogy az érvényben levő szabályok és az általuk előírt kötelezettségek kielégüljenek.

A versenymozgalom átfogó szabályozásának néhány kérdéséről szóló áttekintésünket két gondolattal kívánjuk bezárni. Az első arra vonatkozik, hogy a dolgozók széles tömegének bevonása a mozgalomba társadalmi ügy, de minden egyes dolgozó személyes ügye is. Ebben a folyamatban – más feltételek létrejöttével együtt – teremődik meg a munkához való új viszony tudati feltétele, válik egyre inkább valamennyiünk számára a munka az alkotás, az önmegvalósulás, a kiteljesedés valóságos eszközévé a létfenntartás mellett. Ennek eredménye segíti elő, hogy a munka legfőbb szükségletté váljék.

A másik gondolat arra ösztönözne, hogy még nagyobb figyelemmel szervezzük és irányítsuk a versenymozgalmat és csökkentjük annak formális vonásait, amelyek többet ártnak az előbb jelzett célkitűzés megvalósulásában, mintha egyáltalán semmit sem tennénk.

Azzal a biztos tudattal fejezhetjük be áttekintésünket, hogy mint az elmúlt években úgy a jövőben is épp az említett források további gazdagodása révén a most bevezetésre kerülő új versenyszabályok – amelyek eredményeként tovább növekszik az elismerések társadalmi megbecsültsége is – a hadtápszolgálatban dolgozó állomány munkájának újabb fellendülésével, a körökben folyó nevelőmunka szilárdulásával fog együttjárni.

HARCKÉSZÜLTSEG ÉS HADTÁPKIKÉPZÉS

A takarékosági célkitűzések teljesítéséért

Kapus Gyula ezredes

Pártunk gazdaságpolitikai célkitűzéseinek megvalósítására hozott határozatai kiemelt jelentőségű követelményként jelölik meg hosszabb és éves viszonylatban egyaránt, a gazdálkodás hatékonysága erőteljes fokozását, a belső tartalékok intenzívebb kiaknázását, a gazdaságtalanság megszüntetését, a tervezés, az irányítás, a munkaszervezés javítását, mindezekben belül az ésszerű takarékoság érvényesítését.

A néphadsereg, ezen belül seregstestünk gazdasága a népgazdaság szerves részét képezi. Alapvető követelménynek tekintjük, hogy a központi gazdaságpolitikai célkitűzések, seregstestünk gazdálkodása területén is érvényre jussanak, a hadsereg sajátosságait is figyelembevéően realizálódjanak, emellett jelentősek azok az erőfeszítések, helyi kezdeményezések, amelyekkel a csapatoknál nap, mint nap találkozunk.

A rendelkezésünkre bocsátott nagyértékű anyagi-technikai és pénzeszközök csak úgy szolgálják hatékonyabban a harckészültséget, a kiképzést és az állományt, ha kellő előrelátással és gondossággal, a katonai, gazdasági, műszaki elemzés módszerei széles körű alkalmazásával biztosítjuk ezek tervszerű, hatékony felhasználását.

Mindezek érdekében elengedhetetlen, hogy a törzsek és csapatok minden szintjén tudatos tevékenység folyjon a belső tartalékok feltárására, kiaknázására, a gazdasági folyamatok hatékonyságának javítására, nem utolsósorban a veszteségforrások csökkentésére.

A felsőszintű pártbatározatok és állami intézkedések végrehajtására a katonai felsővezetés követelményei teljesítésére, a seregstestparancsnok elvtárs 1976-ban a katonai élet minden területét átfogó takarékosági intézkedést adott ki.

Ma az eltelt közel 3 év eredményes munkája tudatában, jól felmérhető a megtett út, annak összes tapasztalatával. A népgazdaság egészében kibontakozó hatékonyságot javító takarékosági törekvésekkel párhuzamosan seregstestünknel is meghonosodtak a hatékony gazdálkodást segítő takarékosági munka elvei és gyakorlata.

A végrehajtásra való mozgósításban, a gazdaságosság és takarékoság közfelfogással tételéért folyó munka élvonalában pártszervezeteink minden szinten igen sokat tettek.

Az elmúlt években valóban határozott fordulatot sikerült elérni – elsősorban a vezető, de mondhatni az egész állomány körében, a helyes szemlélet kiala-

kításában, az ésszerű takarékos gazdálkodásra való nevelésben. Ez még akkor is így van, ha esetenként előfordult, hogy vannak akik tervszerűtlenségükből, vagy irányítási hibáikból eredő gazdaságtalanságokat a sajátos katonai követelményekre való hivatkozással szeretnék „igazolni”.

Nagy eredmény, hogy állományunk a takarékosagot a gazdálkodás egyik fontos elvének, munkája szerves részének, a katonaelet minden területére kiterjedő – folyamatos tevékenységnek tekinti, jól megértve és szem előtt tartva azt a célt, hogy a takarékosági feladatokat a harckészültségi és kiképzési követelmények csorbítása nélkül, az állomány munka- és életkörülményei állandó javítása mellett kell megoldani.

Elért takarékosági eredményeink figyelemreméltóak és mind szélesebb területen, növekvő nagyságrendben jelentkeznek.

A felmérés szerint 1975 óta napjainkig mintegy 300 millió forint értékű megtakarítás mutatható ki. (Ez az összeg pl. több mint félezer kétszoba összkonfortos lakás építését teszi lehetővé.)

A viszonylag nagy értéket képviselő eredmények mellett ma már rendelkezünk olyan készséggel és tapasztalatokkal, hogy látjuk a továbblépés feladatait is, s így mind hozzáértőbben vagyunk képesek a még meglevő belső tartalékaink további feltárására.

A továbblépés kibontakozásánál világosan látjuk, hogy a takarékos gazdálkodás jelentősége állandóan növekszik. A harckészültségi, kiképzési feladatok végrehajtásához az ellátás színvonalának előírt ütemű növeléséhez évről-évre növekvő anyagi-technikai, pénzügyi lehetőségekkel rendelkezünk. A nagyértékű technika és ingatlanállomány, anyagi eszköz, felszerelés „hadrafoghatósága” fenntartásánál nem mindegy mit, mennyiért, hogyan tudunk megoldani. A döntések jól megalapozott előrelátást igényelnek. Mindezek egyre határozottabban megkövetelik a parancsnokoktól, a politikai szervektől, a szakállománytól a hozzáértést, az anyagi, technikai eszközök, pénzkeretek, szolgáltatások céltudatos, takarékos igénybevételét.

Az ésszerű takarékosag, a hatékonyabb gazdálkodás egyik alapja tagadhatatlanul a szükséges hozzáértés, a szakértelem. Többször felmerült az elmúlt években, hogy a parancsnokok – akik végeredményben nem egy-egy szolgálat ügyeire kiképzett szakemberek – közigazgatási képzettségét szélesíteni szükséges. Sokáig tisztázatlan volt egyáltalán mire lenne szükség. Ezt tükrözték azok az útkeresések, amikor pl. alkalmi külső előadókkal vezettettek le elvont, közigazgatási-elméleti előadásokat. Úgy gondolom e téren előrelépést jelentett – előljáróink útmutatásával – 1977 őszén levezetett seregtest gazdálkodási és fenntartási konferencia, majd ez év tavaszán Zalaegerszegen megtartott „a társadalmi tulajdon védelme” témájú seregtest értekezlet, illetve az ezek nyomán kiadott intézkedések, módszertani útmutatók.

Az alárendelteknel levezetett hasonló rendezvények, a gazdálkodásban tapasztalható növekvő hozzáértés mindenképpen azt tükrözik, hogy ha még sokat is kell tenni e téren, de mindenképpen jó irányba tettünk lépéseket.

Az MN szintű rendszabályok maradéktalan érvényesítése mellett nem kisebb jelentőségűek a helyi tartalékok feltárására szükséges feladatok sem. Ez a munka ma már mindenütt kilépett a korábbi „jelszó szintről” a tudatos cselekvés szintjére.

Csapat szinten a helyi lehetőségek egyre kedvezőbbek, mind szélesebb a gazdasági önállóság is. Ma már az egyszemélyi parancsnok dönt minden olyan fontos

kérdésben, amely a takarékoság elveinek gyakorlati megvalósítását is hivatott biztosítani.

E tekintetben legfontosabbak között kell említeni: a rendelkezésre bocsátott anyagi, technikai eszközök, pénzkeretek, szolgáltatások, javítókapacitás, takarékos igénybevételének megtervezését, az anyagi és pénzkeretek elosztását, tartalék képzést, az igénybevétel, az állagmegóvás szabályozását, az év végi maradványok, a népgazdasági munkákból és más forrásokból származó bevételek felhasználásának irányítását. Mindezen feladatok megoldásakor – egyidejűleg – biztosítani kell a személyi állomány élet- és munkakörülményeinek következetes javítását is.

Tapasztalataink szerint egyértelműen kimondható: ahol takarékos gazdálkodást folytatnak, növekszik az egyszemélyi parancsnok önállósága és egyre ritkábban kell kopogtatni az előljáró szerveknél anyag és pénz „megszerzése” céljából.

Az egyszemélyi parancsnokok döntései a felelős főnökök, alárendelt parancsnokok javaslatait figyelembe vevően születnek. Valamennyi jelentősebb gazdasági döntések előtt a parancsnokok kikérik a pártszervezetek véleményét is.

Tapasztalataink azt mutatják, hogy ott hatékony a gazdálkodás, ott érvényesül a takarékoság, ahol az ezirányú munkában is jól tisztázott a parancsnoki vonal, a párt- és politikai szervezetek, gazdálkodási és építési bizottságok, a szakmai szervek, a szakszervezet és a KISZ-szervezetek helye, szerepe, sajátos lehetőségei és módszerei, ahol valamennyi szerv erőfeszítése jól összehangolt az elérendő cél érdekében.

A takarékoság közüggé tételében tapasztalataink szerint igen nagy jelentősége van az adott területeken irányító vagy végrehajtó elvtársak, vagy éppen az anyagot, technikát használók részére adott párt- és KISZ-megbízásoknak. A megbízások teljesítésének figyelemmel kísérése, azok végrehajtásáról való elszámoltatás segíti a figyelemfelkeltést, növeli a párt politikája adott területen való végrehajtásáért való felelősséget. Külön jelentős az egyes gazdálkodó szakterületek élén álló kommunisták e tekintetben való rendszeres beszámoltatása.

Nem hanyagolható el a feladatok minél gazdaságosabb, (sok esetben egyáltalán a megoldás maradéktalan biztosítása érdekében) a területi párt- és állami szervekkel kialakított elvi alapokon nyugvó segítő együttműködés megléte sem. Különösen fontos ez hiányzó építő-, vagy javítókapacitások, akadozó anyagbeszerzések esetén. Számos építési, felújítási feladat végrehajtása megoldatlanul maradt volna, ha a helyi katonai vezetők, pártszervezetek nem építették volna ki elvi, elvtársi együttműködésüket a területi vezetőkkel.

Örömmel tapasztalható, hogy ahol szilárd a társadalmi tulajdon védelme és a gazdálkodásban érvényesülnek a takarékoság elvei, ott kulturált körletekben történik az elhelyezés, jól felszerelt ór és szolgálati létesítmények teszik könnyebbé a feladatok megoldását, javul a katonák közvetlen ellátását szolgáló létesítmények berendezése és működésük feltétele. Ezek az eredmények nagymértékben segítették a mostohább körülmények között élő egységek felzárkóztatását az élenjárónak számító munka- és életkörülmények között élő egységekhez.

Úgy gondolom, a megtakarítás mértékére és a felhasználás irányítására nem kell szemléletesebb példa annál, hogy éttermeinket, csapat-segélyhelyeinket az elmúlt egy-két évben jórészt megtakarított pénzkeretekből saját erőink, belső tartalékaink gazdaságos felhasználásával tettük korszerűbbé. További gondot jelent, hogy nem sikerült ezideig a nagyértékű technika közvetlen kiszolgáltatását,

javítását szolgáló objektumok felújításának, fejlesztésének kellő ütemű megoldása a lehetőségek hiányában. E körülmény egy sor tekintetben kedvezőtlenül teszi a javítómunka gazdaságosságát. E téren mindenképpen sürgetőek a feladataink.

Ma már jól látjuk, hogy mind szorosabb az ésszerű takarékoság és a harc-készültség közötti kapcsolat. A HDS fokozott technikai, fegyverzeti, anyagi korszerűsítése mellett a takarékos felhasználás, üzembentartás számos esetben közvetlenül növeli a harci alkalmazáshoz való alkalmasság tartamát, vagy fokát. Ez a körülmény a hadseregben sajátos, igen fontos vonással szélesíti a takarékoság jelentőségét.

Az újító-ésszerűsítő munka legfigyelemre méltóbb eredményei éppen a harcitechnika kiszolgálása, javítása területén érezteti hatását. Emellett számos újítás segíti az energiatakarékosság megvalósítását is.

A hatékony gazdálkodás és a takarékoság egymással összefüggő, egymásra kölcsönösen ható területek. Talán éppen ilyen oldalról közelítve értették meg legjobban a csapatoknál a takarékoság lényegét. Ahol a takarékoságot az előbbiektől leszűkítve „spórolásnak”, vagy „nadrágszínhúzás”-nak fogták fel előbb-utóbb belátták, hogy nem erről van szó.

A takarékos gazdálkodás érvényesítéséért folyó munkában ma már minden esetben a gyakorlatokat megelőzően gazdasági számvetések készülnek, széleskörűbben alkalmazzuk a csapatok vasúti szállítását. Figyelemre méltó a szállítások diszpécserrendszerű irányítása. A takarékosági célkitűzések megvalósítása során tanultuk meg, hogy a vezetőállomány mellett a másik „főiránynak” a sor- és polgári állomány tudatossága emelését kell tekinteni. A sor- és polgári állomány-nak, másszóval a technikát, anyagot, objektumot közvetlenül alkalmazó, felhasználó, használó állománynak igen jelentős a szerepe a hatékony gazdálkodás megvalósításában. Körükben a parancsnokok, párt- és KISZ-szervezetek igen sokat tettek és tesznek a kíméletes, előírásoknak megfelelő felhasználás, az időben történő javítás és karbantartás, megőrzés fontosságának tudatosítására. Javaslatokkal, újítási, ésszerűsítési elképzeléseikkel nagyban képesek segíteni a takarékoság érvényesítését.

Mint a kiadott anyag is tükrözi, eredményeink mellett egyértelműen látjuk, hogy az ésszerű takarékos gazdálkodás területén koránt sem használtunk még ki minden lehetőséget, s gondot jelentő problémák is szép számmal vannak.

Sajnos még mindig több helyen előfordul, hogy a takarékoságot csak az anyagi eszközök felhasználásának csökkentésére szűkítik le. Emellett eltűrik a jogtalan felszámításokat és kifizetéseket. A tervszerű anyagbeszerzés helyett ötlet-szerűen kiskereskedelemből vásárolnak, ami esetenként 10–15⁰/₀-os többletköltséget jelent. Előfordul az is, hogy meghibásodott árukat vesznek át.

Az üzemeltetés, javítás, állagmegóvás területén a szakszerűtlen és kíméletlen, rendeltetés ellenes használat következtében évről-évre milliók mennek veszendőbe.

Az egységek zöménél az anyagok tárolása kellően szabályozott, a tárolási feltételek néhány kivétellel megfelelőek, mégis nagy vagyoneérték csökkentések következnek be a szakszerűtlen tárolás és megőrzési felelősség hiánya következtébe.

Sokat tettünk a társadalmi tulajdon védelme, a károk megelőzése érdekében, mégis évről-évre növekvő többmillió összeg mennek veszendőbe az emberi gondatlanság, felelőtlenység, a honvédségi tulajdon hanyag kezelése, esetenkénti

lopások, anyagi visszaélések következtében. A jelentkező gondok lényege, amely közvetlenül kihat a takarékosági célkitűzések megvalósítására a következőkben jelölhető meg:

- sok esetben megfelelnek arról, hogy a takarékoság egyik számottevő alkotóeleme a társadalmi tulajdon védelme. Ahol az évi gazdálkodásban a társadalmi tulajdon laza kezelése következtében több százezer forintot kitevő károk keletkeznek, ott nem lehet hatékony, takarékos gazdálkodásról beszélni. Mászóval a legjelentősebb veszteségforrásnak a társadalmi tulajdon védelme elmulasztását tekintjük;

- a belső ellenőrzések sok esetben alacsony hatékonysággal valósulnak meg. Elnézők a pazarlókkal, a társadalmi tulajdon dézsmálóival szemben. Ezért fordulhatnak elő esetenként lopások, sikkasztások is;

- a káreljárásokat helyenként formálisan folytatják le, nem tárják fel a károk igazi okát, így a károk igazi felelősei, a pazarlók, gyakran háttérben maradnak. Pl. sok esetben NEM VEZETIK LE, HOVA LETT AZ ELTÜNT ANYAG stb. A veszendőbe menés tényének megállapításánál megállnak.

Helyenként baj van a hozzáértéssel is. Előfordul, hogy milliós értéket bíznak nem hozzáértő tiszthelyettesekre, sorállományú katonákra anélkül, hogy előtte felkészítenék, vagy kioktatnák őket feladataikra. Leváltásukra csak akkor kerül sor, amikor már több százezer forint nagyságrendű kárt okoztak.

Még nem mindenütt sikerült eléggé megértetni, hogy takarékoskodni nemcsak az úgynevezett „klasszikus” területeken lehet.

A különböző erők és eszközök összevonása, jobb munkaszervezés, a veszteségmentesebb karbantartás, az időben való kisjavítások elvégzése, a gépek, alkatrészek megengedhető túlüzemeltetése is, a takarékos gazdálkodás egyik igen jelentős forrásait képezik. Az ezirányú jó törekvéseket példázza az összevont javító-műhelyek, laktanyahadtápok, az összevont segélyhelyek hatékonyabb munkája, ugyancsak ide sorolhatók az önerőből megtervezett és megépített milliós értékű kiképzési és ellátási objektumok egész sora.

A takarékoság eredményessége alapvetően a megtakarított milliókon keresztül ítélni lehet, de jelentősebb megtakarítást jelent – még akkor is, ha ez pénzben nem mindig fejezhető ki – az állagmegóvás időbeni végrehajtása, a megelőző karbantartó munka hatékonysága, az anyagi készletek időbeni cseréje és frissítése is. A takarékoságra irányultság a csapatok tevékenységében minden területen kitapintható, de az eredményesség nem egyértelműen és egységes követelmények szerint mérhető. Sok hasznos kezdeményezés, sőt kialakított elgondolás megy veszendőbe a takarékoság jobb mérési rendszerének és a széles körű érdekelttség hiánya következtében.

A különböző parancsnoki és pártrendezvényeken elhangzottak személyes, helyszínen szerzett tapasztalataink megerősítették azt a véleményünket, hogy a takarékoság megvalósításában továbbra is csak úgy tudunk előrelépni, ha az a parancsnoki, a párt- és politikai munka szerves részének lesz tekintve. A következetes parancsnoki munkához a párt- és KISZ-szervezetek és a szakszervezet segítségére van szükség a takarékosági követelmények széles körű tudatosításához, s megvalósítás elősegítéséhez.

Míndezekkel szoros összhangban, a parancsnoki nevelőmunkával olyan közhangulatot és szemléletet kell teremteni, ahol a gazdaságosságot mindenkor érvényesítik, s elítélik a társadalmi tulajdon herdálót, a pazarlást. Ehhez elengedhe-

tetlenül szükséges biztosítani a szakértelem növelését, a munka jobb megszervezését, a szakutasítások, előírások pontos betartását, az irányítás hatékonyságának növelését, s nem utolsósorban a szabályzat szerinti élet megvalósítását.

A munka legfontosabb irányainak tekintve:

- folytatnunk szükséges, a gazdálkodási konferenciák esetenkénti tartásával, gazdálkodási útmutatók, előadások, tájékoztatók közreadásával, ezek értelmezésének segítségével, a vezető állomány gazdasági ismeretei, ezirányú irányítási készsége fejlesztését;

- fokozottabban kell biztosítanunk az egyszemélyi parancsnok gazdasági döntései előkészítését és végrehajtását segítő „gazdálkodási és építési bizottságok” munkája megszilárdítását;

- a gazdálkodás egyik legfontosabb területeként az építési, felújítási, ingatlan állagmegóvási feladatok időbeni, minőségi végrehajtását tekintve, jobban szükséges támaszkodni a területi párt- és állami szervekkel való elvi együttműködés nyújtotta lehetőségekre;

- a hatékonyságot és takarékoságot, mindenkor kölcsönhatásában a gazdálkodás valamennyi összetevőjére (tervezés, beszerzés, tárolás, javítás) gyakorolt kihatás figyelembevételével szükséges értelmezni és elemezni;

- javítani szükséges e téren is az információ rendszert, mindjobban gépesítve az adatszolgáltatást;

- a társadalmi tulajdon védelmét a hatékony gazdálkodás egyik döntő fokmérőjének szükséges mindenkor tekinteni;

- a párt- és KISZ-megbízások rendszeressé tételével, azokról való elszámoltatással, a szocialista brigádmozgalom segítségével, versenymozgalom és vetélkedők szervezésével, az újító-ésszerűsítő munka javításával jobban segíteni kell a gazdálkodás hatékonyságát biztosító kezdeményezések bontakoztatását, jobban előtérbe állítva az eredmények propagálását, az anyagi érdekeltséget.

Alapvető feladatunk a párt gazdaságpolitikájának folyamatos magyarázata, megértésével erősíteni kell azt a szemléletet, hogy az ember, a munkát végző személy felfogása a döntő, e területre is, az eredmények eléréséhez.

A gépesített lövészezred támadóharcának fegyverzeti biztosítása, menetből végrehajtott erőszakos folyóátkelés esetén

Molnár András százados

A nagy mélységű és gyors ütemben folytatott támadás együtt jár a víziakadályok gyakori erőszakos leküzdésével. A víziakadályon általában menetből gyors ütemben és széles arcvonalon hajtunk végre erőszakos átkelést.

A Magyar Néphadsereg Harcászati Szabályzatának (ezred-ho.) 281. pontja meghatározza a menetből való erőszakos átkelés sikerének feltételeit.

Ezek egyike:

„- minden eszközzel pusztítjuk a víziakadályhoz vezető megközelítő utakon és a túlsó parton levő ellenséget”;

a fenti követelmény végrehajtásának anyagi-technikai alapját képezi (anyagi-technikai feltételeit biztosítja) a fegyverzeti biztosítás.

A várható harctevékenységi irányokban vizsgálva a terepet, igazolható a gyakori erőszakos átkelés szükségessége.

Az észak-olasz hadműveleti irányban 80 km mélységben (kb. ho. napi fea.) öt folyóakadály található: Pinka, Strem, Lafnitz, Rába, Mura. Mélységük 1-4 m között változik. szélességük 4-100 m-ig terjed.

A Duna-völgyi hadműveleti irányban 240 km mélységben 7 jelentősebb víziakadály van:

Traisen, Pielach, Erlauf, Ybbs, Enns, Traun, Salzach. Mélységük 1-4 m között, szélességük 40-100 m között változik.

A várható ellenség a mélybiztosítási övben, majd a fő ellenállási övben is tervezi kihasználni a folyók akadályjellegét. A folyók nyugati partja általában kedvező feltételeket teremt a víziakadályra támaszkodó védelem számára.

A csapatok lőszerfogyasztása a támadás általános lőszerfogyasztásától eltérő, az utánpótlás nagyobb jelentőséggel bír. A fegyverzeti veszteség megosz-lása, felderítés, összegyűjtés, javítás feltételei módosulnak az általános normákhoz képest.

Az erőszakos folyóátkelés fegyverzettechnikai biztosításának és lőszerbiztosításának sajátosságai szükségessé teszik részletes vizsgálatát.

Tanulmányomban csak a menetből való erőszakos átkelés fegyverzeti biztosításával foglalkozom.

A menetből történő erőszakos átkelés megszervezése és végrehajtása – a Magyar Néphadsereg Harcászati Szabályzatának előírása szerint – általános, valamint fegyverzeti biztosítás szempontjából nehezebb mint körletből. A fenti okok miatt a menetből végrehajtott erőszakos átkelés fegyverzeti biztosításának általános elvei érvényesek a tervszerű előkészítés után végrehajtott erőszakos átkelés fegyverzeti biztosítására.

Célom: összefoglalni a fegyverzeti biztosítás lehetőségeit, eszközeinek, erőinek célszerű felhasználását a gl. ezred menetből történő erőszakos folyóátkelése esetén.

Ezek tisztázása nagyban segíti a gl. hadosztály menetből végrehajtott erőszakos átkelésének megszervezését is, hiszen a hadosztály első lépcső ezredei hajtanak végre erőszakos átkelést, a többi egysége átkelést hajt végre.

A gépesített lövészezred fegyverzeti biztosításának sajátos, főbb befolyásoló tényezői, erőszakos folyóátkelés körülményei között:

- az előkészítésre, felkészülésre rendelkezésre álló idő, a felkészülés körülményei. (Az ezred fegyverzeti feltöltöttsége, a fegyverzet technikai állapota, a fegyverzeti alegységek állapota, teljesítőképessége, az esetleges megerősítés, támogatás mértéke stb.);

- a folyóakadályig való kijutás harccal, vagy harc nélkül történik. (Ez meghatározza a keletkezett veszteségek mennyiségét és a felhasznált lőszer mennyiségét és elosztását);

- a harctevékenység végrehajtásának rendje, (a parancsnok elhatározása);

- a htp. átszállítására rendelkezésre álló eszközök mennyisége és elosztása, alkalmazásának rendje;

- az első lépcsőben átkelt alegységek várható veszteségei és a lőszerfelhasználás szükségessé teszi-e kiegészítő készletek kiegészítését, vagy ellátást, megerősítést közvetlenül az átkelést követően, az ezred LER átkelése előtt;

- a harcoló alegységek és a fegyverzeti alegységek mozgékonyasága, technikai eszközei úszóképessége közötti eltérés.

Ezek közül a lényegesebbek az alábbiak:

a) A gl. szd.-ok (a szd. anyagok kocsiját kivéve) képesek saját erőből, műszaki megerősítés nélkül átkelni.

b) A SZTRELA-1 üteg harci gépei önerőből átkelnek, a lőszeres kocsijai nem.

c) Az RPT üteg harci gépei képesek az átkelésre.

d) Az önjáró 122 mm tar. ü. képes az átkelésre.

e) A hk. z. századai víz alatt képesek az átkelésre.

A századok, ütegek (az av. ütegek kivételével) képesek önerőből végrehajtani a folyóakadályon az átkelést, a szd. (ü.), zászlóalj és ezred lőszer szállító járművei közül egy sem.

Hasonlóan az ütegek, zászlóalj, ezred javítószervei sem képesek a víziakadály leküzdésére. Ez egyes esetekben az adott alegység rövid idő alatti harcképtelenségét okozhatja. Például a SZTRELA-1. üteg esetében percek alatt elfogyhat a magával szállított lőszer.

- Az erőszakos átkelés után folytatandó harctevékenység méretei lehetővé teszik-e a fegyverzeti alegységek átkelését, vagy nem. Egyes esetekben előfor-

dulhat, hogy az ezred első lépcsői átkelnek a folyón, a többi alegységek az innesső parton maradnak az ezred harcból való kivonásáig;

- a fegyverzeti alegységek manőverének lehetőségei korlátozottak az átkelés idejének, helyének pontos meghatározottsága miatt;

- általában a folyón egyirányú átkelés lehetséges, amely korlátozza az ellátási lehetőségeket. A folyóakadályon való átkelés fő iránya megegyezik a támadás irányával, ezért nehéz a leürített járművek visszahozása, a javításra szoruló eszközök hátraszállítása;

- az FVSZ vezetésének operativitása korlátozott a szigorú központi szabályozás, valamint az összeköttetés körülményessége miatt;

- a fegyverzeti alegységek csak a csapatok közvetlen ortalma mellett tevékenykedhetnek. Ezt indokolja az ellenséges csapatok visszavonuló részeinek tevékenysége, valamint az helyzet gyors változásai.

A fenti tényezők figyelembevételével, az általános elvek alapján megszervezhető az erőszakos átkelés fegyverzeti biztosítása. Ezen tevékenység túlnó az ezred FVSZF hatáskörén, azonban a logikai kapcsolatok feltárása miatt az egész folyamattal kell foglalkoznom. Az ezred fegyverzeti biztosításának egyik alapvető ága a lőszerbiztosítás.

Alapvető követelményként támaszthatjuk a következőket a lőszerbiztosítással szemben:

- a csapatok mindenkor rendelkezzenek a tervezett feladatok végrehajtásához szükséges lőszerrel a kellő helyen, időben és minőségben;

- a lőszerlépcsőknél legyen elegendő mennyiségű és nomenklatúrájú lőszer-tartalék;

- a felhalmozott lőszerkészletek ne akadályozzák a csapatok mozgását. Felesleges, vagy nehezen szállítható készleteket ne hozzon létre, mert ezek nagy valószínűséggel megsemmisülnek, vagy nagy távolságra lemaradnak a csapatoktól;

- az ellátás, szállítás saját eszközökkel, illetve minimális mennyiségben bevont eszközökkel végrehajtható legyen.

Általában az áttörés normáival számolunk az átkelés tüzelőkészítésére. Időtartama, felépítése, a szükséges lőszer mennyiség alapvetően a megközelítési útvonalak számától, állapottól, a terep fedettségétől, valamint a saját csapatokra hatni képes ellenséges tüzfegyverek számától, lehetőségeitől, csoportosításától és a műszaki berendezettség fokától függ. Az esetek többségében 20-40' időtartamú TEK elegendő, ami 0,5-0,8 ja. lőszerfelhasználást jelent.

A túlparton 10 km mélységig való kijutáshoz szükséges lőszer 0,5-0,6 ja. Lövész és pct. lőszer felhasználással a TEK idején nem kell számolni a gépesített lövészszázalaj vonatkozásában. Jelentős pct. lőszer felhasználás lehetséges az átkelést követő időszakban, ha az ellenség tartalékai ellenlökést hajtanak végre. Ha a folyóhoz való kijutásig jelentős lőszerfelhasználás nincs, akkor az átkelés előtt (a kiegészítő készleteket is figyelembe véve) nincs szükség utánpótlásra, a zászlóaljjak vonatkozásában. A folyóakadály eléréséig folytatott harc alatt lehetséges nagyobb mérvű lőszerfogyasztás is.

Az erőszakos átkelésben részt vevő alegységek elrendelt készletre való feltöltéséhez szükséges lőszer mennyiséget az átkelés előtt kell biztosítani. Ez egyes esetekben - a TEK-re tervezett lőszerrel együtt - meghaladhatja a lőszer-

tár szállító kapacitását. Ilyenkor célszerűnek látszik az előjáró eszközeivel a tüzelőállásba szállítani a lőszert, az alárendeltek üres szállító járműveit vételezésre berendelni. Ezt indokolja az idő rövidege, amely nem teszi lehetővé a többszöri átrakást.

Ha az előjáró a csapatok átkelése után (a raktár átkelése előtt) az innesső partra szállít nagyobb mennyiségű lőszert – ami igen valószínű, ha a folyóakadályon való erőszakos átkelés TEK-éig nem szállított – a parancsnoktól számvetések alapján az ellátás érdekében működő átkelő eszközöket, légvédelmi biztosítást, rakodó erőt, közvetlen biztosító erőket, gimű. technikai biztosítást kell kérni. Ezek egybehangolt működésének megszervezése meghaladja a gl. ezred FVF lehetőségeit, ezért összefegyvernemi törzs tevékenységét igényli. Általában lebecsülik ennek jelentőségét, ezért néhány gondolatban célszerűnek tartom kitérni vizsgálatára.

Az lég gyakori – 20 km-kénti – folyóakadályok leküzdése a harcoló alegységek műszaki biztosítása érdekében is megköveteli a műszaki eszközök többszöri, feszes igénybevételét.

A lőszerraktár – a szállító járművek technikai adottságai miatt – nem képes önálló átkelésre. Hidak és egyéb átkelőhelyek korlátozottan állnak rendelkezésre, azok rombolásával is számolni kell. Az épségben maradt hidak, valamint a hadosztály és HDS eszközeivel létrehozott átkelőhelyek igénybevételét a hadosztály és HDS PK tervezi. Engedély nélkül a komendáns szervek az átkelést megakadályozzák. Elvként elfogadható az az ellenérv, hogy a hadosztály úgy tervezi a kiszállítást, ellátást, hogy az a túlpartra essen. Ha 20 km távolságot feltételezünk két folyó között, figyelembe vesszük a felzárkózás lehetőségeit, a csapatok támadási ütemét, akkor könnyen belátható, hogy az így tervezett ellátás egy másik folyóátkelés előtt történik.

Ezért feltétlenül szükséges, hogy a PK-ok és törzseik kellő figyelmet szenteljenek e kérdésnek, hiszen az előzőekben már ismertetett lőszerfelhasználási irányszámok feszített ellátási – szállítási tevékenységet feltételeznek, amelyek végrehajtásának hiányában a csapatok nem képesek feladatuk teljesítésére, vagy indokolatlanul nagy veszteségeket szenvednek.

Külön nehézséget jelent az általános előremozgással szemben az üres szállító járművek hátravonása, átkelésének megszervezése.

A fentieknek az összefegyvernemi törzsek által történő feszes megszervezése biztosíthatja csak a nagy mennyiségű lőszer átvételét, csoportosítását, a több etap-ban történő szállítást, a folyón két irányban történő többszöri, percre nem tervezhető átkelést, valamint az ellenség behatása elleni védelmet. A lőszerkészletek kiszállítása, átadása után a raktári lépcsőben levő lőszer átszállításával az ezred lőszerraktár is áttelepül a túlpartra, ahol a továbbiakban szokásos tevékenységét végzi.

Sajátos feladatként jelentkezik a harckocsi zászlóalj feltöltése, ha a folyóakadályig harcolt jutott ki és víz alatti átkelést hajt végre saját csapatok (esetleg ldt.) fedezete alatt. Ebben az esetben elegendő lőszerral és szállító járművel biztosítani kell a harckocsik közel egyidejű feltöltését, amelynek időtartama nem haladhatja meg a hermetizálási körletben töltött időt. Bizonyos mértékű túlbiztosítással kell számolni, ezért a hüvelyeken, üres ládákon kívül a feltöltés után változó mennyiségű lőszer marad a szállító járműveken. Ezek csoportosítására a hüvelyek, ládák hátrahagyására megfelelő időt kell számvetni.

Az EVO-ként ténykedő megerősített gl. (hk.) zászlóalj feltöltésére, a

TEK-re szükséges lőszer biztosítására a zászlóalj megerősítő tüzérség részére az innessó parton nincs lehetőség, ezért a kiküldötést megelőző időszakban fel kell tölteni, illetve megfelelő kiegészítő készletekkel és ezek szállítására szolgáló járművekkel meg kell erősíteni. A kiegészítő készletek meghatározásánál rendkívül körültekintően kell eljárni, mert a kiküldést követően a beavatkozás rendkívül körülményes.

Az alegységek átkelését követő első időszakban a szd. (ü.) lőszerlépcsők, majd a zászlóalj LER-ek jelentősége rendkívül nagy. Ez különösen a PG-9V, PG-7V, valamint a légvédelmi és pct. lőszerből történő ellátásnál jelentkezik.

Az átkelést követő időszakban számolni kell az ellenség harcokcsi csapatainak és légierejének nagyerejű csapásaival. Ez a fenti lőszeresek fogyasztását jelentősen megemeli. Figyelembe véve a fegyver mellett szállított mennyiséget, (egyes fegyvereknél néhány db csupán) gyors utánszállítást követel meg. Ennek figyelembevételével a szd. (ü.) és zászlóalj lépcsőkben kiegészítő készleteket célszerű létrehozni. Nagyságát két tényező optimalizálása útján határozhatjuk meg. Térnyerés esetén csak az a lőszerkészlet realizálható, amelyet a fegyverrel együtt vonhatunk előre, illetve sikeres ellenséges ellenlökés esetén a készletek hátravonhatóak legyenek. A másik szempont a maximális ellátási biztonságra törekvés. Egyes lőszerlépcsők megsemmisülése, az átkelés időszakos megszakadása sem veszélyeztetheti a sikeres harctevékenységet. Ezen szempontok figyelembevételével az alábbi kiegészítő készletekkel számolhatunk:

szd. (ü.) lépcsőben:

PSZH lőszer	0,5 ja.
120 mm av. lőszer	0,2 ja.
57 mm pct. lőszer	0,5 ja.
PG-9V	0,5 ja.
122 mm tar. lőszer	0,5 ja.

zászlóalj lépcsőben:

82 mm av. lőszer	0,2 ja.
120 mm av. lőszer	0,2 ja. (csak megerősített z. LER)
PG-9V	0,5 ja.

A fenti lőszer szállításához a szállítótér szervezetszerűen biztosítva van. Az alegységek lőszerkészleteit a következő módon célszerű átszállítani:

- a PSZH „MK” + „KK” lőszerrel kel át;
- a 82 mm av. lőszerével együtt kompákelő eszközökön kerül átszállításra;
- SZPG-9 a kezelőkkel a LUG-al kerül átszállításra;
- RPT önállóan az EVÉD z. után kel át, a szükséges 3 feltöltést képes szállítani;
- 122 mm öj. tar. ü. úszóképes, lőszerét szállítani tudja: „MK”-4 db mennyiségben. Ennek kimálházásáról, szállításáról gondoskodni kell.

Technikai megfontolásokból következően leghamarabb az első deszantátkelőeszközökből erre a célra biztosított LUG-al juttatható át a pct. szakasz. Ha ez harcászati szempontból kései, akkor fontolóra kell venni úszójárművekkel való ellátását.

Az ezred lőszerraktár CS+3 óra körüli időben kel át a htp. I. lépcsőjében az ezred, illetve hadosztály által létesített hídon, esetenként kompokon.

Lehetőség nyílik szükség esetén a htp. II. lépcsőjében CS+5-6 órai átkelésre is. Általában az átkelés időszakában, az átkelt lőszerraktár településéig nem számolunk ellátással.

Az alegységek ezred által történő ellátását három etap.-ra célszerű osztani:

1. a felkészítés időszakában végzett feltöltés,
2. a folyóakadály innenső partján végzett feltöltés,
3. a túlparton végzett feltöltés.

A három közül alapvető az első és a harmadik etap., a második csak kényszerítő körülmények hatására realizálódik.

A folyóakadály innenső partján végzett feltöltést számos körülmény nehezíti.

Az ellenség tevékenysége miatt idő és terepszakasz eltolódások lehetségesek, az utak, műtárgyak rombolása valószínű. Az innenső parton levő ellenség közvetlenül veszélyezteti a lőszerszállítványokat.

A csapatok a víziakadályhoz való kiérkezés után azonnal átkelnek, pontosításra nincs idő. Ezen körülmények miatt ide csak a feltétlenül szükséges, elkerülhetetlen esetben célszerű feltöltést tervezni.

Ezen szakaszoknak megfelelően működnek a lőszerszállító elemek:

- a felkészülés időszakában az ezred rakt. zászlóalj LER. A szd. (ü.) lőszerellátó pontok differenciáltan működnek;
- az átkelés előtt szükség szerint részlegesen települ az ezred raktár, valamint az utánpótlást fogadó LEP;
- átkelés után valamennyi lőszerbiztosító elem települve látja el az alegységeket, szükséglet szerint szállít ki.

Ha a gl. ezred., gl. hadosztály EVO-ként támad, néhány vonatkozásban eltérés tapasztalható. Minden esetben kell lőszerfelhasználással számolni a folyóhoz való kijutás időszakában, melyet pótolni kell az átkelés megkezdése előtt. Ha az ezred feladata az átkelőhely birtokbavétele és a fő erők átkelésének biztosítása, akkor a túlparton birtokba vett 4-5 km mély terület nem biztosítja a szakalegységek elhelyezését, átkelés nélkül kell a feladatot ellátni. Előfordulhat, hogy az EVO ezred hadtápját a fő erők beérkezése után vonják előre. Ebben az esetben is szükséges az ezred lőszerraktár, valamint a kiegészítő készletek előrevonása, telepítése. Ez többet feladatot jelent a fegyverzeti főnöknek: az előrevonást, minden oldalú biztosítást, őrzés-védelmet, vezetést önállóan kell végrehajtani. Célszerű az ezred lőszerraktárát valamely harcászati elem fedezete mellett előrevonni, híradó eszközrel megerősíteni és a H-ról vezetni. Az ezred a fő erők beérkezéséig utánpótlással nem számolhat, ezért rendkívül fontos a kiegészítő készletek megfelelő csoportosítása, lépcsőzése, az információs rendszer feszes működtetése.

Egyes lőszerfajtákból aránytalan felhasználás lehetséges. Ezt ellensúlyozni lehet alegységek közötti átcsoportosítással, vertikális manőverrel, vagy azonos rendeltetésű, esetleg helyettesítő lőszerfajták súlyozott felhasználásával. A rendelkezésre álló rövid idő miatt a pct. lőszer, tü. és hk. lőszer, av. lőszer, lé. lőszer, esetenként PSZH lőszer vonatkozásában kerülhet sor manőverre.

Ha az ezred raktár az innenső parton marad, nem célszerű az ezred lépcsőben kiegészítő készletet képezni, sőt készletéből meg kell erősíteni az alegységeket. A megerősítés olyan mértékű legyen, hogy ne legyen szükség előre-

láthatóan utánpótlásra. Lehetőség szerint 1-2 úszójárművet kell az alegységek átkelése után az ezred raktár rendelkezésére bocsátani a terven felüli felhasználások, veszteségek pótlása érdekében.

Ha az ezred hadtáp az ezreddel együtt kerül előrevonásra, a FVF a HVP-ről, ha nem, akkor a H-ről vezeti a lőszerbiztosítást. Az első esetben közvetlen összeköttetést kell biztosítani. Az átkelés időszakára olyan málházást kell végrehajtani, amely 1-2 gk. megsemmisülése esetén is biztosítja minden lőszerből az alapkészleteket.

Ha a fő erők előretörése a vártnál lassúbb, vagy nagyerejű ellenség pusztítása miatt rendkívül nagy a lőszerfelhasználás, akkor egyes lőszerből esetleg helikopteres ellátást lehet kérni az előljárótól. Ennek beérkezéséig alkalmazni kell a lőszermanőverek különböző formáit, majd az újonnan érkezett készletek elosztása történik meg.

A fentiekén kívül a konkrét helyzetek, más eltérő követelményeket is állíthatnak a lőszerbiztosítás elé, melyeket előre pontosan meghatározni nem lehet.

A fegyverzet-technikai biztosítás megszervezése, végrehajtása, elemei

A hadosztály első lépcsőjében támadó gl. ezred menetből történő erőszakos folyóátkelésére sor kerülhet:

- saját csapatokon keresztül, azok fedezete mellett,
- üldözés során.

A fegyverzettechnikai biztosítás megszervezése és végrehajtása bonyolultabb az üldözés során létrejövő erőszakos folyóátkelés során. Ez tartalmazza a másik eset végrehajtandó feladatait is, csak az idő rövidebb, a lehetőségek szűkebbek. Ezért alapvetően a második esetet elemzem, mely érvényes az előbbire is, egyes tevékenységek elhagyásával.

A gépesített lövészezred fegyverzettechnikai biztosítását befolyásolja az ezred előző tevékenységének, a folyóakadályig való kijutás módjának hatása a fegyverzet feltöltöttségére, technikai állapotára, személyi állomány feltöltöttségére, kiképzettségére, teljesítőképességére. Figyelembe kell venni a folyóakadály leküzdésének körülményeit, a további harctevékenység által támasztott követelményeket is.

A fentiek alapján a fegyverzet-technikai biztosítás megszervezése, végrehajtása, elemei, azok tartalma és megvalósulása számtalan módon történhet. Általánosan megállapítható, hogy a megszervezés rendkívül bonyolult, mert a megszervezés időszakában kettős tevékenységet kell folytatni. Egyrészt megszervezni az erőszakos folyóátkelés fegyverzettechnikai biztosítását, másrészt vezetni a támadás (üldözés) fegyverzettechnikai biztosítását.

Az üldözés során különösen gyorsan változik a helyzet, vagy a csapatok támadási üteme, nehezebb az összeköttetés. Egyenlőtlen veszteségek keletkezhetnek, előre nem látott helyeken, mértékben és eszközökben.

A fegyverjavító műhely települése esetén nagy távolságra lemaradhat, amely lemaradás veszélyezteti az időbeni helyszíni javítás végrehajtását. Az ellenség visszamaradott erőinek tevékenysége megsemmisüléssel fenyegeti a fegyverjavító műhelyt.

A fentiek alapján célszerű a technikai kiszolgálás és a javítás három időszakát megkülönböztetni.

1. A támadást (üldözést) megelőző felkészülési időszak.
2. A folyóakadály megközelítésének és az átkelés végrehajtásának időszaka.
3. A túlparton végzett tevékenység időszaka.

Átfogó jellegű technikai kiszolgálás lehetséges és szükséges a támadást (üldözést) megelőző időszakban, majd a kivonás után, illetve a nap végén.

A javítási igények 80%-a a túlparton jelentkezik. A javítások elvégzése rendkívül nehéz a folyóakadályig való kijutás időszakában, valamint a fegyverjavító műhely átkelés utáni településéig.

A fegyverjavító műhelyt előrevonás után a víziakadály előtt 5–6 km-rel a STGYH-en célszerű telepíteni, ahol helyszíni (elsősorban kis időigényű) javításokat végez. Előrevonását, őrzés-védelmét, telepítését, mindenoldalú biztosítását a páncélos és gépjármű javító műhellyel egybehangoltan kell megszervezni. 4–5 órai egy helyben tartózkodással számolhatunk, amely nem biztos, hogy elegendő valamennyi kisjavítás elvégzéséhez. A nem javítható eszközöket elő kell készíteni átadáshoz. Sérült, javításra szoruló eszközt a túlpartra átvinni a csapatok harcrendjében csak rendkívül indokolt esetben célszerű. Ennek az oka, hogy a túlparton nagy a javításra szoruló eszközök száma, a folyón való átszállítás problémát okoz. Csak a mozgásképes, rövid idő alatt az ezred erőivel, eszközeivel javítható fegyverzeti eszközöket vonjuk előre.

Ha a csapatok a túlpartról 10–12 km-re eltávolodnak, (CS+4–5 óra) áttelepül a fegyverjavító műhely a túlpartra kijelölt STGYH-ra. Szigorúan be kell tartani az átkelési grafikont. Be nem fejezett javítás esetén is a meghatározott átkelési időhöz kell igazítani a fegyverjavító műhely tevékenységét. A műhely javítási munkáiban döntő a túlparti STGYH telepítése, hiszen a veszteségek 80%-a itt keletkezik. A sérülések koncentrált jellege, az ellenség folyamatos tevékenysége, az átkelés meghatározó jellege miatt a javító műhely megosztása nem célszerű, ugyanakkor a helyszíni javítások szükségessége és jelentősége nő. Szóba nem jöhet az a megoldás, hogy a javításra szoruló eszközöket a folyó mögé hátravonjuk, majd a javítás végrehajtása után ismét átszállítsuk a túlsó partra. Többszörös eszközigény mellett az ellenség behatásának is fokozottan ki lenne szolgáltatva, így az eszköz. Ezen ellentmondás feloldása igényli az általánostól eltérő megoldások alkalmazását. Lehetséges az alegységek (elsősorban az ezred azonos típusú fegyvereit koncentrált alegységek) megerősítését végrehajtani javító készlettel, esetleg 1–2 fő szerelővel. Ebben az esetben például a 120 mm aknavető üteg az ezred rendelkezésére álló 2 készlet 120 mm aknavető javító készletből az egyiket megkaphatja. Így az állományába tartozó kettős beosztású szerelőkkel az alkatrészcsere javításokat képes elvégezni. A szükséges szerszámokkal az egységfelszerelés és az ütegfelszerelés ládáit el vannak látva.

Az ezred javító műhely állományába tartozó szakszerelőkkel történő megerősítést nagyon meg kell gondolni. Az ezred fegyverjavító műhely állománya gyengül, teljesítőképessége csökken. A szakszerelő sem képes az adott eszközökkel többet megoldani, mint a megfelelően kiképzett kettős beosztású szerelő.

A veszteség esélye rendkívül nagy, a találkozás lehetősége az adott helyen kicsi, mert a találkozásra kijelölt hely erre alkalmatlanná válhat, illetve 1–2 fő szállítóeszköz nélkül nehezen mozog.

A rendkívül indokolt esetben létrehozott megerősítő erőket célszerű körlettől-körletig, illetve a harcfeladat teljesítéséig adni. Bevonására felhasználhatók

a kiszállítás után visszatérő lőszerszállító járművek, önállóan, vagy vontatókkal, együttesen ténykedő javítócsoporthoz alkalmazása nem célszerű. A harctevékenységek gyors változása, a megfelelő összekötöttség hiánya miatt ezek tevékenységének eredménye nem számottevő, megsemmisülésük esélye nagy.

Ha az ezred EVO-ként kerül alkalmazásra, akkor néhány eltérő vonás jelentkezik a fegyverzettechnikai biztosítás megszervezésében és végrehajtásában. A készenléti idő korábban van, mint a hadosztály többi csapatánál. Ennek elérése érdekében a felkészítési időre általában segítséget kap a hadosztály fegyverjavító műhely erőiből. Az ezred javító műhely a megerősítő erővel együtt elvégzi a javításokat, és felkészül feladatának végrehajtására. A fennmaradó időben segítséget nyújt az alegységeknek a technikai kiszolgálások végrehajtásában.

Az előrevonás előtt célszerű a megerősítő eszközöket besorolni az alegységek menetoszlopába. A fegyverjavító műhely megosztása irányokban történő tevékenység esetén lehetséges, egyéb esetben nem célszerű.

Az előrevonás, a folyóhoz való kijutás időszakában a fő feladata a fegyverzeti eszközök menetképességének helyreállítása a csapatoktól való leszakadás nélkül. A tüzérség menetvonalain célszerű a tüzéralegységek menetoszlopainak végére (FVJCS) fegyverjavító csoport besorolása, mely a tüzéralegységekkel kel át. Ezen fegyverzeti javító csoport személyi állománya: 1-2 fő szerelő, valamint a megfelelő javító készletből 1 készlet. Műhelygépkocsi megerősítést adni nem célszerű.

Ha az ezred feladata: hídfő birtokbavétele, a hadosztály fő erői átkelésének biztosítása, akkor az innenső parton települ a fegyverjavító műhely, a túlparton esetleg FVJCS működhet. Alapvetően a tüzérség tevékenységéhez, áttelepüléséhez kell kötni a fegyverjavító műhely feladatát.

Összességében jellemző sajátosságnak tekinthető, hogy az átkelés időszakában keletkező veszteség döntő hányada vissza nem térő veszteség. Ha a túlparton az ellenségnek szervezett védelme és le nem fogott tüzeszközei vannak, az átkelőeszközökkel együtt jelentős egynemű veszteségek keletkeznek: pl. egy zászlóalj aknavető üteg fele, vagy teljes zászlóalj pct. szakasz semmisülhet meg egy LUG-al.

A folyóakadály előtt célszerű hátrahagyási körletet kijelölni. Ennek helye általában egybeesik a hermetizált, illetve megindulási körlettel. A vezetőkön kívül más kezelő személyzet általában nem marad hátra, mert ezekből pótolják a veszteségeket. A fegyverzettechnikai biztosító elemek feladata (együttműködve a gépjármű vontató csoportokkal) a hátrahagyott eszközök eljuttatása a STGYH-ra, őrzése, védelme, javítás utáni visszajuttatása a szervezett-szerű helyekre.

A javítás optimális megszervezésének akadálya páncélozott, úszó, javítókarbantartó járművek hiánya. Ilyen eszközök alkalmazása biztosítaná az átkelés alatt sekélyebb vízben elsüllyedt eszközök mentését, a fegyverzettechnikai biztosítás rugalmas végrehajtását, az ellenséghez közelebb eső terepszakaszon végzett javítást.

Összegezve megállapítható, hogy a gépesített lövészezred erőszakos folyóátkelésének fegyverzeti biztosítása nincs minden részletében megoldva.

Ellentmondás jelentkezik a következő területeken:

- harckocsizászlóalj, gépesített lövészzászlóalj mozgékonyasága, úszóképessége

sége és a lőszer szállító járművek úszóképessége között meglévő különbség a csapatok javára;

- a csapatok tervezett nagyütemű támadása miatt a műszaki csapatok átkelő eszközei rövid ideig vannak az adott víziakadályon, a fegyverzeti biztosítást végrehajtó alegységek tevékenysége hosszabb ideig az innenső parton lenne szükséges;

- az átkelő eszközökön folyó forgalom egyirányú (a támadás irányába) megszervezése és az ellátást végző lőszerszállító járművek kétirányú mozgása között;

- a páncéltörő eszközök egy része PSZH-n kerül átszállításra, azonnal szükség van rá, lőszere csak később kerül át a túlpartra;

- a javító erők által végzett helyszíni javítás iránti igény nő az átkelést követő első időszakban, amikor ez nem lehetséges, a javító erők páncélvédettségének és úszóképességének hiánya miatt;

- a hadtápvezetési pont jelentősen lemarad, a helyzet gyors változásai miatt a fegyverzeti biztosítás operatív, helyszíni vezetésére van szükség;

- a javító erők lépcsőzését nem követi a javító eszközök, alkatrészkészletek lépcsőzése;

- a nagy támadási ütem, a bonyolult viszonyok mellett a javítókapacitás csökken, a technika bonyolultabbá válása miatt nő a javítási munkai igény.

Az ellentétek a fejlődéssel együtt rohamosan éleződnek, megoldásuk hosszú időt igényel, ezért már most célszerű néhány utat kijelölni.

Az üteg és zászlóalj szervezetébe tartozó fegyvereket és lőszereket úszó járműveken kell elhelyezni, melyek a gépesített lövész és harcokosi, tüzér és légvédelmi tüzér alegységekkel képesek együtt mozogni. Az ezred raktár lőszerkészleteinek egy részét páncélozott, úszó járművekkel kell szállítani.

Az ezred javító műhelyt el kell látni legalább egy úszó járművel, megfelelő kereső és mentőfelszereléssel.

A zászlóalj és üteg (szd.) fegyvermestereket megfelelő javítási eszközökkel kell ellátni, vagy őket az ezred javító műhelybe összevonni. Az ezred fegyverzeti főnöknek megfelelő híradórendszerrel, mozgási lehetőséggel kell rendelkeznie a rugalmas, operatív vezetés érdekében.

A fentiekkel a legegyszerűbb problémák egy része megoldódik. Továbbra is megmarad, sőt nő az ellentmondás a technikai eszközök kiszolgálási, javítási idejének növekedése, és a rendelkezésre álló idő között. Ennek feloldását távlatilag csak a javító és a kezelő állomány képzettségében meglévő különbségek csökkentésével, az egyszerűbb javítási feladatok lelépcsőzésével tudom elképzelni.

CSAPATGAZDÁLKODÁS ELMÉLETE, ELLÁTÁS, GAZDÁLKODÁS, KATONAI KÜZLEKEDÉS

A gazdálkodás elemzésének, a hatékonyság mérésének elvi kérdései, gyakorlati módszerei

Kárpáti János hadnagy

A gazdálkodás elemzéséről, a hatékonyság kérdéséről egyre több szó esik napjainkban a hadtápgazdálkodás szinte minden területén. Igen lényegesek ezek a kérdések, mert fontos szerepük van az eredményes döntések meghozatalában, de ugyanakkor tisztázatlan pontos meghatározásuk és alkalmazhatóságuk a mindennapi munkánkban. Szükségesnek tartom tehát a fogalmak tisztázását, egyértelmű definiálását. Az alább következő négy fejezetben ehhez kívánok segítséget nyújtani, s ezzel megnyitni egy olyan cikksorozatot, amely az elemzés sajátosságaival foglalkozna a hadtápgazdálkodás gyakorlatában.

1. Az elemzés fogalma, szerepe, célja

Korunkban már egyetlen gazdasági rendszer sem nélkülözheti a tudományos irányító, vezető tevékenységet. Ehhez viszont szükséges az, hogy a vezetés számára rendelkezésre álljanak mindazok az információk, amelyek a gazdasági jelenségek, folyamatok helyzetére, fejlődési tendenciáira vonatkoznak.

Az információk szerepe különösen megnő egy olyan rendszerben, mint az MN, amelynek gazdálkodása a tervgazdaságon alapul. A tervgazdálkodás körülményei között végbemenő gazdasági folyamatok szabályozottá válnak, megnő a célok kitűzésével és a feladatok végrehajtásával kapcsolatos döntések szerepe. A helyes döntések alapja viszont a megfelelő tájékozottság, a rendelkezésre álló pontos információk, amelyeket a gondos és színvonalas gazdasági elemző munkának kell biztosítania a vezetés részére.

A gazdasági elemzés tehát lényegében olyan módszer, amelynek segítségével megszerezhető az elengedhetetlenül szükséges tájékozottság a gazdasági irányítás számára. A gazdasági elemzés módot nyújt a költségvetési gazdálkodás mélyebb megismerésére, a megtakarítási lehetőségek, valamint az esetleges hibák feltárására, továbbá annak elbírálására is, hogy a rendelkezésre bocsátott pénzeszközöket a szakmai feladatok megoldása érdekében ésszerűen használják-e fel. A költségvetési gazdálkodás elemzése nem lehet öncélú. Az elemzésnek elő kell segítenie azokat az intézkedéseket, amelyek lehetővé teszik az elemzés révén feltárt hibák kijavítását, valamint a gazdálkodás hatékonyságának fokozását. Az elemzés tehát hasznossá csak akkor válik, ha a feltárt adatokból le-

vont következtetések alapján – az ok és okozati összefüggések birtokában – a költségvetési gazdálkodás színvonalának emelése érdekében a rendelkezésre bocsátott eszközök célszerűbb és takarékosabb felhasználására s a jövőben reálisabb költségvetési előirányzatok kialakítására történnek megfelelő intézkedések.

A gondos elemzés alapján tett céltudatos intézkedések elősegítik a gazdálkodás önállóságának és hatékonyságának növekedését.

2. Az elemzés alkalmazásának fő területei

A költségvetési gazdálkodás elemzésének alapvető célkitűzése feltárni, hogy a szakmai feladatokat a gazdálkodók legesszerűbb ráfordítások mellett oldották-e meg. Ennek érdekében a következőket szükséges elemezni:

- költségvetési előirányzatok reálisak voltak-e;
- a kiadások teljesítései az előirányzatokhoz képest hogyan realizálódtak;
- a gazdálkodó szerv eszköz-állományának változása összhangban áll-e a kiadások teljesítésével;
- milyen tényezők befolyásolták a készletgazdálkodást;
- szolgáltató tevékenység esetén a gazdaságosság és eredményesség miként alakult;
- tartalék alap képzésének mértékét és felhasználásának célszerűségét;
- a pénzmaradványok keletkezésének okait;
- beruházási, felújítási, karbantartási tevékenységet.

Az elemzés kiterjedhet komplex módon a költségvetési gazdálkodás egészére, de korlátozódhat a gazdálkodás egy-egy főbb területére is. Az elemzés mélységét, terjedelmét mindig az adott időszak gazdálkodásának súlyponti kérdései határozzák meg.

Költségvetési területen általában az elemzéssel, a költségvetési beszámoló alapján, a gazdálkodás hosszabb időszakának (féléves, éves) adatait vizsgálják, és így annak időszaki ellemző jellege is van. Előfordul azonban, hogy a gazdasági eredményeket még a beavatkozás időszakában gyorsan követő ún. „operatív” elemzésre van szükség. Utóbbi azután már eseti és egyben azonnali intézkedések megtételéhez szolgáltathat alapot.

3. Az elemzés információs bázisai

Az elemzés információs bázisa elsősorban az egységes könyvvitel és a beszámoló rendszer. Ennek megfelelően az elemzéshez szükséges adatok a következő helyeken találhatóak meg:

- a jóváhagyott költségvetésekben;
- a féléves – éves költségvetési beszámolóknak;
- könyvviteli és az ahhoz kapcsolódó analitikus nyilvántartásokban;
- létszám-nyilvántartásokban;
- a különböző szakmai, szakigazgatási, statisztikai nyilvántartásokban és az azokból készült jelentésekben;
- leltári összesítőknél.

Az elemzésnek a vizsgált területekre vonatkozó adatok sokaságából a gazdasági folyamatok és összefüggések ismeretében kell kiválasztani a leginkább jellemzőket, a leglényegesebbeket és ezek feldolgozásán keresztül bemutatni az általános tendenciákat, az általánostól feltűnően eltérő jelenségeket.

4. Az elemzés általános módszerei

Az elemzés célját különféle módszerek alkalmazásával lehet elérni. Az alábbiakban ezeket a módszereket ismertetem a teljesség igénye nélkül, csupán gondolat ébresztőként.

Az adatok feldolgozásánál

- a csoportosítás,
- az összehasonlítás,
- a viszonyszám-képzés,
- az indexszám-képzés,
- grafikus ábrázolás,
- az elemző táblázatkészítés,
- középérték-számítás,
- trendszámítás,

a hatékonyságmérés különböző módszerei találhatók. Azt, hogy mikor, melyik módszert használjuk fel, mindig az elemzés célkitűzése szabja meg.

A gazdasági esemény rendszerint egy-egy szakmai feladat megvalósítása érdekében merül fel. Ennek megfelelően a gazdasági eredményeket mindig a szakmai feladattal összefüggésben kell elemezni. A gazdasági eseményt tükröző számszerű adatokat úgy kell kiválasztani, hogy azok közvetlenül legyenek összefüggésben az elemezni kívánt szakmai feladattal.

4. 1. Csoportosítás

Az elemzést mindig a megfelelő adatok kiválasztásával és azok megfelelő csoportosításával kell kezdeni. A jól megválasztott és helyesen csoportosított adatok legtöbbször már önmagukban is felhívják a figyelmet a rendellenességekre. A rossz csoportosítás viszont megzavarja az elemzési munkát és helytelen következtetések levonásához vezet. Az adatok feldolgozásának és elemzésének alapvető eszköze az osztályozás, illetve a csoportosítás. Az adatoknak valamilyen ismérv szerinti tagolását, rendezését nevezik csoportosításnak. Az MN állománya pl. katonákra és polgári alkalmazottakra tagolható. A csoportosítás szerepe nemcsak az, hogy általa bepillantás nyerhető az adatok összetételébe, hanem a további elemző munkában, különböző számítások végzése közben is felhasználható.

4. 2. Összehasonlítás

Az összehasonlítás mindenféle tudományos kutatás és általában az emberi gondolkodás gyakori, jellegzetes mozzanata. Igen nagy a szerepe az elemzésben is, ez a leggyakrabban alkalmazott módszer. Ennek keretében bizonyos fajta, egyébként azonos jelenségre vonatkozó – tehát egyáltalán összehasonlítható – adatoknak időben vagy térben eltérő értékeit vetik egybe, s megállapítják az adatok egymáshoz való viszonyát, egymástól való eltéréseiket és ezekből vonnak le következtetéseket. Az adatok összehasonlítása egyszerűbb esetekben kimerül az adatok puszta szembeállításában, illetve annak megállapításában, hogy melyik nagyobb vagy kisebb. Többnyire azonban magát az összehasonlítás eredményét is újabb számmal fejezzük ki. Ez az újabb szám lehet két összehasonlítható adat különbsége v. hányadosa. Az ilyen hányadosok a viszonyszámok.

4. 3. *Viszonyszámok*

Gyakran az adatoknak nem az abszolút, hanem a viszonylagos nagysága jellemzi jobban a vizsgált jelenséget, s ezért számítanak az elemzés során viszonzyszámokat, amelyek elvonatkoztatnak az abszolút nagyságrendtől és magát a viszonylagos nagyságot érzékeltetik. A viszonzyszám két – egymással valamilyen kapcsolatban álló – adat hányadosa.

A viszonyítandó mennyiséget A-val, a viszonyítás alapját B-vel, a viszonzyszámot V-vel jelölve, a viszonzyszám kiszámítása a következő módon történik:

$$V = A/B$$

A viszonzyszámok számítása az elemzés jellegzetes eseteinek bármelyikében alkalmazható.

A viszonzyszámok fajtái: a megoszlási, az összehasonlító és az intenzitási viszonzyszámok.

A megoszlási viszonzyszámok valamely résznek az egészhez való viszonyát jellemzik. Elvonatkoztatnak a részek és az egész konkrét nagyságától és csak a belső arányokat, az összetételt önmagában fejezik ki. Ily módon a gazdasági jelenségekre, folyamatokra vonatkozólag igen fontos kérdésekre adhatnak választ.

Az összehasonlító viszonzyszámok azt mutatják, hogy a vizsgált jelenség időben vagy térben különböző adatai hányszorosát, illetve milyen hányadát teszik ki a bázisul választott adatnak. Az időbeli változást mutató viszonzyszámokat dinamikus viszonzyszámnak nevezik. Amennyiben a viszonyítás alapja terv szerinti adat, tervteljesítési viszonzyszámról van szó.

Az eddig ismertetett viszonzyszám-típusok közös jellemzője, hogy a viszonzyszám kiszámítását szolgáló tört számlálójában és nevezőjében azonos fajta, feltehetően azonos mértékegységben adott számok szerepelnek.

Az intenzitási viszonzyszámok esetében a tört számlálójában és nevezőjében különböző fajta, általában különböző mértékegységben adott számok találhatók. Az intenzitási viszonzyszám azt mutatja meg, hogy az egyik mennyiségből (számláló) átlagosan mennyi jut a másikkal (nevező) egy egységére.

A helyesen alkalmazott viszonzyszám a vizsgált jelenség jó modellje lehet, de általában nem adhatja önmagában az adott jelenség minden szempontból kimérítő, egzakt leírását.

4. 4. *Indexszámok*

Közvetlenül nem összesíthető adatok összetett összehasonlító viszonzyszámát nevezik indexszámnak. A szakirodalomban és a gyakorlatban e szóhasználat nem egységes: gyakran indexszámnak nevezik a nem összetett, egyszerű összehasonlító viszonzyszámokat is. Az indexszám azonban nem egyszerű, hanem összetett összehasonlító viszonzyszám, több, valamilyen szempontból együvé tartozó adat együttes, átlagos változását mutatja. A viszonzyszámtól abban is eltér, hogy azok a mennyiségek, amelyeknek együttes, átlagos változását az indexszám mutatja nem egyneműek, közvetlenül nem összesíthetők.

Meg kell különböztetni volumen-, ár- és értékindexet. A volumenindex azt mutatja, milyen arányban változott az áruk mennyisége az árucikkek összességére vonatkozóan. Az árindex azt mutatja, hogy az árucikkek összességére nézve milyen irányú és arányú árváltozás történt, hogyan változott az árszínvonal.

Az árindex a termékek értékének együttes, átlagos változását mutatja.

A viszonyszámok és indexek alkalmazása nem lehet mechanikus. Gyakran előfordul ugyanis, hogy a költségvetés végrehajtása során a bázishoz, illetve a tervhez viszonyítva olyan körülmények változnak meg, melyek az adatok alakulására hatással vannak. Ilyen esetekben az adatok feldolgozása csak megfelelő korrekció elvégzése után lehetséges.

4. 5. Grafikus ábrázolás

Az adatok szemléltetésének, népszerűsítésének közismert eszköze a grafikus ábrázolás. A grafikus ábrák szerkesztése azonban nemcsak az előbbi célokat szolgálhatja, hanem az elemzést, az összefüggések feltárását is, és segít abban, hogy a vizsgált jelenség természetéről teljes képet lehessen alkotni.

A grafikus ábrázolás fontos tulajdonsága, hogy nem abszolút nagyságot, hanem arányokat érzékeltet. A grafikus ábrák az adatokat – illetve azok egymáshoz való arányát – távolságokkal, területekkel vagy néha köbtartalommal érzékeltetik.

A grafikus ábrázolás fő módszerei: 1. mértani alakzatok felhasználása a) koordináta-rendszerben, b) koordináta-rendszeren kívül, 2. térképen alapuló ábrázolás, 3. figurális ábrázolás. Az egyes ábrázolási módokon belül a grafikus ábráknak különféle konkrét típusai vannak (pl.: grafikon, diagram, hisztogram, monogram stb.).

A grafikus ábrák készítésekor nem szabad az olyan tartozékokról megfeledkezni, mint a cím, a feliratok és a forrásra való hivatkozás. A grafikus ábrát szükség esetén a jelölések magyarázatával is ki kell egészíteni.

4. 6. Elemző táblázatok

Az adatok összefüggő rendszerét – a megfelelő külső formával együtt – táblának nevezik. A táblák az adatok feldolgozásának, elemzésének és közlésének, valamint szemléltetésének eszközei.

A tábla külső formáján rovatokból álló hálózat értendő. A tábla rovatainak egy része adatokat, számokat tartalmaz, más részében feliratok, megnevezések foglalnak helyet. A feliratokat tartalmazó rovatok közül azokat, amelyek felül helyezkednek el, fejróvatoknak, azokat pedig, amelyek a tábla bal oldalán találhatók, oldalróvatoknak nevezik. A tábla vízszintes sorait a tábla sorainak, a függőleges irányú sorokat pedig oszlopoknak szokás nevezni. Az egyes sorok és oszlopok adatainak összegét tartalmazó rovatok az összegróvatok.

Azt a számot, amelyik azt jelzi, hogy a tábla egy-egy adata hány sorhoz tartozik, tehát, hogy hány irányban, dimenzióban helyeztek el a táblában sorokat, a tábla dimenziójának nevezik. Minden tábla legalább két dimenziós. A táblák bonyolultsági fokát jelző dimenziószám mellett a táblák fajtáit a tábla rendeltetése, valamint a csoportosításnak a tábla elkészítésében betöltött szerepe szerint rendszerezik. Aszerint, hogy a tábla az elemző munka melyik szakaszában, illetve milyen rendeltetéssel készült, feldolgozási, közlési, és munkatáblákat különböztetnek meg. A csoportosítás szerepe szempontjából 1, egyszerű, 2. csoportosító és 3. kombinációs táblákat lehet elkülöníteni.

Egy tábla szerkesztése technikailag a következő sorrendben történik. Először azt kell tisztázni, hogy a tábla hány dimenziós lesz. El kell dönteni utána, hogy miként helyezhetők el a különböző sorok, hogy a tábla világos és áttekin-

hető legyen. A tábla külső formájának megrajzolása, a tábla megvonalezása után a szöveges megnevezések, végül a számok beírása következik. A táblában teljesen üres rovat nem maradhat. Szükséges alkotó része a táblának az adatok forrására való hivatkozás.

4. 7. Középértékek

A középérték azonos fajta számszerű adatok tömegének közös jellemzője. Egy adott esetben a középérték meghatározása azt jelenti, hogy egy bizonyos jelenségre vonatkozó, azonos fajta adatok tömegéből (illetve az általuk meghatározott intervallumból) – valamilyen e célra szolgáló képlet, vagy szabály alkalmazásával – kiválasztható egy olyan (átlagos, közepes) érték, amelyet az értékek összességére nézve jellemzőnek lehet tekinteni.

A középértékeknek két fő csoportját szokás megkülönböztetni: 1. számított közép-értékek vagy átlagok, 2. helyzeti középértékek.

Az első csoportba tartozó középértékeket számítással határozzák meg. Mind-egyik átlagfajtanak van egy képlete, melyben az átlagolandó értékeket behelyettesítik és a képlet által előírt számításokat elvégzik. Az átlag értékét minden egyes átlagolt érték befolyásolja. A számított középértékek fajtái: számtani, harmonikus, mértani és négyzetes átlag. A középértékek leggyakrabban használt fajtája a számtani átlag (az értékek összege osztva az átlagolt értékek számával).

A helyzeti középértékek a módusz és a medián. Meghatározásuknál az értékeknek egy bizonyos intervallumban való elhelyezkedési rendje játszik szerepet, és az előforduló értékek egy része nem is befolyásolja a középérték nagyságát. A módusz a legáltalánosabb, legjellemzőbb, gyakran előforduló, tipikus érték.

A középértékkel szemben támasztott követelmények:

- valóban közepes helyzetet foglaljon el (legyenek nála kisebb és nagyobb értékek is);
- tipikus legyen, olyan érték, amely közel áll az előforduló értékek zöméhez, s amely körül az értékek sűrűsödnek;
- feltétlenül fontos, hogy egyértelműen legyen definiálva olyan matematikai formulával, amely könnyen értelmezhető és a számítás egyszerűen elvégezhető.

A középértékek legfontosabb alkalmazása: egy adathalmaz valamilyen mennyiségi ismérv szerinti tömör jellemzése.

4. 8. Trendszaítás

A gazdasági élet dinamikájának vizsgálatakor, a tervek készítésekor nélkülözhetetlen a fejlődés tényezőinek, s ezek hatása mértékének ismerete. Ehhez nyújt segítséget a trendszaítás.

A trend vagy alapirányzat az adatokban érvényesülő tendencia, a fejlődés legfontosabb komponense. A trend természetesen maga is több tényező együttes hatását tükrözi. A gazdasági jelenségek fejlődési alapirányzatának kialakulásában fontos szerepe van a műszaki haladásnak, a létszám növekedésének és a vizsgált jelenséggel összefüggő egyéb speciális körülményeknek.

Az alapvető gazdasági törvényszerűségek által meghatározott fejlődési tendenciák természetesen csak addig érvényesülnek, amíg a meghatározó törvény-

szerűségekben lényeges változások nem következnek be. Ilyenkor a régi fejlődési tendenciák újaknak adják át a helyüket. Erre az adatok vizsgálatánál tekintettel kell lenni.

A trendszámítás feladata az adatok fő komponensének, az alapirányzatnak a kimutatása. Erre többféle módszer is van. Így grafikus módszerrel – számítás nélkül – is meg lehet kísérelni oly módon, hogy az adatsor vonaldiagramjába a trendvonalat becslésszerűen berajzolják. Ez a módszer azonban önkényes és ennél fogva (kivételesen egyszerű esetektől eltekintve) pontatlan. Ezért a gyakorlatban legtöbbször számítják a trendet, s ezután ábrázolják csak grafikusan az így kapott trendértéket az alapirányzat szemléltetése céljából.

A trendszámításnak két fő módszere van: a mozgó átlagolás és az analitikus kiegyenlítés.

A mozgó átlagolás alap gondolata az, hogy a trendet az eredeti adatsor dinamikus átlagaként állítja elő. Alkalmazása a gyakorlatban igen elterjedt trendszámítási módszer. Előnye egyszerűségében és gyorsaságában rejlik, de ennek ellenére nem tekinthető „primitív” eljárásnak, s sok esetben alkalmasabb az alapirányzat pontos leírására, mint az analitikus trendszámítás.

Az analitikus kiegyenlítés módszerénél az adatsor grafikus képének tanulmányozása alapján meg kell határozni azt a matematikai függvénytípust, amely helyesen tükrözi a tartós irányzatot. A módszer alapja az, hogy a gyakorlatban az adatok alapirányzata valamely matematikai függvénnyel leírható törvényszerűségeket követ. Ha pl. a fejlődés mértéke nagyjából egyenletes, úgy az egyes fejezi ki legjobban az adatsor tendenciáját. Lehetséges azonban, hogy nem lineáris, hanem más függvénytípus (exponenciális, hiperbola, parabola, logisztikus görbe) felel meg a fejlődés természetének.

4. 9. Korreláció- és regressziószámítás

Korrelációszámításnak nevezik a mennyiségi ismérvek közötti kapcsolat (korreláció) elemzésének az egyszerű eszközök alkalmazásán túlmenő, matematikai, statisztikai jellegű módszerét. A korrelációszámítás kiemelkedő jelentőségű az elemzés módszertanában, ugyanis segítségével lehetségessé válik – a kapcsolat szorosságának mérhetőségén túlmenően – a kapcsolat tartalmát számszerűen leírni, az ismérvek egymásra gyakorolt hatásának irányát, mértékét megállapítani. Az ilyen fajta vizsgálatok rendkívül értékesek a közgazdasági munka szempontjából.

A mennyiségi ismérvekben rejlő információ lehetőséget ad – a kapcsolat szorosságának vizsgálata mellett – a kapcsolat természetének feltárására is, a törvényszerűség statisztikai jellemzésére. Ezt szolgálja a regressziószámítás. A regresszióelemzés feladata annak jellemzése, hogy ha két jelenség között egyirányú okozati összefüggés állapítható meg, akkor az ok szerepét játszó független változó (tényezőváltozó) milyen módon, milyen törvényszerűség szerint fejti ki hatását az okozat szerepét betöltő függő változóra (eredményváltozó). A konkrét elemzés a regressziófüggvény számításával és ábrázolásával történik.

4. 10. Hatékonyság-mérés

A hatékonyság a gazdálkodás eredményének és ráfordításainak egymás közötti viszonya, a rendelkezésre álló erőforrások felhasználásának együttes eredményessége (komplex hatékonyság). Az eredményt azonban egyes erőforrások

ráfordításaihoz is szokták viszonyítani. Az ilyen egy-egy erőforráshoz viszonyított ún. parciális hatékonysági vizsgálatok, ha hasznos funkciót is töltenek be, nem pótolják a tulajdonképpeni komplex hatékonysági számításokat. Az egyes erőforrások kihasználásának javulása ugyanis más erőforrások kihasználásának romlásával járhat együtt. A parciális mutatók alkalmazásának az egyes tényezők elemzése szempontjából van jelentősége.

Végző soron minden hatékonysági számítás olyan elemzés, amely döntéseket szolgál. A számítások egy részére a döntések általános megalapozásához van szükség (valamilyen intézkedés nyomán hogyan változott a hatékonyság). Az összehasonlítás dimenziója ilyenkor az idő, pl.: a beszámolási időszak hatékonysága hány %-kal tér el a bázis-időszak hatékonysági színvonalától (dinamika mérés). A számítások másik része viszont közvetlenül konkrét döntéseket készít elő, annak meghatározásához nyújt segítséget, hogy melyik variáns biztosítja a nagyobb gazdaságosságot (pl.: hol célszerű beruházni). Az összehasonlítás dimenziója a tér, az egyik megoldás hatékonyságának összevetése egy másik megoldás hatékonyságával (statikus mérés). A kétféle funkció közötti határvonal nem éles, de módszertanilag lényegesen eltérők. A hatékonyság dinamikájának mérését szolgáló indexet a gazdálkodás minden szintjén hasznos számítani.

A hatékonysági mutatókkal szemben fontos követelmény, hogy illeszkedjenek az elemzés és tervezés meglévő rendszeréhez.

Meg kell jegyezni, hogy közgazdasági gondolkodásmódunkban nem él még eléggé a hatékonyság iránti igény, a gazdaságosság követelményei sokszor indokolatlanul a háttérbe szorulnak. Objektív és szubjektív okok is nehezítik a hatékonysági szempontok érvényesülését.

Jelentős fékezőerő a gazdaságosságra vonatkozó információk bizonyos korlátozottsága (különösen a döntéselőkészítéshez szükséges mutatók hiánya).

A hatékonysági számítások iránti bizalmat az is korlátozza, hogy nem alakult ki még teljesen a hatékonysági mutatószámok komplex rendszere. A gyakorlatban alkalmazott vagy alkalmazásra váró hatékonysági mutató-fajták száma nagy és nehezen áttekinthető. Egyfelől valóban szükség van többféle mutatószám alkalmazására, mivel a különböző fajta vizsgálatok, különböző típusú döntések más-más mutatót igényelnek. Másiképpen indokolt például a hatékonysági mutató tartalmát megszerkeszteni, ha a folyó gazdálkodás hatékonyságát kell megítélni, s másként, ha fejlesztésről (beruházásról) kell dönteni. De ha nincsenek rendezve a számítások elvei, s szabályozva a mutatószámok típusai, a túl sok mutató zavarja az áttekinthetőséget, s fennáll a veszély, hogy az egyes helyi érdekek képviselői mindig olyan mutatószámot választanak, amely az adott esetben saját szempontjukból a legkedvezőbb színben tükrözi a tevékenységüket. A mutatószámrendszer kialakítása céljából jelentős lépések történtek már eddig is, bizonyos mutatók központilag – VK által – előírtak, de a mutatószámok komplex rendszerének megteremtéséig és „hatékony” alkalmazásáig sok még a tennivaló.

A hatékonyság mérésénél nem lehet minden gazdasági eredményt mutatószámokban kifejezni. Bizonyos tényezők kívül maradnak a mutatószám tartalmán, mivel nincsenek megfelelő mérési eszközeink ezek figyelembevételére. Ilyen tényezők a környezettel kapcsolatos jelenségek (pl.: víz, levegő szennyeződése, infrastruktúra). Bizonyos termékeknek (pl.: gyógyszer, könyv, film) van ugyan áruk, ez az ár azonban nem fejezi ki azt az eredményt, amit a szóban forgó termékek illetve szolgáltatások elfogyasztása valóban jelent.

Ezekre a tényezőkre vonatkozó ismeretek nem a hatékonyság összefoglaló mutatószámain belüli, hanem azok melletti információként állnak az elemző vagy döntést hozók rendelkezésére.

Ahhoz, hogy a hatékonyság szempontjai nagyobb szerepet kapjanak a gazdálkodásban, egyszerre több fronton kell előrehaladni. Tovább kell fejleszteni a számítási módszereket, javítani kell az információk megbízhatóságát, nagyobb teret kell engedni a hatékonyság érvényesülésének a gazdasági döntésekben. Az előrelépés legfontosabb feltétele pedig az, hogy a döntéshozók nagyobb erélyvel és következetességgel igényeljék a hatékonyságra vonatkozó információkat.

A döntéseknél természetesen nemcsak a hatékonyság szempontjait kell figyelembe venni, hanem egy sor más körülményt is. Különösen vonatkozik ez az MN-re, ahol a hatékonyság mellett, sőt előtt az állandó harckészültség anyagi-technikai biztosítása az elsőrendű célja a gazdálkodásnak. Az MN-ben folyó gazdálkodás forrása viszont az állami költségvetés, s így nem mindegy, hogy milyen összegeket von el a népgazdaságtól. Nagyon kívánatos tehát, hogy a döntéshozók (parancsnokok) idejében ismerjék az adott akció gazdaságossági kihatásait, s olyan döntések születessenek, amelyek révén a lehető legkisebb ráfordítások mellett érhető el a kitűzött feladat. A hatékonyság szerepének növeléséhez fokozatos, szívs munkára van szükség az irányítás szinte minden szintjén. A közgazdasági kutatásnak pedig az a feladata, hogy számos vitás elméleti és gyakorlati kérdést megfelelően tisztázzon.

Az üzemanyag-ellátás és -gazdálkodás helyzete a szolgálat csapatszintű tevékenységének tükrében

Balogh Lajos alezredes

A Magyar Néphadsereg üzemanyag szolgálata az elmúlt évek folyamán jelentős fejlődésen ment keresztül. E fejlődést a haditechnika mennyiségében és minőségében bekövetkezett korszerűsítés szükségszerűen vonta magával. Az új haditechnikai eszközök rendszeresítése az eddigiektől eltérő – magasabb –, követelményeket támasztott a szolgálat minden tagozatával szemben. Megnövekedett a Magyar Néphadsereg üzemanyag-felhasználása, nagyobb készletek tárolását és folyamatos frissítését kellett megoldani. Az új technikához minőségileg jobb üzemanyagok kikísérletezése, és rendszeresítése, illetve – hazai és import termékek – beszerzése vált szükségessé.

Mind ezek természetes velejárójaként, az üzemanyag-technikai eszközök terén is mennyiségi és minőségi fejlesztést kellett végrehajtani.

Az elmúlt évek során mind a fenntartási üzemanyag-szükségletek, mind a tartósan tárolandó üzemanyag-készletek, valamint az üzemanyag-technikai eszközök száma tovább nőtt és korszerűsödött, az elkövetkező években pedig a fejlődés továbbra is érezteti hatását.

Az eddigi – a fejlődésből eredő – változások mellett, hogy jelentős feladatok elé állították az üzemanyag-szolgálat személyi állományát a felső szintű vezetéstől a csapat tagozatig bezárólag, mindegyike számottevő anyagi és munkaerő megtakarítást is eredményezett.

A IV. ötéves terv folyamán és az V. ötéves terv elmúlt éveiben az üzemanyag-szolgálat fejlődését az alábbi főbb állomásokkal jellemezhetjük:

- az üzemanyag szortimentek számát csökkentve racionálisabb lett a töltőgépkocsik használata, egyszerűbbé és gazdaságosabbá vált a szállítás, a raktározás és csökkent az adminisztráció;

- az EM-12 egységes motorolaj – kikísérletezése és rendszeresítése – nyolc korábbi motorfajtát váltott fel. Az olaj multiszezonális jellege folytán szükségtelemmé váltak a szezonális olajcserék. A magasabb teljesítményszint lehetővé tette az olajcserék 6000 km-re való növelését. Az új olaj bevezetésével kb. 30%-kal csökkent a Magyar Néphadsereg motorolaj felhasználása. Az anyagi megtakarítás mellett – az olajcsere ciklusok növekedésével –, évente mintegy 3300 munkaórával csökkent a személyi állomány igénybevétele;

- az EM-12-öt továbbfejlesztve rendszeresítésre került az EMD-13 motorolaj – amelynek cseraideje már 10 000 km. Ez minegy évi 2 mFt megtakarítást

eredményez, ezenkívül tovább csökkenti a technikai állomány megterhelését az olajcsere ciklus növekedésével;

- az erőátviteli hajtóművekhez szükséges olajfajták számának csökkentése és a cseredő növelése (25 ekm-ről 50 ekm-re) érdekében EHM-15 jelű nagyteljesítményű egységes hajtóműolajat dolgoztunk ki. Az elmúlt évben végrehajtott sikeres laboratóriumi kísérletek alapján az évben megkezdtük a csapatpróbát, amely a következő év tavaszán fejeződik be;

- a gépszír fajták csökkentésére több éves kísérleti munka alapján ELIT-2 néven új konzisztens kenőanyaggal, folyó év tavaszán csapatpróba kezdődött. Az új gépszír 11 féle kenőzsírt fog helyettesíteni, csereideje várhatóan a korábbinak 3-4-szerese lesz. A csapatpróbák az év végén fejeződnek be;

- részben már bevezetésre került a konzisztens kenőanyagok és egyes olajok kis tételekben való vállalati kiszerezése, amely megkönnyíti a csapat üzemanyag-raktárakban a tárolást, kezelést és kiadást (0,5 kg-os és 5 kg-os kenőzsír LZS-2, 0,5 l-es AROL 2T motorolaj, 1 l-es hajtóműolaj HY-K-80, HY-K-90, fékflyadék H-230, lökhárítóolaj OL-25, fegyverolaj RZS-62);

- tovább folytatódott a csapat üzemanyag-töltő bázisok kialakítása;

- kialakítottuk és a csapatoknak kipróbálásra kiadtuk a gép- és harcjárművek csoportos feltöltésére alkalmas tábori hajtóanyag töltősor mintapéldányait. A berendezés lehetővé teszi 16 jármű egyidejű feltöltését.

Az előbbi eredmények elérésében a fejlesztési tervek megvalósításában nem kis szerep hárult a csapatokra, a csapat üzemanyag-szolgáltatókra. Csak egyet kiemelve a folyamatban levő korszerűsítésekből:

- a csapat üzemanyag-töltő bázisok túlnyomó többsége a csapatépítkezések keretén belül épült, amely nem kis terhet jelentett és nemcsak az üzemanyag-szolgálat beosztottjainak.

A csapatok üzemanyag szolgálati által - az elmúlt évek folyamán - végrehajtott feladatokról elmondható, hogy alapvetően jól tervezték, szervezték és irányították az üzemanyag-gazdálkodást. Hozzájárultak a gazdálkodási rend, a takarékos anyagfelhasználás, az anyagi fegyelem szilárdításához, az anyagárolási kultúra fejlesztéséhez, a harcitechnika üzemeltetéséhez szükséges üzemanyagok megfelelő mennyiségben és minőségben történő biztosításához.

A csapatok HKSZ és „M” készségének szakanyag biztosítása jóváhagyott normatívák alapján a követelményeknek megfelelően az alábbiak szerint került megszervezésre:

- a csapatok áttekinthető tervekkel, okmányokkal rendelkeznek, amelyek biztosítják a feladatok szervezett végrehajtását;

- az anyagi készletek megalakítása, lépcsőzése az utasításokban előírtaknak megfelel, ugyanakkor a kannatartók felszerelésének elmaradása esetenként gondot okoz;

- javult az „M” anyagok tárolását szolgáló technikai eszközök karbantartottsági is;

- a tárolási körülményekben is pozitív előrelépés történt;

- a tárolt anyagok minőségének megóvásában, a frissítések végrehajtásában is jelentős fejlődés tapasztalható. Az elmúlt évben mintegy 8 ezer mosott hordó lett biztosítva az ilyen igények kielégítésére;

- az elszállításra tervezett készletek az első lépcsőben levő egységeknél gépkocsira vannak málházva, amelyhez a rendszerbe került URAL-5-AC-375

típusú üzemanyag-töltő gépkocsik igénybevételét, technikai állapotának fenntartását jól szervezték és irányították. A gyakorlatok tapasztalatai szerint javultak a szolgálat szakanyagainak mállhászai, kiadási körülményei, az utántöltések végrehajtása jelentősen felgyorsult.

Az elmúlt években az üzemanyag-ellátás, -gazdálkodás minden területén végrehajtott korszerűsítési tevékenység alapját az üzemanyag-takarékosság lehetőségének további kiszélesítése, hatékonyabbá tétele képezte. Minden ilyen irányú intézkedés a csapatok ellátási, szaktevékenységi színvonalának növelését, a szabályozók optimális kialakítását, a szakintézetek továbbfejlesztését, illetve korszerűsítését, a párt- és kormány határozatok maradéktalan végrehajtását szolgálta. Ennek kapcsán – a normakülönbözeti szorzók csökkentése mellett – számos egyéb területen jelentős megtakarítást értek el.

Javult a számviteli fegyelem, a nyilvántartások és anyagmozgatási bizonylatok érdemi, számszaki pontossága. Eredményeket értek el a pc. és gímű. techn. szolgálattal való együttműködésben mind a saját szaktechnikai eszközök, mind az üzemanyagot fogyasztó haditechnika és gépi berendezések beszabályozása, a meghatározott fogyasztási normákon belüli üzemeltetés feltételeinek megteremtése terén. Ezzel hozzájárultak a központilag elrendelt 0,1-es normakülönbözeti szorzó csökkentés állandósításához, a mind takarékosabb üzemanyag-gazdálkodáshoz.

A csapatok készletgazdálkodása megfelelő, egyre javuló tendenciát mutat. A negyedéves kenő- és karbantartó anyag vételezési rend bevált, a csapatok zöme felismerte ennek a beosztottak munkaidőbeli lererhelésének csökkentését, bár ez terszserűbb és szervezettebb feladatvégrehajtást is jelent.

Az eredmények mellett az elmúlt évek folyamán a szolgálat beosztottai nem érték el a kívánt színvonalat:

- az üzemanyag kutak és a Cs-346-os töltőgépkocsik kifogástalan műszaki állapotának fenntartásában;
- a belső ellenőrzések hatékonyságában;
- az üzemanyag-takarékosság további lehetőségeinek vizsgálatában és megvalósításában;
- egyes számviteli problémák megoldásában (üza. tervezési és elszámolási bizonylatok);
- a normakülönbözeti szorzószámok csökkenő tendenciája mellett azok gyakorlati alkalmazásában. A menetlevél számfejtés, a gépi adatfeldolgozás ellenőrzése során megállapítható, hogy gyakori a menetlevél nélküli üzemeltetés, az állóhelyben végzett üzemeltetések feltüntetésének elmaradásából a kiugró túlfogyasztások. Ennek feltárása az elemző, értékelő tevékenység során folyamatos feladatként jelentkezik;
- a hűtőfolyadék veszteség csökkentésében.

A szolgálat csapatszintű tevékenysége összességében: biztosítékát jelentette, mind az ellátási, mind a gazdálkodási feladatok eredményes végrehajtásának, a továbbfejlesztés célkitűzési megalapozásának.

Az üzemanyag-ellátás és-gazdálkodás fejlesztésének meghatározói

Az üzemanyag-ellátás és -gazdálkodás fejlesztése terén alapvető célkitűzés, hogy a gazdaságos és takarékos anyagfelhasználás követelményei teljesítése mellett, minden tekintetben feleljen meg a csapatok harckészültségi igényeit minden

körülmények között kielégítő szakanyag biztosítás egyre fokozódó elvárásainak. Ennek legfontosabb területei:

- a kifogástalan minőségű és mennyiségű szakanyagokkal való ellátás;
- a gazdaságos és takarékos anyagfelhasználás;
- a személyi és tárgyi feltételek biztosítása a tervezés, az anyagellátás és minőségmegóvás, valamint az elszámolás területén.

A kitűzött célok elérése érdekében az egység PK HTPH-e – a hadtáp gazdálkodáson belül – biztosítja az üzemanyag-ellátás színvonalának emeléséhez, a pénz- és anyagi eszközök koncentrált felhasználását, az üzemanyag-takarékosság elveinek – a gyakorlati életben való – folyamatos érvényesítését, megvalósítását, az anyagi feyelem további szilárdítását, az anyagok minőségének megóvását. Ennek érdekében az üzemanyag-gazdálkodás tervezésében és végrehajtásában céltudatosan támaszkodni kell a megalapozott felhasználási tapasztalatokra, elkerülve az anyagi és pénzeszközök túlbiztosítását és feleslegek kezelését.

Az ellátás-gazdálkodás eredményességét szolgáló gyakorlati területek:

- az üzemanyag-szükségletek tervezése, átlag normakülönbözeti szorzószámok alakulása;
- üzemanyag- és üzemanyag technikai eszköz készletek alakulása, anyagigénylések szervezése;
- túlfogyasztások, hiány-kár helyzet;
- „M” készletek mennyiségi és minőségi mutatói;
- üzemanyag kutak, töltőkomplexumok, töltőgépkocsik, egyéb szaktechnikai eszközök állapota;
- számvitel.

Az előzőekből a takarékosági törekvések megvalósítása érdekében kiemelten fontos:

a csapatok üzemanyag szolgálata – mivel nem felhasználó –, önmagában keveset tehet az anyagtakarékosság terén. Azonban jó együttműködésben a páncélos és gépjármű technikai szolgálattal, ilyen irányú tevékenysége már széles skálán mozoghat. Ide tartozik a túlfogyasztások megakadályozása, az indokolatlan idő előtti olajcserék megtiltása, a hűtőfolyadékkal való fokozott takarékoság, a csapat szervízeinek, üza. felhasználásának szabályozási problémája stb.

Helyenként még mindig nem tudunk kielégítő eredményeket elérni a túlfogyasztások megakadályozásában. Előfordul, hogy a túlfogyasztás okának megszüntetése helyett a menetlevelek túlsúlyozásával, annak elleplezésére törekednek. Ennek megelőzése érdekében az üzemanyag-szolgálatvezetők – ott is ahol a menetlevelek számfejtését az ESZR végzi – számfejtés előtt kötelesek ellenőrizni, és szükség esetén felülbírálni azokat, különös tekintettel a bejegyzett útviszonyokra.

Szükséges, hogy a gímű. parancsnoki feladatot ellátó személyek évenként, a gímű.-vezetők negyedévenként oktatásban részesüljenek a menetlevelek kitöltésének szabályairól. A túlfogyasztó gj.-művek leállítás, beszabályozása népgazdasági érdek, ezért erről haladéktalanul, egységparancsban intézkedni kell.

Évek óta megfigyelhető a hűtőfolyadék elszámolások időszakában, hogy milyen magas a műszaki meghibásodásból eredő hűtőfolyadék veszteség. Véleményünk szerint az üzemanyag-szolgálat a PK HTPH támogatásával, a pc. és gímű. techn. szolgálattal karöltve sokat tehet ezen veszteségek csökkentésére. A téli

igénybevételre való felkészítés folyamán a hűtőrendszerek gondos átmosásával, a gumitömítő-csatlakozások ellenőrzésével – szükség szerint – kicserélésével, a téli igénybevétel során gondos és rendszeres ellenőrzéssel, nagy mértékben csökkenthetők ezek a veszteségek.

Az ellátás és gazdálkodás fejlesztését meghatározó területek

Közvetlen, vagy közvetetten, a szakanyag ellátást és gazdálkodást segítik a műszaki feltételek, amelyek teljesítésének elgondolásai és tényleges helyzete a következő:

1. A 4 m³-es tartályok vasúti és közúti szállításához szükséges „Tartályrögzítő berendezés” csapatpróbája befejeződött és rendszeresítésre történő előkészítése megtörtént.

2. A nagymennyiségű 20 l-es üzemanyag-kanna szállítását, gépi rakodását és a gyors kannacserés feltöltést biztosító „kannaszállító keret” mintapéldányai elkészültek és a csapatpróbája folyamatban van.

3. A környezetvédelem érdekében két irányban folyik kutatómunka. Kísérletek kezdődtek a gk. benzin adalékolására olyan céllal, hogy a járműtorokba a káros lerakódások és a kipufogógázok szénmonoxid tartalma csökkenjék. A fáradtolaj gazdaságos, a környezetet legkevésbé szennyező, tüzelés útján való felhasználására a Prometheus Tüzeléstechnikai Vállalattal együttműködésben próbák folynak.

4. A hajtóanyagok minőségbiztosítása érdekében kísérletek kezdődtek a Csepel-346-os üza. töltő gk. tartályának belső felületére alkalmas üzemanyagálló védőbevonat rendszer kialakítására, valamint a festési technológia kidolgozására, minthogy a gépkocsik jelentős része már 10–15 éves és ezekben a tartályok belső festése elhasználódott.

5. Ugyancsak a minőségbiztosítás, valamint a párolgási veszteségek csökkentése érdekében különféle hordódugó tömítésekkel folynak vizsgálatok.

6. Mindenekelőtt a hosszabb készenlétű csapatoknál célirányosan csökkentve a hordozott hajtóanyagok volumenét nagyobb tárolóeszközök biztosításával, illetve kutak beépítésével, kedvezőbbek lesznek a munkafeltételek. Az „M” hajtóanyagok helyszíni nagytartályos tárolásának fokozásával lehetővé válik a takarékosabb anyag-elhelyezés mellett, a minőség megóvási munka hatékonyságának emelése.

7. Folytatódnak az EHM-15 egységes hajtóműolaj csapatpróbái, előkészítve annak rendszerbeállítását és az egységes konzisztens kenőanyag csapatpróbáit.

8. Az üzemanyag szaktechnikai eszközök minden tagozatban történő korszerűsítésével, az ipari bázisok lehetőségeinek figyelembevételével folytatódnak a fejlesztési munkák az üzemanyag kiadó berendezések, a repülő és földi technika üzemanyag-feltöltését meggyorsító rendszerek és az üzemanyagok minőségmegóvását biztosító tároló- és szállítóeszközök kialakítására, érvényt szerezve a nagy tömegű üzemanyag-készletek egyidejű, gyors feltöltési kötelezettségeknél.

9. A csapatok korszerű gyorsfeltöltő rendszereinek kialakításával, a tárolótér egyidejű bővítésével – a központilag tervezett laktanya rekonstrukciók keretein belül, az engedélyezett hitelkeretek terhére –, folytatódik az üzemanyag-töltő komplexumok létesítése, alkalmazkodva és összhangban a technológiai sorrend igényeihez, a kialakításra kerülő laktanya hadtáp követelményeihez.

10. Megkezdődik a magasabbegység ello. és kiszolgáló zászlóaljak feltöltése hazai gyártmányú 5000 l-es üza. szállító pótkocsikkal. Ezzel lehetőség nyílik az URAL tö. gépkocsik átcsoportosítására.

11. Beindult az 1,25 m³-es üza. szállító utánfutó felváltására tervezett 2500 l-es üza. szállító pótkocsi fejlesztése.

12. Tovább szélesedik az olaj-féleségek és konzisztens kenőanyagok kistételei kiszerezése. Saját beruházású kiszerező bázist hozunk létre. Rendszerbe állítjuk az MN emblémával ellátott 1 l-es műanyag-flakonokat szállító műanyagrekeszt.

13. A szakanyag-gazdálkodás hatékonyságát elősegítő mutató és statisztikai számrendszer bővítésével és továbbfejlesztésével folytatódik a csapatok üzemanyag-szükségletei tervezésének egyszerűsítése, ugyanakkor az üzemanyag-elszámolás további megszigorítása, az üzemanyag-takarékosság növelése.

Összefoglalva

A néphadsereg üzemanyag-ellátásnak és -gazdálkodásának alapvető formáit az elmúlt évek során több alkalommal korszerűsítettük, mely eredményeként az egyre fokozódó igényeknek megfelelően a szakanyagbiztosítási feladatokat gyakorlatilag zökkenőmentesen sikerült megoldanunk. Bár a szolgálat alaprendeltetéséből eredően ez természetes, azonban mindenekelőtt az energiagazdálkodás, az energiaszerkezet korszerűsítése, illetve a rendelkezésre álló energiahordozók gazdaságos feltárása és felhasználása – mint napjaink világproblémája – egy sor területen érezte hatását. A kőolaj és termékei – mint az energiaforrás egy része – világpiacon árának nagymértékű növekedését okozta az ún. olajválság, mely hatásaként a hazai árakat is rendezni kellett. Az árváltozások mellett több, kereskedelmi kapcsolatból eredő szállítási és beszerzési nehézség fordult elő, melynek tolvagyűrűző hatása azonban eredményes szakanyag-gazdálkodásunk következtében, az üzemanyag-biztosítás terén különösebb problémát nem okozott.

Az üzemanyag-ellátás és -gazdálkodás fejlesztésének területei tehát az előzőekben tárgyaltaknak függvényei. A HKSZ szakanyagellátási követelmények alapvetően meghatározzák azokat a lehetőségeket, amelyeket, realizálva a takarékosági és gazdasági célok együttes érvényrejuttatásával, alkalmaznunk kell és lehet a következőkben.

A hordózott üzemanyagok minőségmegóvásáért

Dr. Makra Ernő mk. alezredes és Gaál Zoltán mk. hadnagy

A Magyar Néphadsereg csapatainál az „M” készletű üzemanyagok zömét 200 literes acélhordókban tárolják. Az így tárolt üzemanyagok fő tömegét az autóbenzin és gázolaj jelenti. Mennyiségüknél fogva ezek zárt raktárban – raktárhiány és tűzveszélyesség miatt – nem helyezhetők el, ezért a szabadban kialakított nyílt raktárterületen kell tárolni.

Ez a tárolási mód a közvetlenül érvényesülő atmoszférikus hatások miatt (csapadék-, hő- és fagyhatás stb.) igen kedvezőtlenül befolyásolhatja a hordózott hajtóanyagok minőségét, ezért a megfelelő kezelésükre, ellenőrzésükre és frissítésükre előírt utasításokat mindenkor maradéktalanul be kell tartani.

Az elmúlt időszakban végrehajtott ellenőrzések tapasztalatai nem egy esetben és nem egy egységnél azt mutatták, hogy még a végrehajtásért, illetve azok ellenőrzéséért felelős beosztású személyek sincsenek tudatában a hordózott hajtóanyagokra előírt utasítások, rendszabályok mellőzéséből előálló, – nem egyszer az egység hadrafoghatóságát is veszélyeztető helyzettel.

Az ellenőrzések alkalmával ugyanis a hordós tárolású hajtóanyagok egy része nagymennyiségű vizet és mechanikai szennyeződést – főleg rozsdát – tartalmazott.

Ezekben az esetekben a felelősök gyakran azt jelentették, hogy az utasításokban előírtak végrehajtásával sem lehet elkerülni a vizesedést és mechanikai elszennyeződést.

Az objektív állásfoglalás érdekében az MN Üzemanyag Szolgálat Főnökség egyik alárendelt központ üzemanyagraktáránál, mintegy másfél éves kísérleti periódusban vizsgáltuk meg, hogy mi okozhatja a szabadtéren tárolt hordózott üzemanyagoknál a nagymérvű víz-, és mechanikai szennyeződés tartalom kialakulását. Vizsgáltuk továbbá, hogy milyen feltételek mellett és mennyiben lehet megóvni azok minőségét annak érdekében, hogy a szokásos frissítési időn belül még rendeltetésszerű felhasználásra alkalmasak maradjanak.

A kísérlethez a valóságos helyzetet tükröző – nem új, hanem már több éve használt, sérült belső horganybevonatú hordókat választottunk. A kísérletre kiválasztott hordók egyik felét E-86-os autóbenzinnel, másikat DZK 30 gázolajjal töltöttük fel. Mind a benzinnel, mind a gázolajjal töltött hordóknál a szokásos normál papírtömítést alkalmaztuk, de oly módon, hogy egy részüknél két havonként az előírásos módon utánhúztuk a hordódugókat, másrészükk-

nél viszont nem. Ilyen körülmények mellett havonként kiszivattuk és megmértük minden egyes hordóban a keletkezett víz-, és mechanikai szennyeződés mennyiségét. A vizsgálatok során a víztartalom változásra vonatkozó eredményeket az 1. ábra, a mechanikai szennyeződés változásra vonatkozó adatokat pedig a 2. ábra szemlélteti.

A kísérlet eredményeiből levonható következtetések:

1. Az előírás szerint utánhúzott hordózott hajtóanyagban megjelenő víz és mechanikai szennyeződés mennyisége közel egy nagyságrenddel kisebb, mint az utánhúzatlan hordózott hajtóanyagban.

2. A benzinnel töltött hordók elvizesedése – mind utánhúzottan, mind utánhúzatlanul – gyorsabb ütemű mint a gázolajé.

3. Az utánhúzott benzines hordók átlagában sem a vízmennyiség, sem a mechanikai szennyeződés mennyisége éveken át nem éri el a szabvány által megengedhető maximális értéket.*

Ez azt jelenti, hogy az előírások betartásával az elvizesedés és mechanikai szennyeződés növekedés nem ér el megközelítően sem olyan mértéket a frissítési időn belül – az autóbENZINEKNÉL ez 2,5 évnél rövidebb kell, hogy legyen – ami a felhasználhatóságát veszélyeztetné.

4. Az utánhúzott gázolajos hordók átlagában mind a vízmennyiség, mind a mechanikai szennyeződés mintegy 10 év után éri el a megengedhető felső határértéket. A víz és mechanikai szennyeződés növekedés a frissítési időn belül (maximum 5 év) itt sem számottevő.

5. Az utánhúzatlan benzines hordók átlagában a víz 16 hónap, a mechanikai szennyeződés 5 év, a gázolajos hordóknál a víz 3 év, a mechanikai szennyeződés 7–8 év után érheti el a megengedett maximumot.

6. A nagyobb vízmennyiséget tartalmazó hordókban megnőtt a mechanikai szennyeződés nagysága is. Ennek magyarázata az, hogy a mechanikai szennyeződés kizárólag a víz és hordó anyaga kölcsönhatásából származó rozsda.

Amennyiben a víz jelenlétét kizárjuk, úgy mechanikai szennyeződés nem lép fel. Tökéletesen ép belső bevonatú hordóban víz esetén sem található mechanikai szennyeződés.

Az ábrákon látható – elsősorban az utánhúzatlan hordókra vonatkozóan –, hogy a téli hónapokban elenyésző a víztartalom növekedés. Ennek magyarázata az, hogy télen jőszerűen eső nincs. Az elvizesedés legfőbb oka tapasztalatunk szerint ugyanis az, hogy esőzések alkalmával a nem kellően utánhúzott hordódugóknál a tömítettség nem kielégítő s vízbejutás történik.

A kísérletbe bevont egyik hordó jól példázza a hordódugók utánhúzásával megteremthető tömítettség jelentőségét, illetve az esetleges tömítettség hiánya okozta károsodást. Abban a hordóban, amin utólag a paláston 70 mm-es hajszálrepedést találtunk, 6 hónap alatt 500 ml vizet és 6,80 g mechanikai szennyeződést mértünk.

A körületekintő, szigorú ellenőrzések mellett végrehajtott közel kétéves tárolási kísérlet eredménye azt mutatta, hogy a gondosan lezárt hordók a jelenleg használt papírtömítés esetén sem vizesednek és szennyeződnek.

* A hajtóanyagoknál ez 200 literre számolva víznél max. 50 ml-t, a mechanikai szennyeződésnél max. 9 g-ot tehet ki.

Mindezekből adódik az a következtetés, hogy ha a csapatoknál tárolt hordózott hajtóanyagoknál megtartják az Úza/20. „Utasítás az üzemanyag minőségének ellenőrzésére” szabályzat 39. pontjában előírt 3 havonkénti vizuális ellenőrzést és hordódugó utánhúzást, úgy a tárolhatósági időn belül, az előírt frissítési időközönként a felhasználhatóságot veszélyeztető mértékű vizesedés és szennyeződés nem következhet be.

Ezért az előírások megtartása és megtartatása mind a végrehajtásra kötelezettek, mind az ellenőrzésre jogosultak részéről fokozottan kell, hogy a jövőben érvényesüljön.

(Az 1-2. sz. ábrák a folyóirat végén található.)

Elgondolás a vegyivédelmi anyagi-technikai biztosítási terv tartalmi felépítésére és a tervezés komplexszé tételére

Z á m b ó B. E n d r e m k. a l e z r e d e s

A korszerű összefegyvernemi harc sikeres megvívását és kimenetelét a mindenoldalú anyagi-technikai biztosítás időbeni megtervezése, valamint a folyamatos fenntartása jelentősen befolyásolja. Az újkori háborúk és az ezeken belüli egyes hadműveletek történetének jó-néhánya bizonyosságot ad arról, hogy az anyagi-technikai biztosítás körültekintő megtervezése, vagy annak „nagyvonalú lerendezése” a tényleges gyakorlatban, mit is eredményezett. A fegyveres harc megvívásának bármely szintű elgondolása (vagy elgondolásai) a valóságban soha sem nélkülözheti a reális anyagi-technikai megalapozottságot. Az anyagi-technikai biztosítás optimális megvalósítása ugyanakkor szintén nem képzelhető el a fegyveres harc megvívására kialakított koncepció alapos megértése nélkül. A biztosítási terv elkészítése részét képezi a harc megvívására való felkészülésnek. Igaz, hogy ez a terv csak néhány sajátos területet foglal magában, azonban ezen területek tervszerű működtetése nélkül a győzelem kivívása is kétségesse válna.

A rövid bevezetőben leírt gondolatokból kiindulva, a továbbiakban a vegyi-védelmi anyagi-technikai biztosítási terv elkészítésével foglalkozom. Ezen szakmai munka fontosságát megnöveli, hogy a tömegpusztító fegyverek széles skálájának és tömeges alkalmazásának fennállása mellett megvívandó fegyveres küzdelemre kell felkészülni, az elkövetkezendő háborús konfliktus esetén. A vegyivédelmi anyagi-technikai biztosítási tervet – a vezetési szintektől függően – önálló okmányként, vagy a vegyibiztosítási terv szerves részeként, abba beleépítve készítjük el. A vezetési szintektől, valamint az adott szint vegyiszolgáltatának kiépültségétől függően az anyagi-technikai biztosítási terv tartalmi részletessége és terjedelme változó, azonban rendszerint a következő fő feladatokat foglalja magában:

- a vegyivédelmi anyagi-technikai biztosítás részletes feladatai;
- a szakanyag-vesztések, fogyások várható alakulása;
- az anyagellátási utaltság rendszere;
- az ellátással, szállítással kapcsolatos együttműködés;
- a szakanyagok átcsoportosításának lehetőségei;
- a működési területen igénybe vehető fogyóanyag-tartalékok és javító bázisok.

A szakági főnökség utasítása szerint a magasabbegységeknél, vagy ennél magasabb vezetési szinteken, a vegyivédelmi anyagi-technikai biztosítás tervét önálló okmányként szükséges elkészíteni. (Erre vonatkozóan a „Vegyivédelmi adattár” nyújt némi segítséget.)

Az elmúlt évek gyakorlatai azt igazolják, hogy az anyagi-technikai biztosítási tervek tartalmi vonatkozásban még nem kiforrottak, és további egységesítést igényelnek. Valószínű azonban, hogy az egységesítést elsősorban a seregtes-teken belüli tervezésnél lehet majd kedvezően kialakítani és érvényre juttatni.

A cikk további részében egy lehetséges változatát mutatom be a biztosítási tervnek és a tervezésnek, s egyben igyekszem utalni azokra a sajátosságokra, amelyek a szakanyagellátás és a műszaki kiszolgálás területén meghatározó jelentőséggel bírnak.

A vegyivédelmi anyagi-technikai biztosítás tervezésével kapcsolatos feladatok részletesebb ismertetése előtt szükséges megjegyezni, hogy a biztosítási terv elkészítéséhez csak úgy lehet hozzákezdeni, ha a cél, a megoldandó fő feladat – ami érdekében a tervezés történik – már egyértelműen tisztázott. A tervezés csak ebben az esetben lehet megalapozott, és az elkészült biztosítási terv csak ekkor tükrözheti reálisan a szakmai feladatok anyagi-technikai hátterét. A vegyivédelmi anyagi-technikai biztosítás megtervezésének végsősoron az a célja, hogy:

- az összefegyvernemi parancsnok elhatározása és döntései vegyivédelmi anyagi-technikai szempontból biztosítottak legyenek;

- a folyamatos szakanyagellátás (a megfelelő tartalékképzés) és a szaktechnikai eszközök (felszerelések, berendezések) üzembiztos működése szavatolt legyen a fegyveres harc megvívásának (lefolyásának) időszakára.

A biztosítási tervnek tartalmaznia kell tehát mindazon adatokat, amelyek a vonatkozó vegyivédelmi anyagi-technikai helyzetet áttekinthetővé teszik. A vegyivédelmi anyagi-technikai biztosítási terv tartalmát ebből kiindulva és megközelítve vizsgálom meg részletesebben.

A biztosítási terv alapvetően térképre készül, és a szükséges kiegészítő táblázatok, szövegek, adatok pedig egy megfelelő titkossági fokkal ellátott munkafüzetbe. A biztosítási terv-térkép a következőket tartalmazhatja:

- *szövegesen* a címet és a szakmai anyagi-technikai biztosítás feladatait magyarázat nélkül, tömondatokban;

- *grafikusan* a vegyi-raktárbázisok, az anyagleadó és vételező pontok, a szennyezett ruházat és technika gyűjtőhelyének pontos megjelölését, valamint a mozgó-javítóhelyek működési irányát (irányait);

- *táblázatosan* a főbb szakanyagokból való ellátottságot csapatokra vonatkoztatva és összesítve (db, klt., felt., $\frac{0}{0}$), az ellátási és javítási utaltságot, valamint a raktári készletek kiszállításának, átcsoportosításának tervét.

A munkafüzetben kerülhet vezetésre:

- a részletes vegyivédelmi hadianyag-szükséglet (csapatonként és összesítve);

- a szakanyag-ellátottság mérve (csapatonként és összesítve $\frac{0}{0}$ -ban);

- a várható csapások (hagyományos, vagy atom, esetleg mindkettő) után bekövetkező veszteségek és a szakanyag-feltöltöttség alakulása (összességében $\frac{0}{0}$ -osan);

- a csapások után várható veszteségek $\%$ -os megoszlása szakanyag-csoportonként;
- a mozgó szakanyag-tartalékok mennyisége;
- a tényleges (várható) javítási kapacitás;
- a szakanyag-veszteségek (felhasználásokor) pótlásának terve, a csapatjavítással visszanyerhető szakanyagok figyelembevételével.

A felsoroltakon kívül még raksúlykapacitás-igény elkészítése is szükséges a hadtápszolgálat felé, amely egyben az együttműködés megteremtését is jelenti a tervezés során. A terv-térkép tartalmi kiegészítését szolgálhatják még azok a füzetbe rögzített feljegyzések is, amelyek az adott hadművelleti területen levő ipari és javítóbázisokra, raktárakra, fürdőkre, mosótelepekre, laboratóriumokra – szakmai lehetőségként – vonatkoznak. A szóban forgó polgári objektumok nem képezik ugyan a biztosítási terv elemét, azonban egy-egy konkrét (és nem folyamatos) feladat végrehajtására nagyon jól igénybe vehetők (pl.: személyi állomány fertőtlenítése, fürdése; melegvíz-forrás mentesítése, lemosása; gépjárművek és műszerek javítása, beszabályozása, hitelesítése; stb.).

A feladat és a különböző lehetőségek, számvetések alapos ismeretében tehát lépésről-lépésre, megközelítő pontossággal, illetve megbízható pontossággal tervezhetjük meg azokat az adatokat, amelyek a biztosítási terv-térképre kerülnek.

Az eddigiekben csak vázlatosan megemlített (vagy felsorolt) tervezési területeket egy kissé részletesebben mutatom be a tartalmi oldalukról.

A vegyivédelmi anyagi-technikai biztosítás fő feladatai – amelyek rövid mondatokba fogalmazva, szövegesen kerülnek terv-térképre – következők lehetnek:

- a személyi állomány és az alegységek ellátása a rendszeresített vegyivédelmi szakanyagokkal;
- a kiemelt objektumok berendezése szűrő-szellőztető berendezéssel;
- a vegyivédelmi szakfeladatok (felderítés, mentesítés) anyagi-technikai megalapozása;
- a szaktechnikai eszközök műszaki kiszolgálása és javítása;
- az anyagutánpótlás (igénylés, kiutalás), az átcsoportosítás irányítása, végrehajtása;
- az összegyűjtött, a megjavított szakanyagok rendezése, készletezése, tárolása.

A fő feladatokon belüli részfeladatokat például, hogy kik, mikor és hol építenek be szűrő-szellőztető berendezést, vagy hol kell telepíteni és üzemeltetni automatikus vegyi-, sugárfelderítő állomást stb., ezt célszerű munkafüzetbe rögzíteni.

A főbb vegyivédelmi szakanyagok ellátottságát reprezentáló kimutató egy táblázatba tömörítve kerülhet a terv-térképre. A táblázat a fő szakanyag-csoportokat, vagy azok legfontosabbjait (pl: gázálarc, MK-67, FMG stb.) tartalmazhatja számadatokkal a „KELL”, „VAN”, „ELLÁTOTTSÁG $\%$ -BAN” megosztás szerint. A főbb szakanyagok táblázatos kimutatásának elkészítését és a térképre vitelét célszerűen az indokolja, hogy a táblázat gyors áttekintési lehetőséget nyújtson az ellátottságról, a hadművelleti-harcászati feladatok kedvező megtervezéséhez. Például az oxigénlégző készlettel való 95 $\%$ -os ellátottságból

azt a következtetést lehet levonni, hogy a szervezetszerű feltöltés ebből teljes, de a mozgó tartalék hányada nem biztosított. Ennek alapján eldönthető, hogy a tervezett katonai tevékenység szakanyag vetülete elégséges-e vagy sem, s egyben az is, hogy az azonnali igényléssel, kiutalással, feltöltéssel, szakanyag átcsoportosítással milyen %-os szintre szükséges emelni az oxigénlégző-készlettel való ellátottságot.

A szakanyagok utánpótlását, a műszaki kiszolgálást és javítást tartalmazó *utaltsági tervet* célszerű táblázatos formában és grafikusán is a terv-térképen rögzíteni. A szakanyag-utánpótlás rendszerint a saját, vagy az előljáró raktárbázisáról (raktárbázisairól) történik. A raktárbázis működési (kiszolgálási) rendjét minden esetben szabályozzák vagy szabályozzuk) a csapatok felé, s ennek tömör áttekintésére szolgál az utaltsági terv táblázat egy része. A táblázat másik részében viszont azt rögzíthetjük, hogy a szaktechnikai eszközök (a vegyivédelmi gépek)műszaki ellenőrzését és a csapatjavításokat kik hajtják végre az alárendelteknel. Ezzel egyidejűleg a biztosítási terv-térképen feltüntetjük a szakanyag-vételezési és -leadási pontokat, a mozgó ellenőrző-javítóműhelyek működési körzetét, vagy a működés irányait. (Megjegyzésként itt utalok arra, hogy a tervek jóváhagyása után kiadásra kerülő vegyiszolgálat főnöki intézkedésben a – az ellenőrzésre és javításra kötelezett vegyi-csapatok vagy alegységek részére – célszerű meghatározni, hogy a megnövekedett feladataikhoz a plusz javítóanyag-ellátást, mely vegyivédelmi raktárbázis biztosítja és a szakjavító állomány kapacitás kihasználásába a helyszíni javításokat is tervezzék.)

A feladatok végrehajtását általában nemcsak egy lehetőség szerint tervezük meg. Az anyagi-technikai biztosítás tervezésénél hasonlóan járunk el, s ennek érdekében elkészíthetjük a saját *raktári készletek kiszállításának átcsoportosításának tervét*.

A csapatok, a vegyi alegységek szakanyagainak egy meghatározott hányada mindig központi (saját) raktári készletet képez. Ezt mozgó tartalékként kezeljük. A raktári készletek kiszállításának, átcsoportosításának tervét tulajdonképpen a mozgó tartalékokra készítjük el táblázatos formában, és a terv-térképen rögzítjük. A táblázat célszerűen tartalmazza például azon exponáltabb feladatokat és helyeket, amikor és ahová a szakanyag-kiszállítás, vagy -átcsoportosítás végrehajtásra kerülhet. A szállításra vonatkozó adatokat (pl.: a szállítást ki, milyen erővel, hány fordulóval, milyen kilométer- és idő-igény alapján hajtja végre) szintén tartalmaznia kell a táblázatnak. A vegyivédelmi anyagi-technikai biztosítási terv készítésének (tervezésének ezen részénél fontos utalni arra, hogy a szállítási rész kérdéseket minden esetben szükséges pontosítani a hadtápszolgálattal, de a különböző fegyvernemi szakanyag-szállításokat, -átcsoportosításokat tervező munkacsoportokkal is, mert ennek elmulasztása kérdésessé teheti a végrehajtási munkák megalapozottságát.

Az előzőekben már utaltam arra, hogy a biztosítási terv-térképre néhány szükséges táblázat és szövegrész már nem vihető fel, hanem ezeket *munkafüzetbe készítjük el*, illetve írjuk le. Ezek a táblázatok és adatok (szövegrészek) közvetve segítik elő az anyagi-technikai biztosítási feladatok eredményes megoldását. Például a tervezés folyamán számtalanszor szükséges a csapatok részletes szakanyag-ellátottságának ismerete. Ezért olyan táblázatban célszerű ezt összeállítani, amelyből mind az összesített, mind az alárendeltek egyenkénti szakanyag-ellátottsága anyagnemenként, vagy anyagcsoportonként gyorsan megállapítható. Egy másik példaként utalok arra, hogy a fegyveres küzdelem folyamán bekö-

vetkező szakanyag-veszteségek (fogyások) számadatait naprakészen kell majd vezetni. Erre a célra elkészíthetünk egy olyan ki nem töltött táblázatot, amelynek fejrésében feltüntetjük:

- a tevékenységi időszakokat (etapokat);
- a főbb vegyivédelmi szakanyagokat („KELL”, „FOGYÁS”, „VAN”, „ELLÁTOTTSÁG %₀-BAN”);
- a pótlásra kerülő szakanyag súlyát (térfogatát) és a raksúlykapacitás igényét.

A rendelkezésre álló javítóreszlegek várható napi javítási kapacitásáról is célszerű egy összefoglaló táblázatot készíteni. A javítási kapacitás kiszámításánál – a vegyivédelmi műhelytípusokat figyelembe véve – abból indulhatunk ki, amit e vonatkozásban a technikai utasítások meghatároznak, illetve abból, amit e területen végzett gyakorlatok elemzéseiből már tapasztalatként leszűrünk. Szeretném a figyelmet felhívni arra, hogy a javítási kapacitás napi mutatóinak meghatározásánál ne hanyagoljuk el sem az objektív (pl.: reális munkaidő; javító egységkészletek mennyisége), sem a szubjektív (pl.: típusismeret, begyakorlottság, összeszokottság stb.) tényezők tartós vagy kezdeti hatását.

Tisztában kell lenni azzal is, hogy a szakanyag-típusokra vonatkozó napi javítási kapacitás számadat mutatói (vagylagosan!), nem a naponkénti közvetlenül visszanyerhető szakanyag mennyiségét szavatolja, hanem egy olyan optimalizált számadat-halmazt jelentenek, amelyek lehetőséget, kiindulási adatot nyújtanak a tényleges javítási feladatok megszervezésére, vagy azok ellenőrzésére.

A füzetben felfektetett és vezetett táblázatok közül fontosságot tulajdonítottak még, a várható szakanyag-veszteségek %₀-os alakulását bemutató táblázatnak. A hadműveleti tájékoztató és más hivatalos információk alapján megismert, szemben álló erőviszonyokat értékelhetjük, s a levont következtetésekből utalhatunk a várható kezdeti csapások számára, típusára. A várható kezdeti csapások értékelésével voltaképpen egy szakanyag-veszteségi prognózist végezhetünk el, amely segítséget nyújthat a szakanyag-ellátás, a tartalékképzés, a műszaki-technikai ellenőrzés és a javítás feladatainak tervezésében és szervezésében. (A várható veszteségi prognózist számítógéppel is elvégezhetjük, mert erre programok állnak ma már rendelkezésünkre.) A prognózis alapján – a szakanyagok pótlására – készíthetünk például egy olyan előzetes tervet, amelyben az ellátás fontossági sorrendjének megfelelően mind mennyiségileg, mind a raksúly-kapacitás figyelembevételével megtervezhetjük a várható szakanyag-utánpótlást, amely egy konkrét esetben csak pontosításokra szorul.

Természetesen valamennyiiegészítő táblázatot nem szükséges elkészíteni, hanem csak azokat, amelyek az adott feladat-szituációban valóban segítséget, gyorsabb és alaposabb munkavégzést eredményeznek. Így ezek pontos számát, felépítésük formáját és tartalmát nem könnyű egységessé, meghatározottá tenni az MN vegyivédelmi szolgálat egészére vonatkoztatva. A seregtesteken belüli egységesítés – ezen szakmai területen – viszont már előrehaladott állapotban van, s a gyakorlatok próbatétele finomítja, vagy teszi véglegessé azokat.

A vegyivédelmi anyagi-technikai biztosítási feladatok tervezése folyamán, ezek kibővíthetők a szervezés kérdéseivel is és így, az egész tervezési folyamat komplexszé tehető. A biztosítási feladatok tervezésénél ugyanis nem egy esetben szükséges azokat úgy végigvezetni, hogy egyben a szervezési területekre is meg-

oldásokat kapunk. Az alaposan, a kellő részletességgel átgondolt biztosítási feladatok tervezése szinte önmagukban tartalmazhatja a legkedvezőbb szervezési megoldásokat. A következőkben, néhány példa bemutatásával, igyekszem ezeket „érzékeltetni” is.

A biztosítási terv készítésénél mindig szükséges megállapítani az alárendelt csapatok szakanyag-feltöltöttségét. Ha ez bármely szakanyagféleségnél eltérne a 100%-os feltöltöttségtől, akkor a hiányok pótlására azonnal intézkedhetünk, meg sem várva a különböző igényléseket. A feltöltés, a kiszállítás lebonyolítását pedig úgy szervezhetjük (az ehhez szükséges együttműködés kialakításával), hogy a hiányzó szakanyagok közvetlenül a „felhasználóhoz” kerüljenek. Ezzel egyidejűleg mind a közbeeső anyagmozgatások, mind az ezekkel járó adminisztráció megszüntethetők.

A vegyivédelmi anyagi-technikai biztosítás megtervezésénél alapvetően mindig figyelembe kell venni – a saját kitzűzött feladataikon túl – az ellenség csapás-lehetőségeit és a hadművelet (a harctevékenység) várható, időbeni lefolytatását. A NATO, de ezen belül is a meghatározó USA hadviselési elv szerint, a mérgező harcanyagokat nem sorolják a tömegpusztító fegyverfajták közé. Következésképpen, a hagyományos fegyverekkel megvívásra kerülő fegyveres harc nem teszi kizárttá, a mérgező harcanyagoknak alkalmazását ellenünk. (Erre egyértelmű bizonyíték – a közelmúltban végetért – vietnami háború.) Ebből kiindulva például a mérgező harcanyag jelenlétének kimutatására, a vegyiszennyezett terep határainak, illetve azok változásainak megállapítására, az egyéni vegyivédelmi eszközök levételének elrendelésére a vegyifelderítő-készlet által nyújtott adatokat fogadjuk el jelenleg mérvadónak a csapatoknál, az alegységeknél. A vegyifelderítő-készlettel történő kimutatásokra közvetlenül három feltöltés kimutatócső áll a rendelkezésre. (Típusonként ez 30-30 kimutatócsövet jelent.) A rendelkezésre álló három feltöltésből egy a vegyifelderítő-készletben, kettő pedig raktárban kerül tárolásra. A kimutatócsövek fogyasztát tehát a várható vegyicsapások mennyisége és milyensége, a védőeszközökben való tartózkodás meghatározásának és a vegyi-szennyezett terep határai megváltozásának gyakorisága fogja döntően befolyásolni. Amennyiben ehhez még bozzá vesszük, hogy a kimutatócsövek feltörésénél kb. 10% összetörés is előfordulhat, akkor vegyifelderítő-készletként – a vegyicsapások bekövetkezése után – napi egy, esetenként napi másfél feltöltés kimutatócső-fogyással is számolhatunk. A kimutatócsövek várható fogyásának ismeretében, így a csapást követő második napon, már szervezhetjük annak pótlását vételezéssel, vagy kiszállítással.

A vegyimentesítő anyag pótlására vonatkozó előzetes megszervezések is kapcsolhatók az előzőekben leírtakhoz. A csapatoknál és a vegyi alegységeknél két feltöltés vegyimentesítő anyag áll rendelkezésre. Ezek felhasználásánál – az egyéb szempontok mellett – a csapatmentesítő eszközök, illetve a mentesítő szaktechnika nyújtotta lehetőségeket vesszük figyelembe. A csapatmentesítő eszközökkel (a ruházat és textil, bőr felszerelések kivételével) megközelítően egy teljes, vagy két részleges vegyimentesítést hajthatnak végre az alegységek (csapatok) teljes technikáján és fegyverzetén. A vegyi-alegységek mentesítő szaktechnikájánál kialakulhat napi vegyimentesítő anyag fogyasztásánál viszont a következőket célszerű figyelembe venni:

– a vegyimentesítésre kerülő fegyverzet, technika milyensége és mennyisége; útvonal, átjáró hossza és szélessége;

- a mentesítésre rendelkezésre álló tényleges üzemidő;
- a mentesítő szaktechnika által, egy üzemóra alatt, felhasznált vegyimentesítő anyag (mentesítő oldat) mennyisége.

A kialakított lehetőségeket össze kell hasonlítani azokkal az adatokkal, amelyeket az ellenség várható csapásai következtében kiszámoltunk (pl.: hány zászlóalj, mekkora útvonal stb. szennyeződhet) és így a várható napi vegyimentesítő anyag-szükségletet megbízható pontossággal meghatározhatjuk. Nem biztos, de feltételezhető, hogy a napi vegyimentesítő anyagfogyás számadatai meghaladják a két feltöltés vegyimentesítő anyag súlyszámadatát. Valószínű azonban az is, hogy a tervezhető vegyimentesítési feladatokat nem ugyanazon időben, s nem valamennyit kell végrehajtani. A mentesítési feladatokat ezáltal súlyozni lehet és ezzel mind az utánpótlás irányára, helyére, mind a kiszállítások megkezdésének időpontjára (napi pontossággal) jó következtetéseket vonhatunk le. A következtetések alapján pedig olyan előzetes szervezési kérdésekre is választ kapunk, hogy adott esetben hány fordulóval kerülhet kiszállításra a vegyimentesítő anyag-utánpótlás, illetve ezen szállításnak milyen variációi lehetnek.

A biztosítás során egyik legfontosabb területnek a vegyivédelmi műszaki-technikai kiszolgálás és a javítások gördülékeny végrehajtását tartom (csak üzembiztos eszközzel lehet feladatot eredményesen végrehajtani), ezért a tervezésnél érinteni kell a szervezésre ható kérdéseket is. A műszaki ellenőrzéseket és a csapatjavításokat alapvetően a mozgó vegyivédelmi műhelyek oldják meg. A feladatok tervezésénél tehát nem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy:

- a vegyivédelmi technikai alegység, vagy a mozgó műhely-részleg hol települ;
- a műhely telepítésére és üzembehelyezésére mennyi idő fordítható;
- a szakjavító állomány megterhelése (a kiképzettség, az összeszokottság függvényében) mennyire fokozható.

A felsorolt szempontok elemzése alapján megkaphatjuk azt a tényleges munkaidőt, amelyre a műszaki ellenőrzési és javítási feladatokat tervezhetjük. Következésképpen megállapíthatjuk, hogy az ellenőrzési és javítási feladatok megoldását hol szervezhetjük a szaktechnikai eszközök helyszíni javításával, eszközcserével, a csapat, vagy a helybeli (területi) javítóbasis kapacitásának igénybevételével stb.

A vegyivédelmi anyagi-technikai biztosítás különböző részterületeiről vett tervezési feladatok elemzésével valószínű sikerült bemutatni, hogy a tervezéssel egyidejűleg folyhat, sőt szükséges, hogy folyjon a szervezési munka, vagyis a tervezés egy komplex munkafolyamatot foglal magában.

A cikkben leírt elgondolásokat, részleges elemzéseket, kifejezéseket – befejezőként – néhány összegzett következtetéssel zárom.

1. A meghatározott katonai vezetési szinteken elkészítésre kerülő vegyivédelmi anyagi-technikai biztosítási terv (terv-térkép) tartalmában legyen egységes, felépítésében gyorsan áttekinthető és tükrözze:

- az összfegyvernemi, vagy fegyvernemi parancsnok elhatározásának (elgondolásának);
- a vegyiszolgálat főnök intézkedéseinek;
- a lehetőségek számbavételének megalapozottságát.

2. A hadműveleti-harcászati feladatok biztosításának érdekében komplex-szerűen és oly részletességgel szükséges a tervezői munkákat elvégezni, hogy a feladat-végrehajtás során, csaknem számottevő, a lényegi kérdéseket nem befolyásoló módosításokat kelljen végrehajtani.

3. A biztosítási feladatok tervezésénél szükséges elemzések, számvetések – még a jó munkastílust követő, összeszokott vegyi-törzseknél, osztályoknál is – jelentős időleterheltséget, sok manuális munkát vesz igénybe, s ezért a számítógépek (a mini- és mikro-processorok) gyakorlati alkalmazásától már nem tekinthetünk el.

Az MN Textiltisztító és Javító Üzem tevékenységének tapasztalatai és a szolgáltatás fejlesztésének irányai

Danics Ferenc százados

A katonai vezetés már az 1950-es években törekedett arra, hogy a sorállomány hordásban levő, nagymennyiségű ruházatának nagyüzemi karbantartását saját kezelésben levő „mosodákban” biztosítsa. Ebből kiindulva alakulataink akkori diszlokációjának figyelembevételével egyes helyőrségekben „gőzmosodákat” hoztak létre.

Tekintettel arra, hogy a mosodai hálózat megteremtéséhez szükséges beruházási eszközök nagyon kis mértékben álltak rendelkezésre, ezért a laktanyák üresen álló épületeiben került sor a textiltisztító bázisok létrehozására. Így Táborfalván, Marcaliban lóistállóiból, Keszthelyen a Festetich-kastély alagsorának egy részéből, Gyöngyösön, Kalocsán, Pápán, Pécsen, Budapesten és Balatonkenesén egyéb rendeltetésű épületekben létesültek üzemek. Ezek felszerelése, technológiai gépei és berendezései a kor színvonalához igazodtak. A karbantartás csak a ruházat mosására és vasálására terjedt ki, a szállítást a megrendelő katonai szervezetek végezték. A technológiai folyamatokra zömében a kézi erővel végzett munka volt a jellemző, amely a mennyiségi követelmények előtérbe helyezése miatt csak alacsony szintű minőséget tudott biztosítani. Meg kell jegyezni, hogy a nagyüzemi mosással szembeni minőségi követelmények akkor a fontossági sorrendben nem az első helyen szerepeltek.

1957-ben megfogalmazódott az az igény, hogy a hordásban levő nagymennyiségű vatta ruházat vegytisztításához hozzunk létre saját kapacitást. Így került sor budapesti üzemegységünkénél NDK importból származó, triklóretilén-vegyszívó gépek beállítására.

Azzal, hogy az MN textiltisztítási igényének jelentős részét befogadó decentralizált mosó és centralizált vegytisztító kapacitást hozott létre, növelte a szolgáltatás biztonságát és csökkentette a munka költségeit.

A tárgyalt időszakban – bár pontos adatok nem állnak rendelkezésre – a textiltisztító hálózat mintegy 220 fővel dolgozott és 35–40 ezer q ruha mosását és mintegy 3 ezer q ruha vegytisztítását végezte el évenként.

*

A különböző helyőrségekben működő üzemegységek tevékenységének vezetését – irányítását, anyagi-, technikai előfeltételeinek biztosítását az MN Gőz-

mosodák Parancsnoksága látta el. A tevékenység költségeit az MN Ruházati Osztály költségvetéséből biztosította.

A honvédségi textiltisztító bázis létrehozását követően állagfenntartási munkák folytak annak érdekében, hogy a műszaki színvonal, a gépek üzemképes állapota hosszú időn át biztosítható legyen.

A folyamatos karbantartás költségeinek grafikonja előbb egyenletesen növekvő volt, majd hirtelen meredekké vált és a kapcsolódó elemzések azt bizonyították, hogy a nulla értéken szereplő technológiai gépek már a nagy költségű ráfordításokkal sem hozhatók olyan állapotba, amely a szolgáltatás megkövetelt biztonságát szavatolni tudná.

Az általános társadalmi fejlődés sürgette az MN-ben végzett szolgálati tevékenység minőségének emelését és a biztonságra való törekvés miatt egyre határozottabb lett az az igény, hogy a saját üzemben végzett textiltisztítást terjesszük ki az MN egészére.

1968-ban az MN Gőzmosodák Parancsnoksága önálló gazdálkodásra tért át és ezzel megnyílt a lehetőség arra, hogy fejlesztési keretet képezzen és felhasználására vonatkozóan önálló elképzeléseket dolgozzon ki. Ezek a körülmények eredményezték, hogy 1971-től szisztematikusan végrehajtott fejlesztés vehette kezdetét. A gazdálkodás szerény eredményeiből képzett kis keretek azonban csak a kapacitások folyamatos fenntartását tudták biztosítani, bővítésre, a szolgáltatás fejlesztésére, új gépek beszerzésére már nem nyújtottak fedezetet. Az üzem vezetése elemző munkát végzett és annak eredményeit feltárta a ruházat szolgálat főnöke előtt. Így született meg az az elhatározás a katonai vezetés részéről, hogy a szolgáltató ágazat helyzetét fel kell mérni, meg kell határozni a fejlesztés irányait és a kapcsolódó költségek forrásait.

Az 1973-ban megindult felmérés és az eredményeire támaszkodó tervezés abból kiindulva történt, hogy a néphadsereg nagyarányú gépesítése és a ruházat emiatti fokozott szennyeződése, valamint a minőségi színvonalból eredő problémák feloldása tovább már nem odázható és az, hogy megteremtjük a használatban álló nagytömegű ruházati készletek komplex karbantartását. Ez azt jelentette, hogy üzemegységeinket a mosás mellett készítjük fel a vegytisztítás, a javítás, a szállítás és utánszínezés végzésére. Megszületett az elhatározás, hogy a technológiai folyamatba építve szervezzük meg a további használatra alkalmatlan ruházat kiválasztását, selejtítését.

A megoldandó feladatok között szerepelt az is, hogy a szolgáltató ágazat teljesítő képességét olyan mértékben kell fejleszteni, hogy az előbb vázolt feladatok egészében megoldhatók legyenek, amellett a megnövekedett igények az MN költségvetését nagymértékben ne terheljék.

Így fogalmazódott meg az az igény, hogy az üzem kapacitásának és az általa nyújtott szolgáltatások körének bővítésével lehetővé váljék, hogy a sorállomány fehérneműjét szükséglete szerint válthassa, a napi foglalkozásokon mindig tiszta, vasalt, javított, az újhoz közelálló minőségű öltözetben jelenhessen meg és ezzel az alaki fegyelem is biztosítható legyen. A kiképzés hatékonyságának növelésére a károk és rendkívüli események megelőzésére pedig az addig megrendelők által végzett szállítást is a textiltisztító üzemegységek hatáskörébe utalta.

A textiltisztító ágazat rekonstrukciójának, illetve fejlesztésének részleteit az MN Ruházati Szolgálat Főnökség „Elgondolásba” foglalta össze.

Mit tartalmazott az „Elgondolás”?

1. A meglevő, de tovább nem bővíthető üzemegységek elavult termelőberendezéseinek korszerű, kis tégigényű, termelékeny és a megfelelő minőséget produkáló gépparkkal történő felváltását. Ilyen módon a szükséglet szerinti fehérenemű váltás, havi mintegy 4 ezer q többletigénynek a kielégítése.

2. A már csak jelentős követelmény-csökkenéssel üzemeltethető gyöngyösi és kalocsai üzemegységek helyett újak építése. Ugyancsak szerepelt az eddig ellátatlan tiszántúli területen textiltisztító kapacitás létrehozása és Táborfalván új technológiai folyamatokat befogadó üzemépület létesítése.

3. A területi üzemegységeknél a körzetükhöz tartozó katonai szervezetek igényéhez igazodó vegytisztító kapacitás létrehozása.

4. A szükségletnek megfelelő jármű-park beállításával a megrendelésekkel összefüggő szállítások átvállalása, s ezzel szolgáltatásunk további bővítése.

Az „Elgondolás” a fejlesztési feladatokat – amely öt új üzemegység létesítését, a termelő berendezések rekonstrukcióját és a járműpark megteremtését foglalta magába –, 4–5 év alatt tervezte realizálni és költségeit a csapatgazdálkodás eredményéből akkumulált keretek mérsékelt átcsoportosításával, illetve az MN költségvetéséből irányozta elő fedezni.

1974 január 1-ével az üzem költségvetési gazdálkodásra tért át és ezzel egyidejűleg jóváhagyott szervezeti felépítése igazodott azokhoz a feladatokhoz, amelyeket az alaprendeltetésből adódó tevékenység és a jövőépítés feladatai megköveteltek.

Megkezdődött az „Elgondolás”-ban és a már korábban elkészült tervekben szereplő munkák kivitelezése és a nagy gonddal kiválasztott technológiai gépek beszerzése.

Az új technikával összefüggő, speciális felkészültséget igénylő szerelési munkálatok határidőre történő végzésének biztosítására növeltük a TMK-műhely létszámát és emeltük a szakemberek felkészültségének színvonalát.

Az objektív és szubjektív feltételek párhuzamos megteremtése eredményeket hozott és az „Elgondolás”-ban megfogalmazott feladatokat eredményesen végrehajtottuk.

Hol tartunk ma?

Azoknál az üzemegységeknél, amelyeknél az épületviszonyok kedvezőek voltak, végrehajtottuk a gépcserés rekonstrukciókat. Ezzel új, a korábbinál valamivel nagyobb kapacitásokat hoztunk létre és bővítettük a szolgáltatások körét. A rekonstrukciók befejeztével a budapesti, marcali, tatai és a pécsi, valamint a pápai üzemegységeinknél – mindent összevetve – a korábbinál kedvezőbb körülményt tudtunk kialakítani.

Elkészült Táborfalván az új technológiát befogadó üzemépület. Megkezdtük és napjainkban fejezzük be a kalocsai és gyöngyösi váltóüzemek kivitelezési munkáit.

A tiszántúli területen diszlokáló katonai szervezetek textiltisztítási igényeinek kielégítésére tervezett üzemegység létesítésére – 1980-ig terjedő időszakban – nem kerül sor, de a kalocsai és gyöngyösi üzemegységek kapacitását – a tervektől eltérően – ennek az üzemegységnek technológiai gépeivel megemeltük és így a kialakuló üzemi teljesítményük az MN szintű szükségletet fedezi.

Jelentősnek ítélni lehet, hogy a katonai vezetés által támasztott, a sorállomány szolgálati és létkörülményeinek javítását szolgáló célkitűzések megvalósítása mellett alapvető változás tapasztalható a szolgáltatást végző több

mint ezer fős polgári dolgozó munkakörülményeiben. A társadalmi presztízs alacsony szintjén álló textiltisztító tevékenység munkaerő-szükségletének biztosításánál nagy jelentőségű mindaz, ami a munkakörülmények javítását segíti elő.

A szervezeti felépítés – mint ahogy már szóba került –, igazodott ahhoz a kettős feladathoz, amit a szolgáltatás végzése óta és az ágazat jövőépítése együttesen meghatározott. A tiz helyőrségben működő üzemegység és azok több mint ezer fős létszáma a gazdasági vezetés megszilárdítása, hatékonyságának emelése mellett a korábbinál szervezettebb pártpolitikai tevékenységet és tömegszervezeti munkát igényelt. A reális igény kielégítésének előfeltételeként napjainkban már a pártszervezet a KISZ- és a szakszervezet felépítése tagozódásában és szintjeiben igazodik a gazdasági vezetés felépítéséhez.

Az üzemnél jelentős múltra visszatekintő szocialista versenymozgalom alakult ki, amely a szocialista brigádmozgalomra támaszkodik. A gazdasági vezetőnek a párt- és tömegszervezetekkel kialakított együttműködése eredményezi, hogy az ifjúságpolitikai, nőpolitikai és közművelődési határozatok végrehajtásának kedvező feltételei rendelkezésre állnak és előrehaladás történt a demokratikus vezetési elvek gyakorlati alkalmazásában, illetve az üzemi, munkahelyi demokrácia meghonosításában.

A személyi feltételek megteremtése mind a vezetés, mind a fizikai munkavégzés terén folyamatos erőfeszítést kíván azoktól, akiknek a feladatkörébe az tartozik. Az évek óta tapasztalható 23–30%-os munkaerő forgalom nagy terheket jelent számunkra és költségeink alakulására negatív hatást gyakorol. E káros jelenség csökkentését átgondolt szociálpolitikai tervek következetes végrehajtásával, az állomány körében végzett tudatformáló-nevelő munkával, életkörülményeik állandó javításával és a törzsgárda tagság kedvezményeinek fokozásával kívánjuk elérni.

*

A szolgáltató ágazat fejlesztésére hozott intézkedések, ezek gyakorlati megvalósításával elért eredmények megteremtették az alapokat. Megállapítható, hogy az MN Textiltisztító és Javító Üzem üzemegységeinél rendelkezésre állnak azok a kapacitások, amelyeket a sorállomány szükséglet szerinti fehérműváltásának megvalósulása igényel.

Üzemünk vezetése figyelmének középpontjában a szolgáltatásainkat igénylő katona és e munkát végrehajtó polgári alkalmazott állomány áll. Érthető tehát, hogy amikor a katonák részére végzett szolgáltatásról és annak minőségéről beszélünk, akkor ennek színvonalát a végponton mérve tartjuk helyesnek. Annak érdekében pedig, hogy a korszerű technológiai gépekkel és eszközökkel létrehozott magas színvonalú minőséget egészen a katonáig megőrizzük, szállítási módszereink és alkalmazott eszközeink célszerű megválasztása összetett feladatként merült fel. E feladat megoldásához minőségi követelményeket dolgoztunk ki és ebben meghatároztuk a vezetés különböző szintjein a minőség létrehozásával, ellenőrzésével kapcsolatos feladatokat. Az eredményesség érdekében az anyagi ösztönzést ennek a célnak rendeltük alá.

Kerestük azokat az eszközöket és módszereket, amelyek a szállítás alatt az igények szerint biztosítják a minőség védelmét és a szállítás gyorsításával segítik elő a szolgáltatás határidőre történő teljesítését. Ennek keretében – csapatpróba szinten – foglalkoztunk a dobozolt szállítással, illetve konténerek alkalmazásának lehetőségével.

Üzemünknel a vonatkozó kormányhatározatnak megfelelően törekszünk minden lehetséges munkaterületen a teljesítménnyel összefüggő – kétségtelen a legigazságosabb – bérezést alkalmazni. Az ebben kimutatható eredményeinket azzal fokoztuk, hogy bérezési rendszerünket is a minőség megteremtésének érdekében alakítottuk át. Így a mennyiség követelményei mellett minőségi előírásokat alkalmaztunk és e kettő összevetéséből határoztuk meg a kifizethető béreket.

A szolgáltatás világszerte hatalmas fejlődésen megy keresztül napjainkban. Tulajdonképpen a növekvő igények kielégítésének általában – a korlátozott beruházási lehetőségek mellett – alapvetően a munkaerő vonatkozásában kialakult rossz körülmény szab határt.

E fékező hatású körülmény a Magyar Néphadseregben sem kedvezőbb az országos átlagnál. Ennek ellenére állandóan keressük azokat a módszereket és lehetőségeket, amelyek a sorállomány létkörülményeinek javítását elősegítik. Annak érdekében, hogy a katona bevonulása után – lehetőleg – az otthonihoz hasonló körülmények között éljen, még nekünk is sokat kell tennünk. Egyik e célt szolgáló lépés a személyre szóló szolgáltatás bevezetése, melynek lényege, hogy – a bevonuláskor – a katonának testméretére kiadott ruházatot a nagyüzemi karbantartás után is visszaadjuk. Ez a magas fokú szervezést igénylő, munkaerőigényes folyamat a jelölés. Ezt a módszert a zalaegerszegi üzemegységünknel hosszabb ideje, jó eredménnyel alkalmazzuk. A katonai felső vezetés, éppen a kedvező tapasztalatokra támaszkodva döntött annak MN szintű kiterjesztésére vonatkozóan.

A szolgáltatás fejlesztésének fő irányai

A téma tárgyalásánál abból kell kiindulnunk, hogy az MSZMP XI. kongresszusának, a fejlett szocialista társadalom felépítésére hozott határozata – teljesen érthető módon – behatárolja teendőinket. Az a koncepció, amelynek középpontjában a sorállományú katona áll, továbbra is az elgondolásaink vezérfonalát képezi és meghatározza a fejlesztés irányait.

Elsőnek el kell érni, hogy a katona fehérműjét szükséglete szerinti gyakorisággal váltsa.

A sorállomány kulturált megjelenésének, jólöltözöttségének biztosítása érdekében a bevonuláskor testméretre kiadott ruházatot személyhez kell kötni és a technológiai folyamatok után vissza kell juttatni a használójához.

Tovább kell keresni a ruházat karbantartása során létrehozott minőség szállítás alatti megővését.

Ki kell terjeszteni szolgáltatásainkat a ht. és tsz. állományra, valamint családtagjaikra és ezek lakóhelyeinek centrumában felvevőhelyeket kell működtetni.

Üzemünkben adottak a mennyiségi és minőségi munkavégzésnek előfeltételei, így a kongresszusi határozatnak megfelelően az a feladatunk, hogy ezeket kihasználva állandóan keressük a legmagasabb szintű szolgáltatást biztosító módszereket.

A csapatbeszerzések komplex megszervezése és végrehajtása

Dr. Csordás Lajos alezredes

A mai közvetett gazdaságirányítási rendszer – különböző jogkörökkel és azokkal járó felelősséggel együtt – decentralizálta az anyagi-pénzügyi eszközöket. Számolva a helyi tartalékok jobb kihasználásával, a hatékonyság növelésével biztosította, hogy a gazdasági döntések ott szülessenek meg, ahol a szükséges eszközök és értékelések rendelkezésre állnak. Nagyobb önállóságot adott a gazdasági vezetők részére – alapozva és számítva szaktudásukra –, egyúttal növelte felelősségüket is.

Pártunk, kormányunk céltudatos gazdaságpolitikájának hatásaként az elmúlt években az MN-ben számos rendelkezést adtak ki a csapatgazdálkodás ezen belül a különböző fegyvernemi és szolgálati ágak gazdálkodási rendszerének tökéletesítésére. A tervszerű fejlesztés, az ellátás és szolgáltatások színvonalának emelkedése minden területen éreztette és érezteti hatását. A gazdálkodás területén a régi, hagyományos gazdálkodási módszerek egyre élesebb ellentétbe kerültek, a rendszerbe léptetett eszközök fenntartása és a szolgáltatások korszerű módjával.

Az MN 8300 csapatainál végzett gazdálkodás elemzése során arra a következtetésre jutunk, hogy a gazdálkodás hatékonyságának emelése, az ellátás zavartalanságának biztosítása érdekében a csapatgazdálkodásban módosításokat kell eszközölni. Fel kell számolnunk azokat a zavaró, a korszerű követelményeknek nem megfelelő, s még jó néhány területen megtalálható jelenségeket, amelyek akadályozzák a további előrelépést. Továbbra is megtalálhatók egyes szakterületek elkülönülési törekvései, amelynek következménye, hogy a központi célkitűzéseknek nem tudják (akarják) alárendelni saját szervezetük „érdekét”.

Ilyen ellentmondás mutatkozik a jelenlegi beszerzési rendszer, tevékenység területén. Külsőleg úgy tűnik, hogy e tevékenység szervezett rendszerben valósul meg, azonban egy-egy alakulatnál végzett ez irányú vizsgálat egyértelműen bizonyítja e tevékenység gazdaságtalanságát, rendezetlenségét, több vonatkozásban elavultságát.

1. A beszerzői tevékenység jelenlegi állapota

A beszerzői tevékenység egy olyan kétoldalú munkafolyamat, amelynek során a kereskedelemben forgalomba hozott nyersanyagok, félkész és késztermékek vásárlás, vételezés, ütemezett szállítás lebonyolításával az alakulatokhoz, mint

felhasználókhöz kerülnek. Ez a munka egy-egy alakulat különböző szolgálatainál rendszeresített és nem rendszeresített beszerzőkön keresztül valósul meg. Az egyes beszerzői tevékenység általában szervezeten történik, de egészét vizsgálva megállapítható, hogy a beszerzések ötletszerűek, tervszerűtlenek, nem összehangoltak és azok jelentős hányada kiskereskedelemről történik (többször 15–20%).

A hadseregben belül az utóbbi években egyre erősebben jelentkezik az az igény, hogy a hadsereg minőségi fejlesztése mellett, csökkentsük a népgazdaság terhét, ami a hadseregben rejlő belső tartalékok kiaknázásával, a napi élet folyamatát biztosító gazdálkodás ésszerűbb szervezésével és végrehajtásával érhető el.

Az egész hadseregben – így alakulatainknál is – széles körben bontakoznak ki a takarékosági akciók, mozgalmak. A központilag elrendelt takarékosági tervek elkészítése során minden szakterületre kiterjedő felméréseket végeztünk.

A gazdálkodási folyamatok elemzése során nyert számszaki adatok meglepő eredményeket mutattak, melyek közül most a beszerzői tevékenységet elemezzem részletesebben.

A beszerzési tevékenység vizsgálatán nyert számok azt bizonyítják, hogy a jelenlegi beszerzői rendszer jelentős kilométer felhasználással, munkaerő és idő ráfordítással jár, tehát gazdaságtalan. Az egyik alakulatnál lefolytatott vizsgálat megállapította, hogy a beszerzésre fordított energia és szállító kilométer 50%-os csökkentésével jelentős megtakarítást érhetünk volna el.

A folyamatot elemezve megállapítható, hogy a különböző szakterületekhez beérkező azonos fajtájú anyagokat 8–10 helyen nyilvántartják, tárolják és forgalmazzák sok esetben egy-két használatnak. Ez a gazdaságtalan folyamat jelenleg intézményesített és megtalálható alakulatainknál.

A felmérés eredménye azt mutatja, hogy célszerű a jelenlegi beszerzési rendszer megváltoztatása, átalakítása, egy centralizáltabb beszerzői tevékenység bevezetése.

2. A jelenlegi beszerzői rendszer megváltoztatásának szükségessége

Az új rendszer bevezetését szükségessé teszi a fentiekén kívül az a tény, hogy a jelenlegi helyzetben a különböző szakterületekhez nincs szervezve beszerző, – ezt a feladatot általában a raktáros, vagy egy éppen ráérő személy végzi. Nincs meg a beszerzés előtt szükséges piacutató, mivel a beszerzést végző személynek ilyen irányú munkára a saját beosztásbeli feladatai elvégzése mellett nincs lehetősége. A beszerzői tevékenység színvonalát emelő és a lebonyolítást megkönnyítő nagykereskedelemmel kötendő szerződések az elaprózott készletek miatt nem lehetségesek. A beszerzések sok esetben ötletszerűen a pillanatnyi igények kielégítésére irányulnak.

A felmérés azt is feltárta, hogy néhány szakterülettől eltekintve éves gazdálkodási és beszerzési tervet nem készítettek, s így a beszerzéseket tervszerűtlenül elaprózva kiskereskedelemről eszközölték. A 6690-nél felmérésre kerülő cikkek 89%-át kiskereskedelemről szereztek be. Mindössze 11% a nagykereskedelmi, ami azt jelenti, hogy – a kiskereskedelemről történt beszerzések miatt – csupán kis- és nagykereskedelmi árkülönbség eredményeként mintegy 182 ezer forintot fizettek ki feleslegesen!

Az idő rövidsége nem teszi lehetővé, hogy részletesebben elemezzem a munkaerő, tárolóter kihasználás mutatóit. Úgy gondolom, hogy a felvetett tények,

adatok meggyőztek bennünket arról, hogy a beszerzői tevékenység ilyen folytatása nem engedhető, mert ez nyilvánvaló pazarlás.

3. *A jelenlegi rendszer korszerűsítésének néhány lehetséges változata*

Arra törekedve, hogy lehetőleg ne sértsük a különböző szakterületek „önállóságát”, a beszerzési rendszer gazdaságosabb kialakítására három féle változat mutatkozik:

- a) Egységen belül a különböző szakterületeknél beszerezhető anyagféleségeket egy-egy szakterületre csoportosítani (bázisgazda).
- b) Csapat (laktanya) fogyóanyag raktár létrehozása.
- c) Csapat (laktanya) beszerzői és raktár csoport, részleg létrehozása.

A jelenlegi helyzet ismeretében úgy vélem, hogy a változásokat fokozatosan a felsorolt rendszernek megfelelően lenne célszerű végrehajtani. Egy meghatározott, nem túl hosszú idő alatt fokozatosan kialakulhatnak azok a tapasztalatok, amelyek a következő fokozat feltételeinek alapját megteremtenek.

A magasabb fokú beszerzői tevékenység a beszerző csoport, vagy részleg létrehozása lenne, de ehhez állománytábla változtatás, erő-eszköz rászervezés, vagy átcsoportosítás válna szükségessé. A tervezett és kísérlet alatt levő laktanya hadtápok szervezetének a legjobban, kétségtelenül a 2–3 változat felelne meg.

Az egyes változatok lényege

1. Egységen belül a beszerezhető anyagféleségek egy-egy szakterületre való csoportosítása (bázisgazda)

Elsőlépként e változat bevezetése látszik célszerűnek, mivel szervezeti változtatást nem igényel és a szükséges szabályozásokat az alakulat parancsnoka saját hatáskörben képes rendezni.

A módszer lényege: egy-egy anyag beszerzését, nyilvántartását, tárolását, karbantartását és kiadását az éves szinten a legtöbbet felhasználó szolgálat végézné.

A felhasználó alegységek, szolgálati ágak stb. az éves gazdálkodási tervüknek megfelelően éves beszerzési tervet készítenek (negyedévi, havi bontásban) annak egy példányát meghatározott időben előre megadják a beszerzést végző szolgálatnak, amely azokat összegzi és az összegzett beszerzési terv alapján a nagykereskedelmével, vállalatokkal szerződést köt (megrendeli az anyagot). A költségek kiegyenlítése egységparancsnok átcsoportosításaként, pénz, vagy anyag átadása útján rendezhető.

a) Előnyei

- egyfajta anyagokat csak egy szakterület vásárolna, tárolna és forgalmazna. Ez munkaerő, munkaidő és kilométer megtakarítást eredményez;
- elősegítené a szállító gépjárművek és a raktári tárolóhelyek kedvezőbb kihasználását, azonos anyagok szállítása, tárolása gazdaságosabb és rendezettebb;
- az ütemterv alapján történő beszerzés és felhasználás eredményeként csökkenne az ötletszerűség, a pillanatnyi igények kielégítésére való törekvés;
- előtérbe kerülhet a vasúti szállítás, mivel egy-egy anyagból nagyobb mennyiség leszállítása válik szükségessé;

- az azonos fajtájú anyagok nagyobb tételben történő beszerzése esetén könnyebb a vállalatokkal, nagykereskedelemmel szerződést kötni, amely egyben egy-egy szakterületnek 15-20%-os effektív hasznot eredményezhet;

- a felhasználók az egyfajta anyagokat egy helyről vételezik, így pontos képet kapunk azok felhasználásáról, ami kedvezőbb lehetőséget teremt a gazdálkodás elemzésére, értékelésére.

b) Hátrányai

- az anyagnem felelősök - raktárosok - kijelölése körütekintő munkát igényel;

- szakterületenként az új nomenklatúrában meghatározott anyagok tárolásához szükséges raktárak kialakításával, újra elosztásával kapcsolatos feladatok egyszeri elvégzéséhez szükséges munkaidő ráfordítás.

Az új rendszer előnyei mindenképpen kedvező eredményeket mutatnak. A hátrányokat vizsgálva megállapítható, hogy a bevezetés érdekében szükséges többletmunka a rendszerbeállítás folyamán rövid időn belül megtérülne.

2. Csapat (laktanya) fogyóanyag-raktár létrehozása

Az első pontban vizsgált rendszer továbbfejlesztéseként célszerű lenne, csapat (laktanya) fogyóanyag-raktárak kialakítása. A változat bevezetése az alakulat parancsnokának elgondolása szerint csapatszintű szabályozás útján is kivitelezhető, egyes esetekben az előljáró tagozat beavatkozása is szükséges.

A változat bevezetésével kapcsolatos tevékenység lényege, hogy a parancsnok elhatározásának megfelelően - kellő szintű felmérő munka után - az alakulat raktárai közül a legmegfelelőbbet ki kell jelölni a fogyóanyagok tárolására ezt szükséges mértékben átalakítani, majd annak működtetéséhez szükséges állományt és eszközt belső átcsoportosítás útján biztosítani.

A raktárban tárolandó anyagok nomenklatúráját egységszinten ki kell alakítani, a szükséges pénzfedezetet összevonás útján biztosítani. A fogyóanyag-raktár sikeres működése csak egységszinten jól átgondolt és elkészített gazdálkodási terv alapján valósulhat meg.

a) A raktár működtetésének feltételei (egy változat)

A különböző szakterületek fogyóanyag szükségleteit figyelembe véve:

Raktártér:	850 m ²
Raktárvezető:	1 fő rt.
Raktárkezelő:	2-4 fő honv.
Nyilvántartó:	1 fő pa. válna szükségessé.

b) Előnyei

- a fogyóanyag beszerzés és tárolás maximális centralizálása válik lehetővé, amely helyes tervezést és gazdaságos felhasználást eredményez;

- esetleges nem várt feladatok igényeinek kielégítése rövid időn belül realizálódhat;

- felhasználások elemzése, értékelése egy nyilvántartási rendszeren keresztül jobban végezhető;

- a beszerző előnyös szerződéseket köthet, az anyag nagy része vasúton szállítható, esetleg a kereskedelem, vagy a vállalat szállítaná be ütemterv alapján;

- a szállító gépjárművek koordinálására nagyobb lehetőség nyílna;

– a központi raktárban gazdaságosan lehet alkalmazni a különböző tároló, mállházó, anyagmozgató és rakodó eszközöket;

– a szakterületek munkája csökkenne, csak arra korlátozódna, hogy feladataik ellátásához szükséges fogyóanyagokat a raktárból felvételezzék.

c) Hátrányai

– a szakterületeknél még mindig maradnak olyan speciális, vagy egyéb anyagok, amelyek beszerzését, kezelését, kiadását saját erőből kell megoldani;

– a személyi állomány kiválasztása, átcsoportosítása, a raktár nomenklatúrájának kialakítása körültekintő felmérés után történhet meg, ez egyszeri többlet energiát, időt igényel.

Az egység szintű fogyóanyag raktár az ellátási színvonalat növelné, kedvezően illeszkedne be a laktanya hadtápanyagrendszer működésébe.

Az ellátás nem jelentene különösebb nehézséget, mert a szakterületeknél levő anyagok folyamatos lefogyasztásáig a raktár feltöltése megoldható lenne.

Az előnyöket és hátrányokat vizsgálva megállapítható, hogy ez a rendszer – az első nélkül is – a jelenlegi rendszerből folyamatos áttéréssel bevezethető. A hátrányként felsorolt költségfordítás a bevezetés után megtérülne.

3. Csoport (laktanya) beszerzői és raktárcsoport, részleg

A felsorolt változatok közül minden tekintetben a legmagasabb szintű beszerzői és raktározási tevékenység kialakítását jelentené.

A változat lényege: az alakulat állománytáblájában rendszeresített minden beszerző, illetve az anyagtárolással, kezelésével, biztosításával foglalkozó állomány felülvizsgálata után, azok célszerű összevonása útján önálló szervként létrehozni a beszerzői és raktárcsoportot (részleget). A beszerző és raktár részleg rendelkezne a szükséges tárolóterrel és egyéb eszközökkel, amely a tevékenységükhöz szükséges.

A fentebb ismertetett rendszer kialakítása már túllép az egység szintű parancsnok hatáskörén.

a) A részleg felépítése (változat)

Szervezete: 1 fő tiszt (tts.) beszerző és raktárcsoport vezetője.

1–2 fő (tts.) (pa.) beszerző csoport vezetője.

1–2 fő (tts.) (pa.) raktárvezető

1 fő (pa.) nyilvántartó

2–3 fő sorraktárkezelő

2 fő sorraktár vezető

1 db 3 t gépjármű.

1 db 0,5–1 t gépjármű.

1–2 db rakodóeszköz.

Tárolótere: 350–500 m² alapterületű raktár megfelelő felszereléssel (DEXILON állványok stb.).

b) A részleg munkájának megszervezése

A csoport feladatából adódóan minden szakterülettel kapcsolatban áll. A szakterületek éves, negyedéves, majd negyedévenként havi bontással adnák meg igényüket a csoport felé, amely a beszerzésekre ütemtervet készít. A szakterületek

a felhasználás időszakában naponta vételeznék, igényelnék az anyagokat, így az alegységeknél történő hosszabb tárolásra nincs szükség. A beszerzőcsoport, tehát megoldaná az alakulat valamennyi szakterületén – speciális anyagok kivételével – a beszerzési, tárolási feladatokat. A nem várt feladatok szükségleteinek kielégítése érdekében a beszerző csoport raktárában egy bizonyos nagyságú törzs, vagy tartalék készletet célszerű kialakítani.

c) *A részleg anyag- és pénzgazdálkodása*

A csoport részére – az éves gazdálkodási (beszerzési) terveknek megfelelően – pénzalapot a szakterületek ilyen célú rendelkezésre bocsátott hitelek összevonása útján kell biztosítani. Az éves beszerzési tervet a csoport parancsnoka készíti el a szakterületekről kapott igények alapján.

d) *Előnyei*

- a jelenlegi gazdaságtalan beszerzői rendszer megszűnése;
- a felhasználáshoz szükséges anyagok tervszerű beszerzésével biztosított az anyagutánpótlások folyamatossága;
- az alakulat – speciális anyagainak kivételével – valamennyi anyagfajtája átfut a csoport nyilvántartásain, így a gazdálkodás, a pénzfelhasználás és az anyagmozgások folyamata könnyen ellenőrizhető, elemezhető (e rendszer egyben alapja lehet a csapatszámveteli részlegek működésének is);
- a beszerző részleg szállítási igényének kielégítésére előtérbe lehetne állítani a vasúti szállítást és a szállítótér ideális kihasználását;
- a beszerző részleg vezethetné a célszerű és szükséges piacutatást;
- egy alakulatnál egy (személyi) részleg tartaná a kapcsolatot a kereskedelmi szervekkel, ami által a kapcsolat tartós, szervezettebb, ellenőrizhetőbbé válik;
- a beszerző részlegnek nagyobb lehetősége nyílna a nagykereskedelmi vállalatokkal előnyös szerződések kötésére;
- a nagy tételben vásárolt anyagok vállalati eszközökkel történő szállítása megoldhatóvá válik;
- az anyagi feyelem szilárdítására és a társadalmi tulajdon védelmére intézkedések betartása könnyebben bemutatható, ellenőrizhető.

e) *Hátrányai*

- a bevezetés nagy figyelmet és körültekintést igénylő felmérések után valósítható meg, amely egyszeri többletmunka ráfordítást igényel;
- a szervezet kialakítása az állománytáblák módosítását igényli;
- a tárolótér elosztása, felszerelése, a szakterületeknél levő feleslegessé váló raktárak felszámolása, munkaiigényes feladat;
- az előljárói tagozatban is szükségessé válna az anyagellátás jelenlegi rendszerének igazítása.

A beszerző és raktárrészleg bevezetése csak egy – ennél a tanulmánynál részletesebb – szervi és működési határozvány kimunkálása után lehetséges.

A párt KB és MN PB határozatai a honvédelmi miniszter elvtárs intézkedései a hadsereg állománya élet- és munkakörülményei javítása, színvonala emelése megköveteli tőlünk a hatékonyabb, célszerűbb gazdálkodási formák kutatását, alkalmazását.

E cikkel célokom a probléma felvetése és a megoldás néhány változatának vázlatos ismertetése volt azzal, hogy az olvasók kapcsolódva gondolataimhoz saját területükön (csapataiknál) foglalkozzanak a beszerzési rendszer korszerűsítésével.

Technikai eszközök az MN hadtáp szolgálatában

Palkó Antal mk. százados

A korszerű hadsereg egyik legfőbb jellemzője a technikai eszközök valamennyi haderőnemnél történő széleskörű alkalmazása. A fegyvernemek komplex fejlesztéséből adódó igények meghatározzák a hadtápszolgálattal szemben támasztott követelményeket is. Új fegyvernemek létrejötte, a hagyományosoknál bekövetkezett minőségi változások, a harcászati-hadművelési elvek fejlődése fokozottabb mértékben követelik meg, hogy a személyi állomány és a tömeges méretű technika alkalmazásához szükséges anyagi eszközök mennyiségben és minőségben, a kellő helyen és időben rendelkezésre álljanak.

A hadtáp szolgálati ágai az anyagi ellátás fokozódó követelményeit, magasabb színvonalú szolgáltatásokat a célnak megfelelően speciális technikai eszközök és korszerű szervezési módszerek alkalmazásával teljesíthetik, ezért egyre több technikai eszköz került és kerül az MN hadtáp rendszerébe.

Az egészségügyi szolgálat rendelőkben, gyógyintézetekben korszerű diagnosztikai és gyógyászati technikai eszközöket, háborús viszonyok között ezek speciális követelményeket kielégítő mobilizált változatait alkalmazza.

A harci és egyéb technikai eszközök üzem-, kenő- és karbantartó anyagainak biztosítására üzemanyagkutak, tábori csővezetékek, szivattyúállomások, üzemanyagtöltő és -szállító gépkocsik, utánfutók, könnyű és elasztikus, föld alatti tartályok, repülőtéri technológiai berendezések szolgálnak.

Jelentős mennyiségi és minőségi fejlesztés történt a tábori ételmezési eszközök terén, megkezdődött a teljes hűtlánc kialakítása. A béke ellátás színvonalának növelése érdekében egyre több konyha technikai eszköz kerül alkalmazásra.

A szárazföldi csapatok manővereinél, valamint az után- és hátraszállításoknál alkalmazásra kerülő forgalomtechnikai műszaki berendezések, az anyagmozgatási és konténerizációs eszközök a közlekedési technikának csak egy kisebb részét jelentik.

A teljesség igénye nélküli felsorolás is érzékelteti, hogy a hadtápszolgálattól korábban alkotott általános – anyagcentrikus – megítélés, szemlélet, korrekcióra szorul. Az anyagi biztosítás fogalmához ma már szorosan hozzáértendő a rendszerben alkalmazott technika, annak üzemben tartása, hadrafoghatóságának biztosítása.

Azonban a szemléleti változás a hadtápszolgálaton belül is szükséges. Gyakran tapasztalható, hogy a technikai eszközök igénybevételével, javításával kap-

csolatos feladatokat a szolgálati ágaknál nem jelentőségüknek megfelelően kezelik. Pedig aligha szükséges bizonyítani, hogy a legkörültekintőbben elkészített anyagi biztosítási, ellátási terv, illetve elgondolás sem realizálódhat maradéktalanul, ha a végrehajtás technikai oldala nem biztosított. Nyilvánvaló tehát, hogy a technikai eszközök mennyiségi meglétét, minőségét, azok hadrafoghatóságát a hadtápbiztosítás egyik fő tényezőjének kell tekintenünk.

A hadtáptechnikai eszközök üzemben tartásának helyzete, problémái

Eltérően más fegyvernemektől és szolgálatoktól, a hadtápszolgálatnál nincs rendszeresítve technikai eszközök javítására szervezet, az eszközök jelentős része egyedi jellegénél fogva pedig nem illeszthető az MN-ben kialakított javító szervezetek javítási technológiáihoz, nincsenek meg a technikai feltételek. Példának lehet említeni az egészségügyi technikai eszközök különleges követelményeit, az üzemanyag-tartályok, -hordók mosásának speciális igényű berendezéseit, vagy védőgázos hegesztő apparátus szükségességét.

Ezért a technikai eszközök javítását az üzemben tartó szolgálati ágak népgazdasági javító, illetve szolgáltató vállalatoknál végzetetik. Ez a tény pedig sok problémát vet fel: a technikai eszközök javítása erősen decentralizált, a javításba adás szállítási szükségletet jelent, aminek terven felüli költségkihatása van, katonai üzemi megbízott szükségessége, illetve annak hiánya miatt jelentkező problémák, a vállalat monopolhelyzete, sajátos költségkalkulációja, a javítás nem a csapatok igényeinek megfelelő átfutási ideje stb.

A javításra fordítható költségkeretet aránytalanul terheli, hogy 10–15 éve rendszerben levő technikai eszközök javításához szükséges anyagokat az ipar már nem gyártja, illetve import beszerzésük már nem lehetséges, így azokat egyedileg kell legyártani. A költségkeretből a tárgyévben nem biztosítható javítások halmozódó javítási szükségletet jelentenek, ennek pedig harcalkészültségi kihatása van.

A javító szervezetek hiánya leginkább csapatszinten elvégzendő technikai kiszolgálásoknál és javításoknál jelent nagyobb problémát. A szolgálati ág vezető szaktechnikájának javítását a csapat pc. és gímű javítóműhelyben csak jó viszony, vagy végső esetben parancsnoki utasítás alapján végeztetheti. Javító szakanyagokkal azonban a technikai szolgálat nem rendelkezik, azok biztosítása más csatornán történik. A hadtáptechnikai eszközök javításához is felhasználható szakanyagoknál – mivel az nála terven felül jelentkező szükséglet – szabálytalan manipulációra kényszerül (pl.: utánfutók gumitömlői, gumiköpenyei).

A technikai eszközök – kidolgozott normák alapján történő – igénybevétele, tervszerű megelőző karbantartását, javítását tervező-szervező tevékenység jelenleg nem folyik, így azok fokozottabb mértékben használnának el. Sajnálatos módon nem teljesen alakult ki az az igénybevételei és okmányolási rend, melynek alapján a nagyértékű eszközök és berendezések technikai állapota egyértelműen megítélhető lenne.

Sajátos helyzetet teremt az is, hogy a hadtáptechnikai eszközök többsége nincs – mint pl. a gép- és harcjárművek – szorosan személyhez kötve. Így nehezen érvényesíthető a társadalmi tulajdon védelmének elve. További problémát jelent, hogy a hadtáptechnikai eszközökre vonatkozóan nincs egyértelműen meghatározva a rendkívüli műszaki meghibásodások, események, rendkívüli események fogalma, a kivizsgálás és felelősségre vonás rendje.

Számos hadtáptechnikai eszköz az alkalmazásba vételi vagy rendszeresítési

eljárás lefolytatása, illetve követelményeinek maradéktalan teljesítése nélkül került az MN rendszerébe, így eleve nem volt tervezhető az üzemben tartáshoz szükséges üzem-, kenő- és karbantartó anyag, nem alakult ki az igénybevétel és javítás „kényszerpályája”.

Az üzemben tartás szabályozásának lehetőségei, feltételei

Az MSZMP XI. kongresszusán a hatékonyságról és gazdaságosságról hozott határozatok érvényesítése érdekében szabályozni szükséges technikai eszközeink üzemben tartásának rendjét, meg kell teremteni a technikai kiszolgálás, javítás feltételeit.

A jövőben nem engedhető meg, hogy különböző technikai eszközöket a megfelelő utasítások előírásainak megkerülésével alkalmazzuk. Az anyagmozgatás és -tárolás korszerűsítése, pl. a különböző gépek és eszközök tömeges alkalmazását is követeli, azonban az egységesítés elvének, a rendszeresítés és alkalmazásba vétel követelményeinek figyelemmel kívül hagyása tovább súlyosbítja a hadtáptechnika üzemben tartásának helyzetét.

A szakterület problémáinak megoldása, komoly anyagi ráfordítást igényel, de megfelelő szabályozásokkal, utasításokkal, az adott lehetőségek kihasználásával is jelentős eredmények érhetők el.

Az irányítás és szabályozás szükségességét a jelenlegi helyzet követeli, a lehetőségek az alábbiakban foglalhatók össze:

1. Egyesített technikai-szolgálatok és javítóműhelyek

Jelenleg kísérlet folyik a csapatok különböző rendeltetésű technikai eszközei tervszerű megelőző karbantartásának, javításának egyesített javítóműhelyben történő biztosítására.

Célja az üzemben tartó szolgálat szakmai tevékenységének és a technikai biztosítási tevékenység szétválasztása, továbbá az egy helyen meglévő javító kapacitás racionálisabb kihasználása.

Mivel a hadtápszolgálat javító szervezetekkel nem rendelkezik, csapatszinten létrehozásukkal nem is számíthatunk, ezért ezt a lehetőséget maximálisan ki kell használni.

Meg kell vizsgálni, hogy a kezdetben tervezett néhány eszközön kívül még milyen hadtáptechnika javítását, milyen feltételek mellett lehet ebben a formában végeztetni.

Az egyesített technikai szolgálat működése azonban a javító szakanyagok egységes biztosítását is megköveteli. Ennek érdekében ki kell dolgozni a hadtáptechnika javító szakanyagainak – az egyesített technikai szolgálatánál alkalmazott kódrendszerhez illeszthető – kódrendszerét. Az igénybevételi normák szerint számított fajlagos javítási költség lehet alapja technikai eszközeink éves javítási költségének meghatározásához, melyből az egyesített technikai szolgálat beszerzi a szükséges javító anyagokat.

Az egyesített technikai szolgálatok és javítóműhelyek kísérlet egyik előnye, hogy az üzemben tartó szolgálat csak tervezi technikai eszközeinek tervszerű megelőző karbantartását, javítását, annak végrehajtását a technikai szolgálat végzi.

A hadrafoghatóság ilyen formában történő biztosításának azonban szigorú

feltételei vannak. Alapvető pl. a tervező-szervező tevékenység végzése, javítási tervek készítése.

Néhány kivételtől eltekintve technikai eszközeinkre nincsenek kidolgozva igénybevételi, javítási normák. Azon eszközökre melyekhez karbantartási utasítás is kiadásra került, vannak gyári ajánlások, azok végrehajtására azonban terv nem készül, a végrehajtás megtörténne okmányokon nem ellenőrizhető, javításuk csupán szükség szerint történik. Pedig az egyesített javítóműhely azt a lehetőséget is biztosítja, hogy pl. a gépjármű hordozórészsel egy időben, azzal párhuzamosan a szaktechnikai rész technikai kiszolgálása is megtörténjék, ha a szemlék ciklusai egyeztetettek.

A jelzett hiányosságok és problémák ellenére – természetesen azok felszámolásával – az egyesített technikai szolgálat adta lehetőséggel feltétlenül élnünk kell.

2. Központi javító bázis

Technikai eszközeink nagyjavítására, valamint egységek, magasabbegységek egyesített javítóműhelyeiben nem biztosítható javítási technológiát igénylő középjavítására indokolt központi javító bázis létrehozása. Látszólag csupán döntés kérdése, azonban a megvalósítás érdekében megalapozott számvetés, a lehetőségek és körülmények együttes figyelembevétele szükséges.

Eldönthető kérdés a javító bázis jellegének, méretének meghatározása. Nyilvánvaló, hogy egy olyan kapacitású és jellegű bázis megvalósítása, melyben az egészségügyi technikai eszközöktől a raktári anyagmozgató gépekig minden eszköz javítható lenne, nem lehetséges. Ennek pénzügyi kihatása messze meghaladja a lehetőségeinket, nem utolsósorban a népgazdaság kapacitásának indokolatlan lekötését jelentené.

Szolgálat főnökségek szakanyagainak javítására külön-külön központi bázis tervezése sem járható út, mert várható költségkihatása nem lenne kisebb az előbbinél, továbbá több azonos funkciójú gépi és technológiai berendezés párhuzamos üzemeltetésével kellene számolni, melyeknek folyamatos kihasználása nem lenne biztosított, a szükséges szervezetek létrehozásának a lehetőségei korlátozottak.

Véleményem szerint optimális megoldást jelentene a közel azonos javítási technológiát és gépi berendezéseket – pl. védőgázos hegesztő apparátust – igénylő technológiai eszközök egy központi bázison történő javítása. Modellként elfogadható, hogy egy szolgálat főnökség – pl. ÜSZF-ség – összes szaktechnikájának javítására központi javító bázist hozunk létre, kibővítve olyan gépi berendezésekkel, melyek lehetővé teszik a többi szolgálat speciális, egyedi javítási technológiát nem igénylő technikai eszközeinek javítását is. Kapacitás-méretének meghatározásához természetesen szükséges a tervezett eszközök javítási normáinak kidolgozása és az állománytáblákban illetve ellátási normákban szereplő mennyiségek figyelembevétele. A javításba adás és a javításból történő átvétel, valamint a javítás végrehajtásának okmányolási rendje az MN más hasonló tevékenységű házisaiban analógiájára történhet, esetleges módosításokkal, csupán mechanizmusának szabályozása szükséges.

3. Népgazdasági javító és szolgáltató vállalatok

Központi javító bázis létrehozásáig – az előzőekben említett hátrányai ellenére – népgazdasági javító és szolgáltató vállalatokkal kell technikai eszközeink üzemképességét biztosítani. A javító bázis megteremtése után azonban ezek

igénybevétele lényegesen csökken. A továbbiakban erre csak olyan speciális és egyedi eszközök vonatkozásában kell számolni, melyek javítására az MN-ben javító kapacitás létrehozása nem indokolt (pl. röntgentechnikai berendezések, egyéb rendelői és kórházi-technikai eszközök) ,illetve gazdaságosan nem használható ki (pl. hűtéstechnikai eszközök).

Az MN igényeinek fokozottabb érvényesítése érdekében azonban felül kell vizsgálni a javítás jelenlegi rendjét, el kell végezni a szükséges szabályozásokat. Egyik legfontosabb feladatnak a javításba adás és javításból történő átvétel színvonalának növelését látom, amely konkrét szakmai követelménytámasztásával hatással lehet az indokolatlan költségek felszámolására, a javítás minőségének fokozására.

*

Szerénytelenség – és nem utolsó sorban szakmai rövidlátás is lenne azt állítani, hogy e rövid értékelés teljesen átfogó képet ad a jelenlegi bonyolult helyzetről, hiszen egyes részterületeiről is lényegesen többet lehet és kell a jövőben publikálni. De nem is ez volt az elvárás. Célom a figyelem felkeltése és egy meglehetősen mostohán kezelt területre való irányítása volt, abban a reményben, hogy az igen nagy értékű szaktechnikánk üzemben tartásának kérdései mielőbb megoldást nyerjenek.

Gondolatok az anyagmozgatási tevékenység elméleti és szervezeti kérdéseiről

Littomericzky János mk. százados

Az elmúlt években lefolytatott gyakorlatok tapasztalatai alapján megállapítható, hogy a gyakorlati célkitűzések során egyre fokozottabb mértékben kerülnek előtérbe az anyagmozgatással, anyagátadással, tranzisztálással kapcsolatos kérdések. Ennek megfelelően a Magyar Néphadsereg Tábori Hadtápjában (továbbiakban: TH) is napirendre kerültek azok a kérdések, amelyek a tagozatban folyó anyagmozgatási tevékenységek hatékony végrehajtására kérnek választ.

Jelen cikkemben a téma jelentőségér szem előtt tartva megkísérlem rögzíteni azokat az elméleti és szervezeti problémákat, amelyek megoldása egyre sürgetőbben jelentkezik túlnöve az MN TH tagozaton.

Az *anyagmozgatás mint rendszer értelmezése* az MN-ben rendkívül bonyolult feladat. Megítélésem szerint azonban nem lehet más, mint a mindenkori ellátási-szállítási (béke, háborús) rendszerben érvényesülő anyagi, technikai, közlekedési biztosítási rendszer koplexuma. Az anyagmozgatási tevékenység döntő többsége többnyire ebben a hármas komplexumban valósul meg, ebből kiragadni, külön kiemelni, önálló rendszernek tekinteni nem célszerű.

Az *anyagmozgatás célja* minden esetben az anyagi, technikai eszközök „A” ponttól (termelő üzemektől, központi bázisoktól) „B” pontig (felhasználókig, fogyasztókig) való eljuttatása, legyen a mozgatás távolsága bármekkora is.

Az *anyagmozgatás tárgya* nem más, mint a mozgatásra kerülő anyagi, technikai eszközök sokasága a termelő szféra által előállított formában és csomagolásban.

Az *anyagmozgatás feladata* az anyagmozgatás tárgyának az anyagmozgatás egységes rendszerében történő mozgatása, olyan célkitűzéssel, hogy az anyagi, technikai eszközök a központi elgondolásnak megfelelő mennyiségben és időben a felhasználók rendelkezésére álljanak.

Az *anyagmozgatás funkciói* alapvetően az ellátás és szállítás területein jelentkeznek, nevezetesen az ellátás területén: a beszerzés, igénylés, tárolás, csomagolás, rakományképzés, utalványozás stb.; a szállítás területén a rendszeren belüli mozgatás a közlekedési ágazatok komplex felhasználásával, valamint a két területet összekapcsoló rakodási funkciók.

Az *anyagmozgatás technikai felszereltsége* mindazon automaták, gépi és kézi eszközök, segédeszközök összessége, amelyek hivatottak az anyagmozgatás funk-

rendszerében az anyagmozgatás szinte valamennyi funkciója közel azonos időben jelentkezik naponkénti ismétlődéssel.

Az anyagmozgatási feladatok minden ellátás (bázisok, raktárak); mind a szállítás területein folyamatosak, megszakítás nélküliek.

Az anyagmozgatási tevékenység végzésével – az anyagi-technikai eszközök mozgatásával – egyidejűleg maga az anyagmozgatási alrendszer és részrendszerei is állandó mozgásban vannak (telepítés-áttelepítés) .

Az anyagmozgatás technikai felszereltsége alapvetően a népgazdaságból „M” útján lebiztosításra kerülő technikai eszközök színvonalától és az azokra kidolgozott technológiától függ.

Az anyagmozgatási tevékenység szervezetsége lényegében az „M” útján lebiztosításra kerülő tartalékos hadköteles állomány felkészültségének függvénye.

b) *A fejlesztést befolyásoló tényezők*

A TH tagozat anyagmozgatási tevékenységét jellemző sajátosságokból kiindulva a fejlődést befolyásoló tényezőket az alábbiakban lehet összegezni:

– az anyagmozgatási tevékenység fejlesztését az MN anyagmozgatási rendszerének fejlesztésével összhangban célszerű végezni, elsősorban az előjáró és alsóbb tagozatok távlati fejlesztésének figyelembevételével; az alrendszerek fejlesztésének összhangja nélkül akadozik az egész rendszer;

– az anyagmozgatási feladatok volumene, egyben kiindulási alapja, az anyagmozgatás technikai színvonala és a szükséges szervezeti formák meghatározásának; következőképpen minden esetben a feladatra kell a személyi, technikai állományt szervezni és nem fordítva;

– az anyagmozgatási funkciók technológiáját a mindenkor rendelkezésre álló – „M” útján biztosítható – technikai eszközökre célszerű kidolgozni és begyakorolni; a gyakorlatok időszakára esetenként biztosított technikai eszközök minden esetben tükrözik a várható realitásokat;

– a technikai felszereltség milyenségét döntően befolyásolja a technikai eszközök mobilitása és terepjárhatósága; stacionárius eszközök csak ideiglenes jelleggel kiépített körletekben (KK, KÁ) alkalmazhatók;

– anyagmozgatási alrendszer működtetéséhez képzett szakállományra és felkészített szervezeti elemekre van szükség.

3. *Az anyagmozgatás tárgya*

Az anyagmozgatás tárgya maga az anyagi-technikai biztosításban részt vevő anyagi-technikai eszközök sokasága.

Jellemzői (az anyagi-technikai eszköz fajtája, csomagolása, egységakomány képzése, súlya, térfogata, kezelési előírásai stb.).

A TH tagozatban a rakéta, rakétahajtóanyag és raktéatechnikai eszközökön túlmenően általában a két alapvető anyag (lőszer és hajtóanyag), valamint a fegyvernemi és szakanyagok, technikai eszközök (fv.; pc. gk. techn.; mű.; hír.; vv.; közl.; élm.; eü.; ruh.; elhe. stb.) mozgatásával lehet számolni. Könnyen belátható, hogy a fenti anyagi-technikai eszközféleségeken belül az anyagmozgatás tárgya igen sok és változatos formában jelenhet meg.

Ennélfogva az anyagmozgatási tevékenységet rendkívül sok és bonyolult formában befolyásolják. Többek között a csomagolásukkal, rakományképzésükkel,

rakodásukkal, rögzítésükkel, tárolásukkal, szállításukkal, kezelésükkel, okmányolásukkal stb. kapcsolatos tevékenységeket.

A fentiekből kiindulva itt kívánom megjegyezni újlag a tagozati alrendszerek közötti összhang lényeges szükségességét, amely egyik kulcskérdése lehet a TH anyagmozgatási rendszere hatékony működőképességének. Konkrétan arról van szó, hogy hiába jelennek meg az anyagi-technikai eszközök a TH tagozatban egységakományonként akár rakodólapos vagy konténeres formában, ha a TH tagozat nincs felkészülve ilyen formában való fogadásukra, vagy a TH tagozat hiába rendelkezik a legkorszerűbb technikai eszközökkel és technológiákkal, ha az érkező anyagi-technikai eszközök csomagolása, rakományképzése nem alkalmas a korszerű technikai eszközök igénybevételére.

Két tagozat közötti ilyen mérvű technikai felkészültségbeli különbözőségek – megítélésem szerint – még jobban csökkentik az anyagáramlás sebességét és ezzel egyidejűleg növelik az anyagmozgatási teljesítményszükségletet. Hasonló helyzet alakulhat ki a TH tagozat és az összefegyvernemi hadsereg hadtáp tagozata között is a felkészültségbeli különbözőségek esetén.

Következésképpen megállapítható, hogy az anyagmozgatási tevékenység hatékony végrehajtásának egyik kulcskérdése az anyagmozgatás tárgyával (az anyagi-technikai eszközök sokféleségével) kapcsolatos megjelentetési formák összehangolt kialakítása és azok mozgatásához szükséges technikai felszereltség és technológiák komplex kialakítása az egész anyagmozgatási rendszeren belül.

4. Az ellátás és szállítás összhangja az anyagmozgatásban

Az anyagmozgatás funkcióit tekintve azok rendszerint az ellátás és szállítás és kapcsolódó területein jönnek létre. Mindkét terület jelentős részt vállal az anyagmozgatási feladatok végrehajtásában, azonban egyik a másik nélkül nem képes az anyagmozgatás célját megvalósítani, nevezetesen az anyagi-technikai eszközök A pontból B pontba való szervezetszerű mozgatását végrehajtani.

Ebből kiindulva meg kell állapítani, hogy az anyagmozgatás több mint ellátás, vagy szállítás, valójában a kettő összhangjában valósul meg. Az ellátás és szállítás összhangja nélkül nincs hatékonyan működő anyagmozgatási rendszer és alrendszerek.

A gyakorlati tapasztalatok igazolják, hogy a problémák általában nem az ellátásban vagy a szállításban részt vevő bázisok, raktárak, illetve közlekedési ágazatok anyagmozgatási technológiáiban jelentkeznek, hanem azok találkozási pontjain, amikor is a különböző jellegű technológiákat (raktári-szállítási) nehezen vagy egyáltalán nem lehet összehangolni. Ez természetesen többszöri anyagmozgatáshoz, anyagmozgatási teljesítményszükséglet növeléséhez vezet. Ezt figyelembevéve nem véletlen az, hogy a különböző gyakorlatok végrehajtása során a vezetés miért fordít különös gondot és figyelmet a téma vizsgálatára.

5. Az anyagmozgatás szervezeti feltételei

Az eddigiekből egyértelműen kitűnik, hogy a TH-ban folyó anyagmozgatási tevékenység tervezése, szervezése, irányítása és végrehajtása rendkívül bonyolult és hozzáértő munkát igényel. Hozzá kell tenni, hogy a TH tagozaton – a SZO-JUZ és TRANZIT típusú gyakorlatok tapasztalatai alapján naponta mintegy 5–6000 tonna anyagi-technikai eszköz áramlik keresztül, amely az anyagmozgatási

teljesítményszükségletet figyelembevéve (2 bázis 2-szeri anyagmozgatással) mintegy 20–24 000 t/nap anyagmozgatási kapacitást igényel. Ilyen nagy volumenű anyagmozgatási munka végrehajtása megítélésem szerint közel sem olyan egyértelmű, mint a gyakorlatok során látszik.

Az anyagmozgatási munkák tervezését, szervezését, alapvetően a törzsekben célszerű megoldani, konkrétan ott, ahol az ellátás és szállítás egyidejű nagyban tervezése folyik. Itt kerül meghatározásra az ellátás és szállítás, valamint a kapcsolódó területeken jelentkező rakodási feladatok volumene, határideje, a végrehajtáshoz szükséges erők, eszközök elosztása.

Ezt követően az illetékes fegyvernemek és szakszolgálatok részleteiben ki-munkálják a szakterületeikre vonatkozó technológiákat és meghatározzák az alárendelt szervezeteik részére az anyagmozgatási feladatok végrehajtását, majd bekapcsolódnak azok ellenőrzésébe.

A fenti metodika szerint a TH tagozatban a következő szervezeti elemek létrehozása, illetve a meglévő elemek kiegészítése látszik célszerűnek.

Az MN THF-ség törzsében: tervező, szervező osztály az anyagi-technikai biztosítás, a szállítások és rakodások tervezésére, szervezésére – összességében az anyagmozgatási tevékenység koordinálására hivatott szervezetet, három alosztállyal: anyagtervezési, szállítási és rakodási alosztályokkal. Az osztály állományába célszerű beosztani számítástechnikai alapképzettségű szakkadert, az alosztályoknál pedig az anyagmozgatási részrendszerek (TEB, TMB) irányába dolgozó tiszteket.

A TMBF-ség és TEBF-ség törzsébe a fentiekhez hasonlóan tervező, szervező alosztályokat, azokon belül pedig részlegeket.

Az anyagmozgatási feladatok végrehajtása érdekében: a TMB és TEB kiszolgáló egységek állományába anyagmozgató századot három szakasszal az alábbiak szerint:

- önjáró darus gépszakasz;
- önjáró targoncás gépszakasz;
- rakodó szakasz.

A raktárak állományába a napi belső forgalom függvényében rakodó szakaszokat, illetve rajokat az előzőek szerinti tagozódásban.

A már többször említett kritikus anyagmozgatási pontokon, helyeken jelentkező anyagmozgatási tevékenység irányítására ideiglenes munkacapatokat célszerű létrehozni a következők szerint:

- kirakó-, átrakó-, berakóhely parancsnoka;
- az anyagi-technikai eszköz átadását-átvételét végző raktárparancsnok megbízottja;
- a rakodó alegység parancsnoka;
- a biztosító (őrzésvédelem-foszab) alegység parancsnoka;
- szükség esetén a főnökség megbízottja;
- ideiglenes polgári munkaerő igénybevétele esetén a helyi szerv vezetőjének megbízottja.

Megítélésem szerint az anyagmozgatási tevékenység tervezéséhez, szervezéséhez és végrehajtásához a fentiekben feltételezett szervezeti elemek megléte kellő alapot biztosítana az anyagmozgatási feladatok tervszerű, hatékony végrehajtásához.

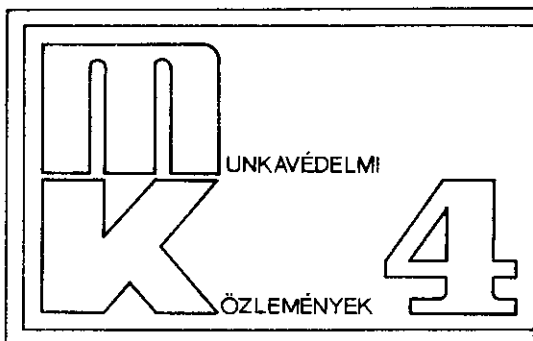
Végezetül néhány gondolatban szeretném felhívni a figyelmet az anyagmozgatási szakkáderállomány kiképzésének és felkészítésének egyre sürgetőbbben jelentkező szükségességére.

Napjainkban a polgári élet közép- és felsőfokú oktatási intézményeiben rendszeresen folyik az anyagmozgatási szakkaderek képzése. A különböző tárcák általában tanfolyamjellegű képzéssel oldják meg a szakkáderállomány át-, illetve továbbképzését. Az anyagmozgatás elméleti és gyakorlati kérdéseinek megoldására Anyagmozgatási és Csomagolási Intézet (ACSI) működik. A fentiekkel szemben az MN-ben hasonló irányú képzésnek csak kezdetleges jelei mutatkoznak, intézményszerűen nem folyik.

Megítélésem szerint célszerűnek látszik az MN-ben is az anyagmozgatási szakkáderállomány létrehozása és képzésének intézményes formában való megvalósítása.

A teljességre való törekvés nélkül e néhány gondolatban kívántam kifejezni nézeteimet az anyagmozgatás problémáiról, különös tekintettel az MN TH tagozatra. Megítélésem szerint a téma felvetése indokolt, annál is inkább, mivel egyes kérdések és problémakörök túlnőnek a TH tagozaton. Megoldásuk napjaink és a jövő feladatai lehet.

(Az 1. sz. melléklet a folyóirat végén található.)

*Összeállította: az MN Pénzügyi Szolgálat Főnökség
baleset-elhárítási és munkavédelmi osztálya*

TARTALOM :

1. A katonai tevékenységhez kapcsolódó munkahelyi környezeti károsító hatások, egészségkárosodások veszélyei.
2. A baleset-elhárítási és munkavédelmi ellenőrzések tartalmi követelményei.

1. A katonai tevékenységhez kapcsolódó munkahelyi környezeti károsító hatások, egészségkárosodások veszélyei

A folyóirat előző számaiban közzétett „munkavédelmi közlemények”-ben foglalkoztunk a szolgálati – munkahelyi környezet megítélésével, az emberi szervezetre gyakorolt károsító hatásaival, ezek közül az elsőknek jelöltet részletesen tárgyaljuk.

1. A ZAJ

A zaj műszaki fejlődésünk, civilizációnk veszélyévé vált. A környezet többi szennyezéséhez képest veszélytelenebbnek tűnik, pedig súlyos megbetegedéseket idézhet elő. A zaj hangjelenségként vizsgálható, hangtani sajátosságai alapján a környezetre terhelő hatása megismerhető.

Fizikai alapfogalmak

a) A *hang* valamely rugalmas közeg állapotának olyan ingadozása, amely a vivőközegben tovaterjed. A hanghullámok leggyakoribb vivőközege a levegő, de más rugalmas anyagban való terjedésük is jelentős. (testhangok)

Azt a sebességet, amellyel valamely hang a térben terjed *hangsebességnek* nevezzük.

Az időegység alatt egységnyi felületen átáramló hangenergia-mennyiség (felületegységre jutó hangteljesítmény) a *hangintenzitás* (hangerősség). Egysége: Watt/cm².

A hangot az intenzitás mellett a *bangnyomással* is jellemezhetjük, mint terjedő energiát, amely a terjedési irányra merőleges felületre nyomást gyakorol. Egysége: din/cm^2 .

A hangintenzitás (hangerősség) és a hagyományos fizikai fogalmak, mindkettő a hanghullámok hordozta kinetikai energiát jellemzi, értékeik függvénykapcsolatban vannak egymással.

A hangnyomás mérés útján meghatározható értékeiből az intenzitás számítható. A hang a levegő közvetítésével a dobhártyára jut. A dobhártya a hangintenzitástól függően rezgéseket végez. Ezek a rezgések a hallócsontok közvetítésével jutnak a belsőfülhöz. Hallóidegpályák juttatják az ingereket az agyba, ahol felfogott és megértett hangérzetté válnak. A hang nemcsak a hallószervre, hanem az agy számos funkciójára, s így az egész szervezetre hatást gyakorol.

A fül nemcsak a levegő útján közvetítődő hanghullámokat fogja fel, hanem a csontvezetés útján a koponyára jutó, a hangérzékelés frekvenciasávjának megfelelő rezgéseknek is hanghatásuk van. Ezt különösen a nagy hangteljesítményű berendezések közelében szolgálatot teljesítők esetében (repülő műszaki állomány) kell figyelembe venni.

A fizikai hangjelenség tehát a hallásszervben hangérzetet kelt, amelynek tulajdonságai a hangosság, a hangmagasság és a hangszín. Ez utóbbiak már élet-tani fogalmak.

b) A zaj élettani hatásai

A hallható hangok tartománya 16 Hz és 20 000 Hz frekvenciák közé esik.

E tartományban a hangintenzitás meghatározott értéke felett hallható a hang. A hallásküszöb adott frekvenciájú azon leggyengébb tiszta hang, amely a vizsgált egyén hallószervében már hangérzetet kelt, hallhatóvá válik. A hallásküszöböt jelentő hangintenzitás mintegy 1 billiomod része annak az intenzitásnak, amely már fájdalomérzetet vált ki. Az emberi fül a 10-szeres abszolút hangintenzitás-emelkedést hangosság kétszereződésnek észlel. A Weber-Fechner féle törvény szerint az érzet foka arányos az ingererősség logaritmusával. Ebből a törvényszerűségből következik, hogy a hangintenzitás-különbségek méréséhez a 10-es alapú logaritmus-skálát használják. Egysége a Bel. A gyakorlatban ennek tizedrésze a decibel használatos, jele dB. A dB-skála tehát nem a fizikai értéket mutatja a hanghullámok hordozta energiamentiségnek, hanem a hangintenzitások egymáshoz való arányát 10-es alapú logaritmus léptékben kifejezve (viszonyszám).

A hallásküszöböt jelentő hangintenzitás a különböző frekvenciájú hangokon más és más nagyságrendű az ép hallású egyénnél. Az egyenlő hangosság szintű helyeket a frekvencia függvényében grafikonon rögzítették. (phon-görbe).

A zaj zavaró hatását elsősorban hangosságának mértéke szabja meg. Minél nagyobb a zaj intenzitása, annál nagyobb a zavaró vagy káros hatása. Az ilyen jelentős expozíció időn kívül befolyásoló tényező még a zaj frekvenciája és a ritmusa is. Általában a folyamatos zaj kevésbé kellemetlen, mint az ugyanolyan hangintenzitású, gyakori megszakítású zaj. Legkellemetlenebb a váratlan zajhatás.

A zaj bizonyos erősség (intenzitásszint) felett az emberi szervezetet maradványosan károsítja és a zaj hatására bekövetkezett hallásküszöb-emelkedés az orvostudomány mai állása szerint gyógyíthatatlan. A károsodás megelőzése érde-

kében meghatározták a zaj-sávszintek megengedhető értékeit. A határérték megállapításánál a zaj objektív fizikai jellemzőit az emberi szervezet szubjektív érzékelésének megfelelően alakították ki.

c) A zaj megengedhető értékei

A zajhatások egészségvédelmi előírásait a Katonai Általános Baleset-elhárító és Egészségvédő Szabályzat VI. fejezete tartalmazza. A zajos szolgálati, illetve munkahelyeken dolgozók hallásvédelme érdekében konkrét számértékben adja meg a megengedhető maximális zajterhelési viszonyokat.

Az előírás alapja az a feltételezés, hogy ha egy zajos térben tartózkodó személy hallásküszöb-emelkedése 2000 Hz-en mérve egy munkanap után 12 dB-nél nem több, akkor – a következő napra regenerálódva – sok évi azonosan zajos térben töltött idő után sem szenvedhet maradandó halláskárosodást.

Tartós, nagyerősségű zajhatások estén a fül érzékenységből veszít. Azokat a legnagyobb hangnyomásszinteket, amelyeket különböző frekvenciákban meghatározott időtartamú behatás esetén a fül károsodásának veszélye nélkül el lehet viselni, a zajszint megítélő határgörbék (N-görbék) tartalmazzák.

A KÁBESZ értelmében a fenti követelményt az N-80-as görbe fejezi ki napi 8 órai munkavégzést figyelembevéve. Amennyiben ezt az értéket nem lehet tartani, vagy ennél kisebbet biztosítani, úgy az expozíciós időt kell lerövidíteni, csendes környezetben végzett kiegészítő feladatokkal. Természetes, hogy az expozíciós idő lerövidítése nem teszi feleslegessé a zaj elleni védőeszközök használatát, zajban való tartózkodáskor.

A KÁBESZ figyelembe veszi azokat a tényezőket, amelyek a munka jellegéből adódnak. Másképpen kell a figyelemösszpontosítás nélküli fizikai munkát, a figyelmet igénylő szellemi munkát, a különösen balesetveszélyes munkát besorolni. Ennek megfelelően a megengedett zajszintek értékei változnak.

d) Zajmérés

Munkavédelmi szempontból a zajmérés célja: meghatározni azokat a zajjellemzőket, amelyek a feladatot végző személy helyén, illetve környezetében kialakulnak. A mért értékek összehasonlítása a zaj egészségügyi, munkavédelmi előírásaival, a zajszint megítélő határgörbével, lehetőséget ad a halláskárosodási kockázat megítélésére. A zaj mérésénél szükség van olyan információkra, amelyek a mérési módszert meghatározzák. Ismerni kell a hang jellegét, tartalmaz-e impulzus összetevőket, a háttérzaj aránya, a zaj iránykarakterisztikája, spektrumjellege, időhatározója mind meghatározza a mérés végrehajtását.

A zaj legfontosabb jellemzőinek megismerésére speciális hangnyomásszintmérők ismeretesek. Beépített szűrőkkel, változtatható időállandóval lehetővé teszik a zaj elemző értékelését. A műszerhez kiegészítő berendezések kapcsolhatók a zajjellemzők rögzítésére és regisztrálására.

e) Egyéni hallásvédő eszközök

Nagy jelentősége van az egyéni hallásvédő eszközöknek ott, ahol más módon a zajvédelem nem biztosítható. Akkor felelnek meg céljuknak, ha főleg a magas frekvenciájú hangokat csillapítják, és a beszéd megértését csak kismértékben befolyásolják. Az egyéni zaj ellen védő vattáknak, dugóknak, tokoknak és sisakoknak többféle különböző kivitelű és típusú darabjai kerülnek forgalomba. A hallójárat közvetlen elzárására szolgálnak gumi- és műanyag dugók, plasztiku anyagok és impregnált vatták. A fülvédő tok hermetikusan befedi az egész

fülkagylót. Általában kemény műanyagból készül, belsejét laza szerkezetű anyag béleli. A fejtető sisak a fülkagylón kívül a koponya nagy részét is fedi, így a csontvezetés útján történő hangvezetést gátolja.

Az egyéni hallásvédő eszközök típusának meghatározásához ismerni kell a munkahely zajterhelésének mértékét. Ennek alapján kell megválasztani a szabadhangtérben mért átlagos csillapítási értékek figyelembevételével a védőeszközt. A megadott csillapításértékeknel figyelembe kell venni, hogy optimális mérési feltételekkel nyert adatok alapján állapították meg. (Fiatal kor, teljes hallás, kellően kioktatott és begyakorlott felhelyezés.) A mindennapi gyakorlatban ezek a feltételek nem biztosítottak.

A zaj ellen védő eszközök csak akkor fejtik ki a kellő védőhatásukat, ha a hallójáratot teljesen elzárják. Egészen kis rés esetén is a csillapító hatás jelentősen csökken. Külön probléma, ha szemüvegesen kell zaj ellen védő tokot vagy sisakot használni. Tanácsos ilyenkor a vékony drótkeretes szemüveg viselése.

A zaj ellen védő fültokok csillapítása fokozható, ha vattával, illetve fül dugóval együttesen alkalmazzák. Ilyenkor a védőeszközöknek oktávsvávokban megadott csillapítási értékeit nem szabad egyszerűen összegezni. Az effektív védőhatása ennél kisebb.

A hallásvédő fültokot nemcsak egyéni, hanem személyi védőeszköznek kell tekinteni. Esztétikai szempontok, valamint az egyén fejformája, a fülkagyló környékének anatómiája is befolyásolja a választást.

Az egyéni védőeszköz viselését tudatos ráhatással, oktatással is szükséges szervezetté tenni.

2. A baleset-elhárítási és munkavédelmi ellenőrzések tartalmi követelményei

A katonai szervezetek – csapatok –, költségvetési üzemek és folyószámlás szervek, valamint a HM felügyelete alá tartozó vállalatok és gazdaságok munkavédelmi ellenőrzésének rendjét, – a 2/1975. HM sz. utasításban meghatározott követelményekkel összhangban – az MN pénzügyi szolgálat főnökének 42/1976. számú utasítása szabályozza.

Az utasítás meghatározza, hogy az ellenőrzéseket az alárendeltek ellenőrzésének szerves részeként a felügyeleti és belső ellenőrzések rendszerében kell megvalósítani.

A felügyeleti ellenőrzést:

- miniszteri szemle;
- parancsnoki ellenőrzés;
- szakellenőrzés;
- témavizsgálat és
- céllenőrzés,

a belső ellenőrzést:

- személyes ellenőrzések és
- munkavédelmi szemlék keretében kell végrehajtani.

A fentiek során *ellenőrizni kell* a baleset-elhárítási és munkavédelmi tevékenység területeit, a rendelkezésekben meghatározott feladatok teljesítését és *értékelni* kell a baleset-megelőzés, egészségvédelem hatékonyságát.

A rendelkezés nem tér ki részletesen az ellenőrzés területeinek meghatározására, az ellenőrzés szempontjaira, követelményeire és az értékelésre. Az ezzel kapcsolatos irányelvek hiánya nagyban megnehezíti az ellenőrzést végzők munkájának tervezését és szervezését, az ellenőrzések és értékelések szakszerű elvégzését.

Ennek segítése érdekében a továbbiakban áttekintjük az általános, minden területre kiterjedő munkavédelmi ellenőrzés tartalmát, az értékelés szempontjait.

A munkavédelmi ellenőrzés fő területei

A munkavédelmi tevékenység szervezése és vezetése.

A személyi feltételek megvalósítása

A biztonságos és egészséges feladatvégzés tárgyi és környezeti feltétele

A balesetek és egészségkárosodások helyzete

A munkavédelmi tevékenység szervezésének és vezetésének ellenőrzése.

Ezen a területen belül részletesen ellenőrizni kell:

1. a parancsnoki vezető-állományúaknál és a tevékenységet tervező, szervezőknél a néphadseregben érvényes baleset-elhárítási és munkavédelmi rendelkezések, intézkedések és parancsok, illetve tervek ismeretét a rájuk vonatkozó mértékben;

2. a fentiek előírászerű feldolgozását és alkalmazását;

3. az alakulatra – szervezetre – és alárendeltjeire vonatkozó helyi parancsok, intézkedések, programok és tervek meglétét, formai és tartalmi helyességét, ezek hozzáférhetőségét és ismeretét;

így pl. – a PBEU-t (3/1977. MN PÜSZF sz. int. és mell.),

– az éves terveket, parancsokat (baleset-elhárítás és munkavédelmi terv, a munkavédelmi ellenőrzések terve, – a 42/1976. MN PÜSZF sz. ut. alapján),

– a munkavédelmi napok rendezvény-tervét (25/1975. MN PÜSZF int.),

– a munkavédelmi költségek tervezését és felhasználását – a csapatoknál, illetve a HM-szervnél (27/1974. MN PÜSZF–MNVK Ag. Terv. Csf. együttes int. alapján),

– a munkavédelmi szemlék okmányait.

4. a balesetek és egészségkárosodások kivizsgálásának, jelentésének és nyilvántartásának rendjét; ennek (33/1974. MN PÜSZF sz. ut. és 4/1975. MN EÜSZF ut., illetve a 25/1976. MN PÜSZF–MNEÜSZF ut. alapján); – okmányait,

– a tánylegesen megtörtént balesetek jelentését,

– a minősítések és következmények jogi rendezését [1976. (HK 21.) MN PÜSZF közlemény, a Honvédelmi Törvény és a 4/1978. HM sz. rendelet alapján],

5. a munkavédelmi feladattal megbízott személyek, bizottságok kapcsolatának működését.

A személyi feltételek megvalósításának felmérése

Ezen a területen részletesen ellenőrizni kell:

1. a kezelők és járművezetők alkalmasság szerinti, előírászerű kiválasztását [pl. 24/1975. (HK 13.) MN Kik. Fcsf. sz. int.];

2. a technikai és más balesetveszélyes tevékenységekre történő kiképzéseknél a módszertani utasítások betartását [pl. 10/1977. (HK 10.) MN VVF int. A gy. fegyv. ell. véd. kik.];

3. a munkavédelmi képzést, így

– a sor- (hallgatói, tartalékos) állomány munkavédelmi kiképzését, – általános (2–4 óra) és

– szakkiképzést (a tárgykörökben), az

– esetenkénti oktatást (tev. előtt, gyak lev. terv stb.) tartalmi szempontból,

– a ht. és tsz. állomány munkavédelmi továbbképzésének tartalmát (fogl. jegyekben),

– az időszakos és újraoktatások, ellenőrző vizsgáztatások rendjét, tartalmi helyességét (a 32/1976. MN PÜSZF ut. szerint);

4. a munkavédelmi napok, az agitáció és propaganda munka tervszerűségét és színvonalát, az állomány bevonását a 25/1975. MN PÜSZF sz. ut. szerint;

5. a baleseti helyzet értékelése, elemzése helyzetét;

6. egyéb rendezvények tartalmát és színvonalát;

– előadások, filmvetítések megtartása,

– KISZ-, szakszervezet rendezvényei (ötletpályázat, kiállítások, vetélkedők, tanfolyamok);

7. propaganda anyagok felhasználását,

– SZOT-plakátok, brossurák, feli újság beszerzése, terjesztése és készítése.

A biztonságos és egészséges feladatvégzés tárgyi és környezeti feltételeinek felmérése

Ezen belül részletesen ellenőrizni kell:

1. a létesítmények műszaki állapotát, karbantartását és dokumentálását;

a) KÁBESZ szerinti,

OÉSZ szerinti,

MSZ szerinti

egyeztetését, felmentéseket

b) a TMK tervszerűségét, a

hibaelhárítás megfelelőségét, az

elhe. szolg. éves ell. feladatait

c) éves felújítási – átépítési tervek,

üzembehelyezési eljárások okmányait,

(41/1974. MN PÜSZF ut. érvényesülését);

2. a munkahelyekre és munkaeszközökre vonatkozó biztonsági előírások érvényesülését, illetve betartását,

pl. a villamos-védelem, burkolatok, elkerítések, szerelőaknák, világítás, szellőzés, zaj, vibráció, anyagmozgatás, egyéb technológiák megfelelőségét, az eszközök, gépek, szerszámok állapotát, kiadását.

3. a munkavédelmi minősítési kötelezettség alá tartozó technikai eszközök minősítő bizonyítványai meglétét (9/1977. MN PÜSZF–MNVK HTF-Csf. együttes in. alapján);

4. a kötelező időszakos felülvizsgálat – ellenőrzés – kötelezettsége alá vont eszközök bizonylatait (4/1977. HM ut.);

5. az egyéni védőeszköz, védőfelszerelés, (ezek karbantartását, felújítását) valamint a védő étel- italellátottságot a 12/1976. MN Ruh. Sz. F. ut., az EÜ/16. és Elm/11. szolgálati könyvek, illetve a PBEU-ban előírtak szerint;

6. a munkavédelmi szemlék hatékonyságát, a hibák kiküszöbölését, visszaellenőrzését.

A balesetek és egészségkárosodások helyzetének felmérése

Ezen belül részletesen ellenőrizni kell:

1. a baleseti helyzet alakulását, változásának tendenciáit, tevékenységenként – eszközönként – és állománycsoportonként, az ezzel kapcsolatos intézkedéseket;

2. a szolgálati megbetegedések alakulását és a tett intézkedéseket a hasonló esetek megelőzésére.

A baleset-elhárítási és munkavédelmi helyzet értékelése

A munkavédelmi helyzet értékelése alapvetően két főbb terület, a baleseti és munkaegészségügyi helyzet, illetve a baleset-elhárítási és munkavédelmi tevékenységre terjed ki.

A baleseti és munkaegészségügyi helyzetet az alábbi főbb mutatók szerint kell értékelni:

1. a kiesett napok 1000 főre eső értékének alakulása;
2. az alakulat – szerv – hibájából bekövetkezett halálos sérülések alakulása;
3. a tömeges balesetek, illetve csonkulásos sérülések számának alakulása.

A baleset-elhárítási és munkavédelmi tevékenységet az alábbi területeken kell értékelni:

1. a központi és előjárói rendelkezések ismeretének és érvényesülésének helyzetét;
2. a vezetők és beosztottak munkavédelmi ismereteit;
3. az alakulatnál folyó munkavédelmi tevékenység színvonalát, annak tervszerűsége és szakszerűsége, valamint a feltárt hiányosságok kijavításának hatékonysága tekintetében;
4. a baleset-elhárítási és munkavédelmi megbízott tevékenységének színvonalát;
5. a feladat- vagy munkavégzés biztonsági, egészségügyi feltételeinek meglétét.

Természetesen ezek a szempontok együttesen csak egy átfogó, mindenre, vagy majdnem mindenre kiterjedő ellenőrzés során érvényesülnek. Egy ilyen ellenőrzés szakszerű végrehajtása több személy együttműködését igényli, ezért az ilyen átfogó ellenőrzések gyakoriságát a 42/1976. MN PÜSZF sz. ut. szabályozza.

Az átfogó ellenőrzések közötti időszakban a tervszerű és folyamatos vezetés fenntartása érdekében szűkebb területek ellenőrzése szükséges, pl.:

– *szakellenőrzés keretében*, amikor az ellenőrzött szervezet baleset-elhárítási és munkavédelmi megbízottjának összetevékenységét, feladataiból – szervei

határozvány, PBEU, előjárók parancsa, utasítása – adódó kötelezettségeinek teljesítését kell megállapítani és értékelni, vagy

– *témavizsgálat keretében*, amikor a baleset-elhárítás és munkavédelem egyes jelentős területeinek, több alárendeltnél történő felmérése és értékelése, illetve

– *céll ellenőrzés keretében* a baleset-elhárítást, a munkavédelmet szabályozó vagy azt érintő egyes utasítások, előírások a korábban feltárt hibák kijavítására tett intézkedések végrehajtásának ellenőrzése.

A baleseti helyzet, illetve a munkavédelmi tevékenység értékelésének tartalmi követelményei a közeljövőben kerülnek kiadásra.

Ezt követően lehetővé válik az MN csapatai és szervei munkavédelmi helyzete egységes értékelése.

ТЫЛ И СНАБЖЕНИЕ СОВЕТСКИХ ВООРУЖЕННЫХ СИЛ

Hogy az ellenőrzés hatásos legyen

*Írta: Ponomarev altbgy., a Szovjet Hadsereg bf. b.
(Fordítás a Tíl i Sznažsenyije folyóirat 1978. évi 5. számából.)*

Az SZKP XXV. kongresszusának anyagaiban kiemelik, hogy a szovjet társadalom további fejlődésének kulcsproblémája a munka minőségének és a vezetési módszerek tökéletesítésének emelése minden szinten.

Bármely területen a sikert a szervezési munka biztosítja, amelynek fontos része a káderek kiválasztása és elosztása, valamint a hozott döntések végrehajtásának ellenőrzése. Ez utóbbiról akarunk részletesen beszélni, felhasználva a hadtáp különböző szolgálati okmányrevíziójának néhány példáját.

Az ellenőrző-revíziós munka, mint minden más munka, természetesen a tervezéssel kezdődik. E kérdésre a katonai körzetekben jelentős figyelmet fordítanak, de mindjárt rá kell mutatni néhány hiányosságra is.

Egyes katonai körzetekben nagyon kevés a komplex revízió. Alárendelt magasabbegységeiknél ezt az esetek többségében nem tervezik meg, holott ismeretes, hogy a komplex okmányrevízió a minden oldalú ellenőrzéssel együtt az egységek gazdasági tevékenysége ellenőrzésének legjobb módszere. E módszer előnye abban mutatkozik meg, hogy az ellenőrző bizottság tagjai egy időben és összehangoltan dolgoznak, munkájukat olyan felelős személy irányítja, aki képes nemcsak a hiányosságokat megállapítani, hanem javaslatokat is tud adni ezen hiányosságok megszüntetésére, szükség esetén pedig döntést hozhat és utasítást adhat a rend helyreállítására.

Amikor a szolgálatokat külön-külön ellenőrzik, akkor gyakran előfordul, hogy egyik vagy a másik egységet állandóan ellenőrzik, ez pedig a tiszteket elvonja más feladatoktól.

Előfordul az is, hogy komplex ellenőrzést terveznek a seregtestparancsnok hadtáphelyettesek, vagy szolgálatiág-főnökök vezetésével, de azt gyakorlatilag külön-külön hajtják végre, illetve a vezetők többsége csak az ellenőrzés végén, az összefoglalásnál vesznek részt.

Egyes egységeket csak két-három évenként egyszer ellenőrzik. Ez pedig nem felel meg az elvárásoknak.

Különösen arra kell felhívni a figyelmet, hogy milyen fontos a komplex ellenőrzés végrehajtása hadosztály méretben. Mi lehet például hasznosabb annál, amikor az előljáró közvetlen alárendeltjeivel 10–12 napos ellenőrzésre az egységhez érkezik, amelynek során részletesen ellenőrzi a helyzetet, segít a rend helyreállításában is és hozzáértően értékeli a hiányosságok okait.

Ott hatékony az ellenőrzés, ahol előre megtervezik annak helyét és idejét, meghatározzák az ellenőrzés vezetőjét és résztvevőit, valamint a végrehajtás legcélszerűbb rendjét, módszerét.

Az ellenőrzés résztvevői felkészítésének is nagy jelentősége van. A felkészítés formája és módszere különböző lehet. Az függ az ellenőrzők képzettségi szintjétől, az ellenőrzés végrehajtásának körülményeitől és a helyi sajátosságoktól.

Tapasztalatcsereként elmondhatom, hogy mi a bizottság tagjait az ellenőrzés előtt gondosan felkészítjük. Az ellenőrzés előtt 10–12 nappal a szolgálati ágak bizottságban levő vezetői részére speciális foglalkozást tartunk, amelyen pontosítjuk a szervezési kérdéseket, összehangoljuk az ellenőrzés tárgyát, a munka rendjét, válaszoljuk az ellenőrzés sajátosságait, ismertetjük a legutóbbi ellenőrzés eredményét, javaslatot teszünk arra, hogy hogyan készítsék fel a bizottság tagjait és így tovább. Ezek után történik a bizottság többi tagjainak a felkészítése.

Rendszerint ebben az időben tisztázzuk a célt, az ellenőrzött egységnél kialakult helyzetet, az ellenőrző bizottság minden egyes tagjának meghatározzuk a feladatát, felhívjuk a figyelmet a fontosabb okmányokban rögzített követelményekre stb.

Mi más szabályt is szigorúan betartunk, mégpedig azt, hogy a bizottságnak időben és teljes állománnyal kell elindulnia. Ez biztosítja a munka szervezett megkezdését és azt, hogy az ellenőrzőknek jelentkezniök kell a vezető beosztású személyeknél, meg kell azokkal ismertetni az ellenőrzés tervét és lehetőség szerint figyelembe kell venni kívánásaikat.

A tapasztalat azt bizonyítja, hogy a bizottság munkáját az egységnél gondosan meg kell tervezni. Ennek biztosítására nálunk legjobban a grafikus terv vált be. A tervben rendszerint feltüntetik, hogy az egység ellenőrzésénél vagy revíziójánál ki, mikor, mit csinál. Szigorúan ügyelünk arra, hogy a jóváhagyott terv szerint tevékenykedjünk. Ez nemcsak az ellenőrzőket, hanem az ellenőrzötteket is fegyelmezi.

Még egy fontos kérdésre szeretném felhívni a figyelmet. A szolgálat etikája azt követeli meg a bizottság tagjaitól, hogy az ellenőrzött személyekkel való kapcsolatukban reálisak és őszinték legyenek. Ne emeljék fel a hangjukat, ne követeljenek felesleges okmányokat, jelentéseket, ne zavarják a napi munkát és a csapat életének kialakult rendjét se sértsék meg. Az ilyen módszer bármely helyzetben biztosítja az ellenőrzőnek a feladata sikeres végrehajtását.

Igen fontos, hogy az ellenőrzés során ne csak a hiányosságokat fedjük fel, hanem azok okait és kiküszöbölésük módjait is.

Az előbb már említést tettünk az ellenőrzők jó felkészítésének szükségességéről. Fontos azonban az is, hogy az ellenőrző jól viszonyuljon kötelezettségéhez. Ezt szükséges megemlíteni azért, mert egyes elvtársak az ellenőrzés során kívülálló megfigyelőknek tekintik magukat és nem hatolnak mélyen a dolog lényegébe. Az ilyen ember például ha elmegy az ezred raktárába, ott azt nézi

meg, hogy tiszta-e, az ajtók, ablakok jól záródnak-e, az anyagot egybevágóan tárolják-e, feljegyez valami kis apróságot és úgy véli, hogy ez elegendő az értékelés, gyakran a pozitív értékelés azonnali elkészítéséhez.

Természetesen az ilyen felszínes ellenőrzésnek haszna nincs. Ebben a raktárban figyelmesebb ellenőrzés esetén például előfordulhat, hogy a nyilván tartást rosszul vezetik, hogy az élelmiszert az előírt határidőnél tovább tárolják, hogy az élelmiszert nem étkezésenként, hanem naponként adják ki, hogy az ellenőrzők, az előljárók ritka vendégek a raktárban stb.

Nyilvánvalóan az ellenőrzőnél igen fontos az a tulajdonság, hogy képes legyen felfedni a hiányosságokat, de ez nem minden. Ő legyen képes a jelenségek tanulmányozására és elemzésére, tudjon ebből helyes következtetéseket levonni és legyen képes a szükséges rendszabályokat foganatosítani.

A bizottság tevékenységének talán legfontosabb feladata annak megállapítása, hogy az egységnél milyen az ellenőrzés és az okmány-revizíó minősége. E tevékenység helyes értékelése érdekében tanulmányozni kell az ellenőrzés megtervezésének és megszervezésének rendjét. Ez nem bonyolult feladat. Sokkal nehezebb megállapítani az okmányrevizíó minőségét és a helyes következtetések levonása is nehéz abból. Ehhez tudniillik tanulmányozni kell az összeállított jegyzőkönyveket, az pedig ismert, hogy ezek száma elég sok. De csak ez a módszer teszi lehetővé, hogy megismerjük a hadtáp egyik vagy másik szolgálatának tényleges helyzetét, az ellenőrzöttek felkészültségét és azok munkához való viszonyát.

Erre csak egy példát. Az egyik egység élelmezési szolgálatának ellenőrzése után összeállították a jegyzőkönyvet. A jegyzőkönyvben a következőt írják: „Az étel minősége jó. Arra panasz nem volt. Értékelés – jó. Hiányosság: az élelmezés megtervezését nem a szolgálatvezető, hanem az írnök végzi, az élelmiszert a konyhára nem étkezésenként, hanem naponta adják ki; az élelmiszerek feldolgozásánál sok a hulladék, az ételt gyakran késve és hidegen adják ki, az asztalok piszkosak, a kenyeret szétdobálják; parancsnokság részéről az élelmezést nem ellenőrzik.”

Mit bizonyít egy ilyen jegyzőkönyv? Mindenekelőtt azt, hogy az ellenőrzőnek meg volt az a képessége, hogy felfedje a hiányosságokat. A helyzetet jól ismerte. A jegyzőkönyv azonban azt is bizonyítja, hogy az ellenőrző a kelletténél magasabb értékelést adott. Ilyen hiányosságok esetén nem lehet „jó” értékelést adni.

Sajnos a jegyzőkönyv fenti ellentmondását az előljáró sem vette észre. Egyszerűen tudomásul vette az ellenőrzés tényét, feltehetően csak azt olvasta el, hogy az élelmezéssel nincs probléma, holott utasítást kellett volna adnia a hiányosságok megszüntetésére és az ellenőrzőt figyelmeztetnie kellett volna a következetes ellenőrzés szükségességére.

Helyes következtetések levonása a látottakból, hallottakból és az olvasottból különösen akkor válik fontossá, amikor értékeli a katonák külső megjelenését. Egyesek itt megelégszenek a szemlék eredményeivel. Mi úgy véljük, hogy az itt kapott eredmény nem ad tényleges képet a helyzetről. A katonák a szemléken rendszerint kimenő ruhában jelennek meg. A szemlén részt vevők jobban néznek ki, mint a többiek. Ezenkívül a szemlére rendszerint előzőleg felkészülnek. A katonák külső megjelenésének helyes értékeléséhez tehát azokat a kiképzés, pihenés folyamán kell megvizsgálni.

A komplex okmányrevizíóban a következtetések levonása jelenti a munka

betetőzését. Itt különösen fontos a szolgálatok állapotának helyes értékelése. Hogy ne tévedjünk, mindig be kell tartani a következő alapszabályt: legyünk tárgyilagosságok, a felfedtethez semmit se tegyünk hozzá és abból ne vegyünk el semmit.

Gyakran találkozunk olyan törekvéssel, hogy emeljék az értékelést, hogy a hibákat eltussolják. Ilyen szemléletnél az ellenőrzés elveszti az értelmét, sőt inkább kárt okoz mint hasznot hoz, mivel a tényleges helyzetről irreális képet ad.

Nem kevésbé fontos az összefoglaló helyes feldolgozása, legyen az jelentés vagy jegyzőkönyv. Törekedni kell arra, hogy az okmányokban logikusan, következetesen tárják fel a kérdés lényegét, hogy rámutassanak a hiányosságokra és azok kiküszöbölésének módjaira.

Persze ez nem könnyű feladat, ezért ezek az okmányok nem mindig felelnek meg a követelményeknek. Egyes jegyzőkönyvekben meg sem említik a nyilvántartás helyzetét, az anyagi eszközök megőrzését, a veszteségeket, a mellékes dolgokról viszont bőven beszélnek. Gondosan olvasod, mégsem vagy képes megérteni, hogy mégis mit ellenőriztek és milyen az eredmény.

Az ellenőrzés értékelése lehet részletes és összesített. Az előbbi az egy-egyegknél, az utóbbi a hadosztályoknál vagy a katonai körzeteknél történik.

Igen sok függ az értékelés előkészítésétől és végrehajtásától. A jelentésben tehát célszerű sok példát említeni, az tartalmazzon kritikai megjegyzéseket és mutassa meg a munka megjavításának útjait.

Néhány szót az értékelés módszeréről. Az egyik módszer az, amikor a szolgálatok képviselői jelentik a saját anyagukat, az előljáró pedig szolgálatonként összesíti a jelentetteket és jóváhagyja a javasolt értékelést. Ilyenkor célszerű, ha jelentést a szakfelelősök teszik meg. E módszer hátránya az, hogy az előadók gyakran befeleledkeznek az anyagba és kifutnak az időből.

Másik módszerben a jelentést az előljáró vagy a bizottság elnöke tartja meg. Hadosztálynál és a körzetnél rendszerint ezt a módszert alkalmazzák. A jelentés ebben az esetben legyen mindig rövid. Célszerű, ha az egy óránál tovább nem tart. A hosszú, jelentéktelen kérdésekkel és ismétlésekkel teletűzdelt jelentéssel a kitűzött célt nem lehet elérni.

A fent elmondottakkal természetesen nem merül ki az általános ellenőrzéssel összekapcsolt okmányrevízió teljes tartalma. Úgy véljük azonban, hogy az elmondottak szemléltetően bizonyítják az ilyen jellegű ellenőrzés fontosságát.

Üzemanyag tömeges kiadása üzemanyag-szállító alegységnél

Írta: E. JAKUSENKO mérnök alezredes

(Fordítás a „Til i Sztabszényije” c. folyóirat 1978. évi 1. számából)

A Szovjetunió védelmi képességének állandó növelése érdekében a Szovjet Hadsereget fokozatosan feltöltik nagy mennyiségű, új, korszerű, ütőképessé harci és egyéb technikával. Ebből egyértelműen következik, hogy a csapatoknál növekszik a kiszolgálandó üzemanyag mennyisége, növekszik a menet 1 km-re eső üzemanyag fogyasztása. *A csapatok folyamatos és időbeni üzemanyaggal való ellátása érdekében, fontos szerepe van a tömeges feltöltésnek.* A feltöltés ezen módja szerint rövid idő alatt többféle üzemanyagot lehet kiadni, a gép- és harcjárművet feltölteni.

A Szovjet Fegyveres Erők hadtápfőnöke (miniszterhelyettes) által kijelölt katonai körzetben – ahol e cikk szerzője teljesít katonai szolgálatot – került kidolgozásra és gyakorlatban megvalósításra a **TÖMEGES ÜZEMANYAG-FELTÖLTŐ ALLOMÁS** működtetése. Kialakításakor az üzemanyag-szolgáltatásban rendszeresített eszközök maximális kihasználására törekedtek. Mindez biztosítja azt a lehetőséget, hogy a tömeges feltöltő állomást nemcsak stacionáris, hanem tábori körülmények között is alkalmazni tudják. Tapasztalatok szerint a feltöltő állomás gépjárműre való málházása, szállítása megoldható, a feltöltő állványok nem nagy helyet foglalnak el. Működése (működtetése) megbízható.

Az üzemanyag tömeges feltöltő- (kiadó-) állomás kialakításának feltételei a következők:

- egy olyan terep- és útszakasz, amely 24 db gépkocsi elhelyezésére alkalmas,
- ez a terepszakasz felosztható legyen négy különálló feltöltőhelyre, ezen belül K-65-ös töltőfejjel ellátott 6 db üza. töltőállvány, 6 db 3 ágú tömlőtartó RBG-38-as tömlővel és K-38-as töltőfejjel elhelyezhető legyen,
- kijelölésre kerül a feltöltést irányító hely, amelyet híradóeszközökkel látnak el,
- kialakításra kerül az ellenőrző áteresztő pont, megfelelő fényjelző táblával és híradóeszközökkel,
- telepítésre kerül egy sátor a nyilvántartást végző személyi állomány részére.

Az üzemanyag tömeges feltöltő állomást PMT-150, PSZT-100-as csővezetékekkel és úgynevezett speciális csatlakozókkal rendezik be.

A technológiailag jól kialakított, könnyen áttekinthető (zárt) csővezeték-rendszer 24 db feltöltő állványon keresztül 4 féle üzemanyag egyidőbeni kiadására alkalmas (minden feltöltőhelyen egyfajta az üzemanyag). A feltöltő állványok alkalmasak üzemanyag-töltőgépkocsik, platós tehergépkocsikra felszerelt fém- és gumitartályok (MR-4, MR-6, P-4, P-6, P-8, KP-2), 200 l-es acélhordók, 20 literes üzemanyagkannák feltöltésére. A feltöltést PSZG-160 üzemanyag-töltő szivattyúval (úgy szerepel, mint üza. töltőállomás) és szétszerelhető csővezeték (150 mm) segítségével hajtják végre. (Egy adott esetben 3000 méter csővezetékot használtak fel.) A *hat töltőhely* mindegyikéhez csővezetékek csatlakoznak.

A 4 feltöltőhely közepes teljesítménye feltöltés esetén 360 tonna üzemanyag/óra. A gyakorlati munkák folyamán megállapítható, hogy a tömeges feltöltés megszervezésére 8 fő szükséges, ezek a következők:

- az üzemanyag-feltöltő állomásparancsnok;
- a feltöltőhely parancsnokok (4 fő);
- az ellenőrző-áteresztőpont parancsnoka;
- a nyilvántartó csoport vezetője és egy fő lakatos.

A feltöltőhely parancsnokának feladata, kötelessége: - az irányító pult segítségével jelzést tud adni az ellenőrző-áteresztő pont parancsnok fényjelző táblájára és egy időben a feltöltőállomás parancsnokának is jelzést ad a szabad és az éppen működő feltöltő állványok helyzetéről (számáról), ellenőrzi a beérkező üres feltöltésre váró gépjárműveket. Ellenőrzi azok feltöltő állványokhoz való szabályos beállítását, a töltőgépkocsik földelését, a feltöltőtömlők leeresztését, a gépkocsivezetők által hozott talonok kitöltésének helyességét, majd pedig biztosítja a gépkocsik folyamatos mozgását (indítását). A gépkocsivezetők kiadott zseton alapján - ami a gimű. kabin szélvédő üvegén van elhelyezve - ellenőrzi, hogy a megfelelő fajta üzemanyagot töltenek-e a töltőgépkocsiba.

A megfelelő jelek, jelzések vételére (adására) a feltöltőhely parancsnoka rendelkezik egy irányító táblával, amelyen elektromos fényjelzőkészülék található. A fényjelzőkészülék segítségével jeleket tud adni az ellenőrző-áteresztőpont parancsnokánál levő fényjelző táblóra, a feltöltőállomás-parancsnok irányító helyiségében levő vezetőlámpára; telefon-összeköttetésben van a feltöltőállomás parancsnokával; veszélyhelyzet esetén megfelelő gombnyomással a szivattyúállomással.

A feltöltőállomás-parancsnok minden esetben az irányító helyiségben tartózkodik.

Az irányítóhelyiségnek (vezetési pontnak) egy minden oldalról üvegezett fémvázis kabint alakítottak ki és tartóoszlopra szereltek fel a földtől mintegy 2,5 m távolságra. A vezetési pontot berendezték: irányító pulttal, amely elektromos fényjelzőkészülékkel van ellátva (a fényjelzőkészülék a feltöltő állványok mennyiségétől függ, jelen esetben 24 db), a feltöltőhelyekkel, az ellenőrző-áteresztőponttal, a feltöltőállomással (PSZG-160), az egység telefonközpontjával való összeköttetésre szolgáló telefonkészülékkel, hangosbeszélővel, önálló áramforrással, ellenőrző műszerekkel, a szivattyúállomás felé indító- és stop-gombbal és minden irányban forgatható fényszóróval.

A szállítójárművek irányítása a következőképpen történik: az ellenőrző-áteresztőpontra való beérkezést és a feltöltőhely elhagyását az üzemanyag-szállító alegység erőivel, eszközeivel, az ellenőrző-áteresztőponttól a feltöltőhelyig az

ellenőrző-áteresztőpont parancsnoka irányítja. Az ellenőrző-áteresztőpont parancsnokának telefon-összeköttetése van a tömeges feltöltőállomás parancsnokával, ezenkívül rendelkezik hangosbeszélővel, a feltöltő állványok száma szerint 1–24-ig számozott fénytáblóval (piros és zöld lámpácskák). Abban az esetben, ha szabad a feltöltőhely, akkor a zöld lámpácska ég, ellenkező esetben a piros.

A gépjárművezetők tájékozódásának megkönnyítése érdekében minden feltöltő állványon számozva van és a megfelelő szám a fényjelző táblón is megtalálható. Ezenkívül az út jobb oldalán irányító nyilacsok tájékoztatják a gépjárművezetőket.

A gépjárművek földelésére egy 50 cm hosszú, 12 mm fémcsövet szúrnak le, amihez a töltőgépkocsik saját földelő vezetékét csatlakoztatják.

Az üzemanyag kiadása a következő sorrendben történik:

Az üzemanyag-szállító alegységparancsnokok megérkezése után – az együttműködésre vonatkozóan – egy sor kérdésben megegyeznek. Tisztázzák a töltőgépkocsik várakozási és gyülekezési körletének helyét, a forgalomszabályozás rendjét, a beérkezés, a feltöltés kezdetének és befejezésének idejét, az átvételre tervezett üzemanyagok mennyiségét, fajtáit. Tisztázzák továbbá a feltöltendő töltőgépkocsik számát, típusát, ellenőrzésük mérvét. Ezekután ellenőrzik a tűzoltóeszközök állapotát és meglétét.

A következőkben a raktárvezető eligazítja a személyi állományt, pontosítja az üzemanyagfeltöltéssel kapcsolatos feladatokat. A nyilvántartó részleg parancsnoka a szállító alegység képviselőjének kiosztja két példányban a talonokat a töltőgépkocsik részére, amelyeken a feltöltésre kerülő üzemanyag szerepel. Ezek a talonok még a várakozási körletben kiosztásra kerülnek. A gépkocsivezetők ráírják a gépjárművük típusát, rendszámát, saját nevüket, valamint a töltőgépkocsi úrtartalmát literben. Ugyanitt a laborvezető beosztottjaival (2–3 fő) ellenőrzi a tartályok tisztaságát.

Ezt követően kitöltik az üzemanyagfajtát tartalmazó zsetonokat, felerősítik azokat a gépjárműkabin szélvédő üvegére, ugyanakkor a kijelölt tűzoltóraj ellenőrzi a tűzoltókészülékeket és a földelőlánc meglétét.

A zseton tehát jelzi a töltőgépkocsi üzemanyag-típus szerinti feltölthetőséget, valamint a tűzoltóeszközök meglétét. Az ellenőrző-áteresztőpont parancsnokának és a feltöltőbelyek parancsnokainak a zsetonok azt jelentik, hogy a töltőgépkocsik folytathatják útjukat a feltöltőhelyek felé, majd megkezdődhet a feltöltés.

A feltöltésben való készenlétet az üzemanyag-szállító alegység parancsnoka – telefonon – közli az irányító ponton tartózkodó feltöltőállomás parancsnokával.

A parancsnok megfelelő jellel – az ellenőrző-áteresztőpont parancsnokának – engedélyt ad a gépjárművek megindításához, illetve a feltöltőhely parancsnokának utasítást arra, hogy a töltőgépkocsik a feltöltő állványokhoz állhatnak.

A feltöltőhely-parancsnok az elektromos fényjelző-készülékkel jelzi a parancsnok felé a foglalt töltő állványokat, a szivattyúkezelőnek pedig utasítást ad a szivattyú beindítására.

Ebben az időben a soron következő töltőgépkocsik az ellenőrző-áteresztőpontra várakoznak. Amikor a feltöltő állványok felszabadulnak a feltöltőhely-parancsnokok jelzik azt az ellenőrző-áteresztőpontra (fényjelzés), továbbá a pa-

rancsnoki pultnak, ekkor az ellenőrző-feltöltő állomásparancsnok engedélyt ad az újabb töltőgépkocsik töltőhelyre való beállítására.

A feltöltőállomás-parancsnok figyelemmel kíséri a feltöltési munkálatokat és bármely esetben, illetve, ha a szükség úgy kívánja, intézkedéseket ad ki (a korábban felsorolt eszközök valamelyikével).

Az üzemanyagok átadás-átvétele a nyilvántartó részlegvezető intézkedése alapján *utalványon* történik, ugyanakkor üzemanyag-csekket is kiállítanak.

A kiadott üzemanyagok elszámolásának alapvető okmánya a *talon* és a kimutatás a kiadott üzemanyagokról.

Kiadási kimutatást külön állítanak ki minden fajta üzemanyagról. A *kimutatást* két példányban a talon alapján töltik ki, az egyik a talonnal és a feltöltési csekkel együtt a vételező személy példánya.

Annak ellenőrzésére, hogy mennyi üzemanyagot kapott az üzemanyag-szállító alegység, a töltőkocsi vezetőknek kiadott talon egy példánya és a színes zseton szolgál, amely a feltöltőhely-parancsnoknál maradt.

A feltöltőhely-parancsnok aláírásával igazolja a feltöltött anyagok mennyiségét és a gpmű-vezetőtől leszedett *zsetonokkal* együtt átadja azt a nyilvántartó részleg vezetőjének. Ezzel mintegy elszámol a feltöltőhelyről kiadott üzemanyag mennyiségéről és fajtájáról.

A töltő-gépkocsivezetőnek szintén a talon alapján állítják ki a szállításra vonatkozó okmányt (milyen és mennyi üzemanyagot szállít).

Meggyőződésünk és személyes tapasztalatunk is, hogy a megfelelő komplex begyakorlás – a legfőbb út az üzemanyag-szállító alegységek feltöltése normájának lerövidítésére, a tömeges feltöltés végrehajtására, a technika gyors feltöltésére. Ezt a cél szolgálta jelen cikk közreadása is.

ЗАРУБЕЖНОЕ ВОЕННОЕ ОБОЗРЕНИЕ

A szárazföldi csapatok hadtápbiztosítása a hadszíntéren

Írta: Ju. Alekszandrov alezredes

*(Fordítás a „Zarubezsnoje Vojennoje Obozrenyje” szovjet folyóirat
1978. évi 4. számából)*

Az USA és a NATO agresszív tömb többi tagállama a csapatok harc-készségének növelése mellett nagy figyelmet fordít az erők és eszközök záros határidőn belüli fejlesztésére a különböző hadszíntereken –, és azok minden szükséges anyagfajtákkal való ellátására.

A külföldi katonai szakemberek azon a véleményen vannak, hogy a hadművelet a hadszíntéren nem lesz eredményes a csapatok feszesen megtervezett és megszervezett fegyverzettel, technikával, hadianyaggal és más, a harctvékenységek megvívásához szükséges anyagfajtákkal való ellátása nélkül.

A csapatok anyagi-technikai biztosítása hatékonyságának kritériumát harcban a teljesen hadrafogható anyagi eszközök és fegyverrendszerek aránya fogja képezni.

A hadszíntéren a csapatok anyagi-technikai biztosításának általános irányításával a szárazföldi csapatok törzse foglalkozik. A hadtápszervekre egy sor fontos feladat megoldása vár. Ilyenek például a csapatok technikával és fegyverrel, lőszerrel, üzem- és kenőanyaggal, élelemmel, tartalékalkatrésszel, szerzőmazzal és más anyagi eszközökkel való folyamatos ellátásának biztosítása; a harci technika és fegyverrendszerek javítása, karbantartása és a csapatokhoz időben történő kiszállítása, a hadtápbiztosítás erőinek és eszközeinek rendszeres feltöltése és helyes felhasználása; a magasabbegységek és egységek személyi állománnyal történő feltöltése és váltása; egészségügyi biztosítás megvalósítása stb.

A külföldi sajtó közlése szerint hadszíntéren a szárazföldi csapatok törzse a csapatok meglévő csoportosításainak, azok mozgósítási és hadműveleti készségének megfelelően tervezi meg a hadtápegységek és -intézetek elhelyezését. Jelenleg az európai hadszíntéren a mozgósítási anyagi eszközkészletek stacionális raktárakban vannak, és azok a szárazföldi csapatok szükségleteinek kielégítésére szolgálnak a hadművelet első szakaszában, amíg nem szervezik azok hadtápbiztosítását a tömb legerősebb tagállamának, az USA-nak területéről.

Külföldi katonai szakértők úgy vélik, hogy a NATO európai tagállamai háború esetén nagy veszteséget szenvedhetnek és nemzetgazdaságuk folyamatos működése megszűnhet. Ez azt jelenti, hogy a NATO fegyveres erőinek ellátása az európai háborús színtéren az Egyesült Államok és Kanada nemzetgazdasága

által történik. Ebben az esetben a hadszíntéren állomásozó NATO fegyveres erők hadtápbiztosítása az 1. sz. ábra szerint történik. A NATO tagállamok várható igen nagy anyagi szükséglete miatt az amerikai hadsereg parancsnoksága rendszeresen gyakoroltatja az anyagi eszközök tengeri és légi utanszállítását Amerika és Európa között.

A hadszíntéren saját részről is több, különböző nemzetiségű hadtest alkalmazásával számolnak. Ezek hadtápbiztosításának általános irányítását a hadszíntér szárazföldi csapatai törzsenek hadtáp-csoportfőnöksége végzi. A csoportfőnökség összehangolja a nemzeti biztosítási tervek végrehajtását, ennek megfelelően szétosztja az anyagi eszközöket. A hadtápparancsnokság automatizált készletnyilvántartó központján keresztül a törzs ellenőrzi az üzemanyag-, lőszer- és más anyagi eszközkészleteket.

A hadszíntér nemzeti szárazföldi csapatainak parancsnokságai felállíthatnak saját hadtápparancsnokságot, amelyek az anyagi és technikai eszközöket az előlító kikötőkben vételezik és azokat a hadtest raktáraiba szállítják ki.

A külföldi szakirodalomban kiemelik, hogy a csapatok hadtápbiztosításának a megszervezésénél különös figyelmet kell fordítani a csapatok helyzetére vonatkozó megbízható információk összegyűjtésére és értékelésére, mivel ez a hadtápvezetés alapját képezi. Az adatszolgáltatás biztosítására speciális közigazgatási-tájékoztatói és híradórendszereket hoztak létre. Automatizált adatfeldolgozó rendszerekkel rendelkező törzseknél nagy teljesítményű számítógépeket rendszeresítettek, amelyek összegyűjtik az anyagi eszközök mennyiségére, a lépcsőzésére és a technika állapotára vonatkozó adatokat.

Az automatizált adatfeldolgozó rendszerek képesek figyelembe venni az ismétlődő információk nagy tömegét. Az elektronikus számítógépek elemzik a harci technika állapotára és mennyiségére vonatkozó adatokat, a csapatok szükségleteinek a kielégítésére a parancsnokság által meghatározott sorrendben összeállítják a kiutalásokat. A kiutalások összállításánál figyelembe veszik a helyi készleteket, a hadszíntér, valamint az USA-ban levő raktárak készleteit.

A hadseregek közvetlen-hadtestek hadtápbiztosításának egyik legfontosabb szerve az általános technikai biztosító központ. Ezekből többet is szétbontakoztathatnak. Állományuk, mennyiségük, rendeltetésük és települési helyük elsősorban a harctevékenység, a várható feladat és a konkrét geográfiai helyzettől függ. A központ feladata: a harci technika és fegyverzet kiszolgálása és javítása; a hadosztályok javító zászlóaljainak ellátása javító alkatrészekkel; a dandárok, hadosztályok és hadtestközvetlen egységek ellátása technikával és fegyverzettel. A központok segítik az első vonalban levő hadtápegységet a javítási feladataik végrehajtásában, a sérült technika összegyűjtésében és hátravontatásában. Az elől levő javítóalegységeket a központok szükség esetén javítóbrigádokkal erősítik meg.

A hadseregek közvetlen-hadtest hadtápfőnöke a hadtest javító központokon kívül ellátópontokat is telepíthet olyan anyagok átvételére, tárolására és kiadására, amelyek nem találhatók a hadtestraktárakban.

A hadtest javítóközpontok feladataikat szoros együttműködésben hajtják végre a hadszíntér és a honi terület nemzeti javító szerveivel. A javítóközpontok általános vezetését a hadtest hadtápfőnöke végzi. E célra széleskörűen felhasználja a számítóközpontot, ahova folyamatosan érkeznek az adatok a hadtápszervek tevékenységéről, az egységek és magasabbegységek harcükségletéről, helyzetéről.

A hadosztály-hadtápparancsnokság az alárendelt hadtápbiztosításért felelős. E célra igénybe veszi a hadosztály automatizált számítógép központját. A központba adatok érkeznek arról, hogy a dandároknál mennyi harci technika, és fegyver van, milyen azok állapota, a veszteségekről, valamint a hadosztályraktárakban tárolt készletekről.

A hadosztálynál ellenőrzik a sérült technika helyreállításának sorrendjét, intézkednek sürgősen javításra váró fegyverzet kijavításához szükséges javítóalkatrészek gyors biztosítására. Ugyancsak a hadosztály-hadtápparancsnokság feladata a dandárok szükségletei biztosításának a megszervezése. Amennyiben a hadosztályhadtáp nem képes a dandárok igényléseit teljesíteni, akkor igénybe veszik a hadtest erőit.

A hadosztály működési sávjában levő, de a hadosztály alárendeltségébe nem tartozó egységek ellátását a hadtest hadtápegységei végzik. Anyagi eszközöket a hadtest hadtápkörletben települt raktárakból kapják.

A dandárok anyagi-technikai biztosítását az e célra, a hadosztály hadtápparancsnokságtól kijelölt tiszt irányítja. A tiszt összekötő szerepet tölt be a dandár alegységei és a hadosztály hadtápegységei között. A tiszt összehangolja a dandárnál működő javító, ellátó és egészségügyi alegységek munkáját, jelentést tesz a hadosztály-hadtápparancsnokságnak a dandárnál levő technika állapotáról és a készletek mennyiségéről. A hadosztály-hadtápparancsnokság a harchelyzettel összhangban irányítja a hadosztály hadtápegységeinek munkáját.

Amikor a dandár szükségletei anyagi-technikai és egészségügyi biztosítás terén megnönek, akkor a hadosztály kiegészítő erőket, eszközöket juttat el a dandárokhoz.

A külföldi szakirodalomban kiemelik, hogy a harcot közvetlenül megvívó egységek és alegységek folyamatosan igénylik a lőszer- és üzemanyagkészleteik feltöltését, hogy a szükséges szinten fenntarthatassák tüzeijüket és manőverező-készségüket az ellenség megsemmisítése céljából.

Az egységek és alegységek mozgó készletei, valamint a hadosztály és a hadtest raktárakban tárolt készletek nagysága az alábbi főbb tényezőktől függ: utánszállítástól a honi területen levő raktárakból, gyárakból közvetlenül a dandárokhoz; a háború jellegét és várható harcok intenzitását figyelembe vevő, pontos és minden oldalú értékelése a várható szükségleteknek; a hadtápszolgálatok azon képességétől, hogy mennyire tudják teljesíteni az elsőrendű fontosságú anyagok utánszállítási követelményeit és mennyire képesek az állandóan változó helyzethez igazodni.

A harctevékenység megtervezésénél a dandárok, a hadosztályok és a hadtestek törzsei felterjesztik az előjáróhoz a lőszerre vonatkozó igényléseiket, és azok kiszállításának idejét. A harc jellegétől és a helyzettől függően változik a lőszerfogyasztás mérvé is, ezért a parancsnokok alárendeltjeiktől jelentést kérnek a nap folyamán elhasznált lőszerrel és a készletekről.

USA honi területén a lőszer konténerekben tárolják és gyorsteherhajókkal szállítják Európába. Az európai kikötőkből a lőszer a hadtest-ellátópontokra, juttatják el. Időmegtakarítás céljából esetenként a lőszer a teherhajókról közvetlenül a hadtest-ellátópontokra, illetve a dandárok harcrendjeibe szállítják ki, anélkül, hogy azt leraknák a kikötői raktárakban vagy a hadtest-ellátópontokon.

Az egységek és alegységek lőszer-szükségeit a hadtest lőszerellátó-ponttól biztosítják. E célra a saját járműveiket használják fel. Zászlóaljához történő kiszállításra terepjáró és páncélozott járműveket alkalmaznak.

A csapatok üzemanyag-szükségletét a hadszíntéren az USA honi területéről, vagy a helyszíni eszközökből biztosítják.

Kikötőkből a hadtest-ellátópontokhoz az üzemanyagot csővezetéken, közúton vagy vasúton -, de szélsőséges esetekben légi úton is szállíthatják. Hadosztály-raktárakba az üzemanyagot a hadtest szállítóeszközei, míg a dandárokhoz a hadosztály szállító zászlóalja szállítja ki. A zászlóaljak harckocsijainak és gépjárműveinek a feltöltését a zászlóaljak töltőgépkocsijai végzik.

Az USA honi területéről Európába szállítandó nagy mennyiségű technika és fegyverzet várható problémáit figyelembe véve az utóbbi időben a NATO parancsnoksága komoly figyelmet fordít a technikai kiszolgálás és javítás tökéletesítésére a csapatoknál, az egységek és az alegységek harcrendjének közvetlen közelében.

Már említettük, hogy a hadtest hadtápkörletének sávjában technikai biztosító központokat létesítenek a technika kiszolgálására és javítására. Ezek a központok javítóalkatrészeket és -brigádokat küldenek elsősorban a főirányban harcoló és nagy veszteséget szenvedett hadosztály sávjába. Ezen központok feladata még a hadosztályok javító zászlóaljainak minden oldalú támogatása is.

A sérült technika kijavítását elsősorban a technika-kezelőszemélyzet köteles végrehajtani, amennyiben ez lehetséges. Ha ezt nem tudják elvégezni, akkor az előretolt javító századoktól javító brigádot küldenek ki a helyszínre. E századokat a hadosztályok javító zászlóaljai és a hadtestek javító központjai erőivel és eszközeivel megerősíthetik. Az előretolt javító századok személyi állományának rendszerint több mint fele a zászlóaljak és dandárok harcrendjeiben foglalkozik a sérült technika kiürítésével és javításával.

Harctevékenységek manőverező jellege miatt gyakran nehéz a csapatok ellátása meleg étellel. E nehézség áthidalására a katonákat egyéni tábori készlettel látják el. Ha a helyzet lehetővé teszi, akkor a katonáknak naponta legalább egyszer kell meleg ételt biztosítani. A meleg étel elkészítése a zászlóalj-konyhán történik, ahonnan azt kiszállítják a századokhoz.

Nyugaton azzal számolnak, hogy az egészségügyi veszteség igen magas betegség következtében. Úgy vélik, hogy az úgynevezett nem igazolt (betegségtől keletkező) veszteségek 3:1 arányú lehet a harci tevékenységhez viszonyítva. Ez az oka annak, hogy a hadtápszervek a sebesültek egészségügyi segélyén és kiürítésén kívül komoly figyelmet fordítanak az egészségügyi megelőző és a higiéniai rendszabályok betartásának megszervezésére is.

MILITARY MEDICINA MARCH

Amerikai katonák elhalálozási okai Vietnamban

*Írta: Dr. Keith Arnold-Dr. Robert T. Gutting o. ezds.
(Fordítás a Military Medicina March folyóirat 1978. évi 3. számából)*

Az amerikai hadsereg személyi állományának vietnami egészségügyi ellátása magas színvonalú volt. A sérülteknek igen gyors – helikopterrel –, közvetlenül a katonai kórházba történő szállítása időben, gyakorlott orvosi személyzet által nyújtott újraélesztési eljárások, a ragyogó gyakorlattal rendelkező sebész szakorvosok, a kitűnően felszerelt sebészeti műtőkben, mind hozzájárultak ahhoz, hogy eredményes küzdelem folyjon a sérültek és betegek életbenmaradásáért. Számos páciens ennek ellenére belehalt sérülésébe vagy betegségébe és jelen cikknek az a célja, hogy feltárja ezen halálok okait.

A Vietnamban települt amerikai katonai kórházakat 1969 végén és 1970 elején vizsgáltuk; a halálokokat pedig az 1969 január 1–december 31. között elhalálozottak között elemeztük.

A halálokokat a kórházakban vezetett okmányokból, kórlapokból és halotti bizonyítványokból állítottuk össze, amelyeket igen nagy részletességgel vezettek. Valamennyi kórház köteles volt összeállítani a „Havi megbetegedési jelentés”-t és a napi „Betegfelvételi és kibocsátási statisztiká”-t, amelyeket a központi adatfeldolgozóba kellett feldolgozásra felterjeszteni meghatározott időszakonként. Ezek tartalmazták többek között az elhalálozottakra vonatkozó adatokat is.

19 katonai kórház került megismerésre: 15 a szárazföldi, 3 a tengerészgyalogság és egy a haditengerészeti erők személyi állományát ellátók közül.

Az összes felvett sérült 132 996 fő volt, kórházanként mintegy 7000 fő. A legtöbb sérültet és beteget a Da Nang-i Haditengerészeti Kórházban, a legkevesebbet a Tay Ninh-i 45. Sebészeti Kórházban kezelték.

A sebészeti ellátást igénylők száma 55 177 fő volt, az összes kezelt 46,3%-a. Egy kórházra 2904 sebészeti beteg jutott, havi átlagban 242 fő.

A kórházakban meghalt 1253 fő, amelyek közül 1188 esetet (94,8%) vizsgáltunk. A sebészeti betegek közül elhalt 1162 fő (92,7%) egyéb 91 fő (7,3%). A sebészeti okok miatt elhaláloztak az összes sebészeti betegnek 2,1%-a, az egyes kórházak közötti ingadozás 0,4–6,1%-ig terjedt.

A sebészeti betegek közül elhaltak halálójainak megoszlása a következő: septicus (vérmérgezés) shock: 11,7⁰/₀; haemorrhagiás (vérzéses) shock: 23,9⁰/₀; égés: 3,1⁰/₀; légzési elégtelenség: 6,1⁰/₀, fejsérülés: 42,5⁰/₀.

Ezen öt, fő halálok következtében hunyt el a sebészeti betegek 87,3⁰/₀-a, illetve az összes kezelt 80,9⁰/₀-a. A légzési elégtelenségben elhunytak közül tíznél pulmonális (tüdő) embolia, kilencnél oedema pulmonum (tüdővízenyő), ötvenkettőnél pulmonalis insufficientia (légzési elégtelenség) volt a halál oka. További 4,6⁰/₀-ot tesz ki szívmembolia (24 fő) és a veseelégtelenség (15 fő).

Septicus és haemorrhagiás shock alatt azokat az eseteket értjük, amikor a pácienseknél a cardiorespiratoricus elégtelenség a perifériás erek collapsusa következtében jön létre. Septicus shock eseteiben a beteg sokszor Gram pozitív bacilusokkal is felülfertőzött volt, amelyek antibioticumokra nem reagáltak. A haemorrhagiás shockos esetekben még a transfúzió sem segítette a masszív vérzéseken. A légzési elégtelenség, mint a halált közvetlenül kiváltó ok, akkor került diagnosztizálásra, amikor a vérzés és a másodlagos fertőzés nem volt abszolút haláloknak tekinthető, valamint klinikailag és laboratóriumi leletekkel is bizonyítható volt a légzési elégtelenség. Az égettek általában shockban, illetve másodlagos fertőzés következtében pusztultak el.

Néhány kórházra speciális feladatok ellátása hárult, pl. a 3. Tábori Kórház vese dializist végzett, a fejsérültek ellátására pedig specializálódott a 24. Kiürítő Kórház, a Hajókorház, valamint az Utókezelő és Lábadozó Kórház.

A „Sebészeti”, „Kiürítő”, „Tábori” kórházak elnevezései azt jelentették, hogy az esetek zömében, azokba bizonyos, meghatározott kategóriájú sérülteket és betegeket szállítottak.

Egyébként a kórházaknak a harci cselekményhez való közelsége és a helikopterrel való kitűrités általában meghatározta az egyes kórházakba szállított sérülés-típusokat. A vietnami háborúban mindössze két sebészeti kórház került telepítésre, míg a kiürítő, a tábori és a többi kórház, mint „általános” típusú kórház működött elsősorban. Ide elsődlegesen a hagyományos betegek kerültek. Egyébként az egyes kórházak sérült- és betegösszetétele jellemző az adott kórházra. Pl. 19 kórház beteganyagát vizsgálva megállapítható, hogy a sebészeti betegeket az összbeteg 46,3⁰/₀-a adja, de a 14. Tábori, a Hajókorházban és a Haditengerészeti Kórházakban ez a szám 39,9⁰/₀, a négy sebészeti kórházban pedig 62,2⁰/₀.

A hagyományos betegek főbb halálozási okai: malária 12 esetben, agyvérzés 8 esetben, szívinfarktus, gyógyszermérgezés és vérképző rendszeri megbetegedés pedig 6-6 esetben okozott halált. Máj- és agyvelőgyulladás 4-4 betegnél volt végzetes kimenetelű. Hőguta 2, áramütés 1, vízbefulladás 1, gyomor-, bélvérzéssel, vesztettség 1 és szívizom gyulladás szintén 1 fő halálát okozta.

A vizsgált időszakban a kórházakban a sérültek és betegek 61,1⁰/₀-a az első 24 órában, 13,6⁰/₀-a pedig öt napon belül halt meg. 48 sérült élt 21 napon túl, akik közül sokan sepsisben pusztultak el. Egy pácienst 8 hónappal a veszett kutya harapása után halt meg.

Összegezve: a vietnami háború idején katonai kórházakban kezelt amerikai katonák elhalálozásának okait vizsgálták retrospective a kórlapok alapján. 1969-ben (egy év alatt) a 19 kórházban 132 996 főt kezeltek. Közülük meghalt 1253, melyből sebészeti beteg volt 1162 fő (92,7⁰/₀), hagyományos beteg 91 fő (7,3⁰/₀). Az öt leggyakoribb halálok miatt meghalt 87,3⁰/₀, közülük 42,5⁰/₀ fejsérült. Haemorrhagiás shockban 23,9⁰/₀, septicus shockban 11,7⁰/₀, légzési elégtelenségben 6,1⁰/₀, égés miatt 3,1⁰/₀ halt meg. Maláriában 12 fő (legtöbben a hagyományos betegségek közül) pusztult el.

A legtöbb sérült az első 24 órában (61,1⁰/₀) halt meg, mely a gyors helikopteres kiürítéssel van kapcsolatban; ezek az előző háborúkban már a harcmezőn meghaltak volna és az életük minden újraélesztési eljárás alkalmazása esetén sem lett volna megmenthető. (Különösen nem a fejsérülteké.)

SZERKESZTŐ BIZOTTSÁGI KÖZLEMÉNY

Publikációs tématerv a „Hadtápbiztosítás” c. kiadvány 1979. évi számaihoz

A „HADTÁPBIZTOSÍTÁS” útján történő szakmai publikációs tevékenység koordinálásával, tervszerűbbé tételével, az információs lehetőségek jobb kihasználásával eredményeket értünk el az író-, olvasótábor elméleti és gyakorlati ismereteinek bővítésében. A publikációs anyagok szélesebb témaköröket öleltek fel, a szolgálat alapvető fejlesztési célkitűzései és a feladatok a lehetőségek szerint orientáltabban kerültek megfogalmazásra, közreadásra. A szélesedő szakírói tábor, a hadtápbiztosításban érintett más szolgálati ágak és fegyvernemek az eddigieknél nagyobb számban megjelentetett cikkei, szaklapunk tekintélyének növekedését és további rendszeres megjelentetésének igényét bizonyítják.

Publikációs munkánk további fejlődése érdekében törekvünk az, hogy lapunk hasábjain kellő előrelátással, a tapasztalatok általánosításán túl, szolgálatunk előtt álló egyes fő feladatok megoldásához hasznos szakirodalmat is biztosítsunk. Nagyobb hatásfokkal szeretnénk kimunkálni a hadtáp elmélet általános és részletkérdéseit, hogy megalapozottabban tudjunk foglalkozni a hadtápbiztosítás gyakorlatával.

Elmúlt évi gyakorlatunkat követve kísérletképpen számonként néhány fő témát és az azokkal kapcsolatos véleményeket kívánjuk feldolgozni, közreadni.

Jövő évben negyedévenként megjelenő számainkban a következő témacsoportokhoz kapcsolódó cikkeket tervezzük *publikálni*:

Az anyagi-, technikai és egészségügyi biztosításban részt vevő szervezetek közötti együttműködés fejlesztésének irányai és módszerei a csapatok harctevékenységében.

Az MN hadtáp „M” és HKSZ-e korszerűsítését szolgáló rendszerek, módszerek. A Központ és Tábori Hadtáp csapatok „M” készsége – tervezés, anyagi készletek előkészítése, felkészítés, a leszerelésre biztosított idő gazdaságos felhasználása stb. – színvonalának további javítása.

A hadtápbiztosítási rendszer élet- és teljesítőképessége növelésének irányai a korszerű harc-, hadművelet megvívásának körülményei között. A hatékonyság fokozását szolgáló elvek, módszerek, technikai eszközök az MN hadtáp különböző szolgálati ágainak tevékenységében. Újszerű elemek és elgondolások a különböző csapattagozatok egészségügyi biztosításában.

Az MN hadtáp hivatásos és tartalékos személyi állománya felkészítésének, (kiképzésének, továbbképzésének) tartalmi és módszertani kérdései. A felkészítést szolgáló tiszti és tiszthelyettesi képzés tökéletesítésének útjai. A taninté-

zetek oktató-nevelő munkájában alkalmazott módszerek, azok fejlesztési elgondolásai.

Az oktatás-technikai eszközökkel levezetésre kerülő foglalkozások gyakorlati-módszertani kérdéseinek felfogása, erősítése, a hallgatók készségének fejlesztése, a munkára, szakmai szeretetre nevelés a hivatásos tisztí és tiszthelyettesi képzésben.

A pályakezdő fiatal hadtáptisztek és tiszthelyettesek tapasztalatai.

A különböző bemutató, módszertani-, és rendszergyakorlatok tervezésének, szervezésének, tartalmi-módszertani eljárásának elvei, illetve az 1979-ben lefolytatott gyakorlatok tapasztalatai.

A hatékonyabb, takarékosabb gazdálkodás megvalósítását, a személyi állomány ellátásának javítását szolgáló tapasztalatok. A gazdasági hatékonyság, mérési eljárások, mutatók alkalmazásának lehetőségei, módszerei a központ-, és a csapathadtápban. Egy-egy gazdálkodási, ellátási, illetve ellenőrzési folyamat részletes elemzése, értékelése szolgálati-ellátási áganként.

A laktanyahadtáp gazdálkodás kísérleti tapasztalatai, a rendszer fejlesztésének elvi és gyakorlati kérdései.

Az MN hadtáp gazdálkodás (számvitel) adatfeldolgozási és információs rendszere, fejlesztési elgondolásai.

A béke és háborús szállítási rendszer korszerűsítésének, a tárolás, anyagmozgatás fejlesztésének elméleti és gyakorlati kérdései. A gépkocsi szállítások korszerűsítésére kiadott követelmények megvalósításának tapasztalatai, továbbfejlesztésének elvi és módszertani kérdései.

A személyi állomány élet- és munkakörülményei javítása anyagi-, egészségügyi, szociális és kommunális biztosításának tapasztalatai, további fejlesztésére vonatkozó elgondolások tartalmi módszertani kérdései, feladatai.

A hadtápgazdálkodás ellenőrzésének tapasztalatai, elvei és módszerei a különböző tagozatokban.

A szaktechnikai eszközök fejlesztésének irányai, a hadtáptechnika javítási rendszere kialakításának, gyakorlati megvalósításának módszerei.

A hadtáp REVA tevékenység aktuális kérdései, továbbfejlesztésének feladatai a tapasztalatok tükrében.

A korszerű raktározási rend, csomagolás, anyagmozgatás és rakodásgépesítés elvi és módszertani kérdései, gyakorlati tapasztalatai.

Munka- és üzemszervezés feladata a központ hadtáp intézeteinél, munkaszervezés a csapatok gazdálkodásának folyamatában laktanyai ellátás, kiszolgálás viszonyai között.

A csapatok béke- és háborús hadtáp vezetésének elvi és gyakorlati kérdései. A pk. hadtáphelyettes, a hadtáp szolgálatiág-főnökök (vezetők) tevékenysége a hadtáp előtt álló egyes feladatok végrehajtásának tervezése, szervezése, végrehajtása terén.

A honi légvédelmi kisalegységek hadtápbiztosításának gyakorlati tapasztalatai, továbbfejlesztésük elvi és módszertani kérdései.

Ellátó század, szakasz tevékenysége az egységek és alegységek anyagi biztosításában.

A csapatok, intézetek kiegészítő gazdasági tevékenységének tapasztalatai.

A kiadvány politikai rovatában rendszeresen foglalkozni kívánunk a hadtápszervekben, intézetekben és alegységekben végzett pártpolitikai munka tartalmi és módszertani kérdéseivel, a hazai és nemzetközi munkásmozgalmi események méltatásával.

Továbbra is jelentős feladatnak tekintjük az olvasótábor széles körű tájékoztatását a baráti és nyugati katonai sajtóban megjelentetett szakcikknek teljes terjedelmű vagy kivonatolt (annotált) tartalmáról. Kiemelt figyelmet fordítunk hadtápszervezeteik teljesítőképességének, fejlesztési célkitűzéseik bemutatására, elemzésére. A hazai katonai irodalomból könyvszemle és más formában történő informálást is rendszeressé teszünk.

Változatlanul fontos helyet és szerepet adunk a hadtápbiztosítás rendszeréhez kapcsolódó fegyvernemek és szakszolgálatok által igényelt publikációknak, a tapasztalatok általánosításának és korszerűsítésének. Ugyanakkor kérjük a tisztelt íróktól, olvasóktól, hogy elméleti jellegű cikkeikkel is járuljanak hozzá fejlesztési célkitűzéseink elméleti és gyakorlati megvalósításához.

A SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG

TUDOMÁNYOS ÉLET

Hadtáp munka- és üzemszervezési konferencia

A gazdasági munka fejlesztésének egyik fontos lehetőségeként és követelményeként a tudományos alapokon végzett munka- és üzemszervezés széles körű meghonosítását határozta el az MSZMP KB 1971 december 1-én hozott határozata. Ezzel új alapokat és kiinduló pontot adott az ez irányú munka társadalmi méretekben történő kibontakoztatásához.

A Központi Bizottság állásfoglalása és az ezt követő minisztertanácsi határozatok a munka- és üzemszervezésben rejlő gazdag lehetőségek felhasználására készítette az MNHF-ség felső vezetését ezen munka intenzívebb elméleti megalapozására és területünkön történő érvényesítésére.

Ilyen körülmények alapján készültek el az MN üzemanyagraktárak munka- és üzemszervezésének fejlesztési ötéves tervéi.

Az MNHF-ség tervének megfelelően az MN 1. sz. üzemanyagraktárnál 1978. 9. 27-én munka- és üzemszervezési konferencián részt vett az MNHF-ség, a szolgálatfőnökségek vezető állománya, a központ hadtáphoz tartozó középírányító szervek és raktár parancsnoki állománya.

A bemutatón a fejlesztési tervekben előírtak kerültek végrehajtásra a

gyakorlat által nyújtott tapasztalatokkal, felhasználva a bemutató aktusát a munka- és üzemszervezés elvi kérdéseinek, összefüggéseinek még pontosabb tisztázására, a munka továbbfejlesztéséhez szükséges tapasztalatok felhasználására.

A feladatok teljesítésében kiemelten fontos szerepe van a tudományosan megalapozott politikai és gazdasági szervező munkának, az üzem- és munkaszervezésnek.

A konferencia a kitűzött cél elérését jól szolgálta. Az üzemanyag szolgálat ezen belül az 1. üzemanyagraktár állománya áldozatos munkával, jó színvonalon reprezentálta a munka- és üzemszervezésben rejlő lehetőségek gyakorlati felhasználását, az ezekkel összefüggő párthatározatok és előljárói követelmények helyi megvalósítását.

Új, korszerű – az ellátás hatékonyságát szolgáló – technológiai rendszereket hoztak létre, csökkentették a tevékenységekhez felhasznált munkaidőt, a nehéz fizikai munkák arányát. Elismerésre méltó kezdeti lépéseket tettek a korszerű tárolás megvalósításában, az anyagmozgatás komplex gépesítése terén. Mindezek más tervszerű tevékenységekkel együttesen jól szolgálják a dolgozók munka- és életkörülményeinek javítását.

A konferencia résztvevői egyöntetűen megállapították, hogy a központ hadtáp egész területén számottevőek azok a munka- és üzemszervezésben rejlő tartalékok, melyek pótlólagos be-

fektetés nélkül, vagy átlagos ráfordítással, jobb szervező munkával feltárhatók és az intenzívebb fejlesztés szolgálatába állíthatók. A konferencia és a bemutató tapasztalatait a résztvevők saját területükön az adott politikai, gazdasági közegben a szolgálatok sajátos viszonyai között eredményesen tudják felhasználni.

A konferencia lényeges tapasztalata, hogy a munka- és üzemszervezési célok helyi meghatározása és feladatok végrehajtása csak akkor érheti el teljesen célját, ha a gazdasági előnyökkel együtt jól szolgálja a technikai színvonal fejlesztését, az állomány, a dolgozó kollektívák közvetlen érdekeit, az élet- és munkakörülmények javítását.

Ez a bemutató tény anyagában az általa nyújtott szemlélettel jelentős segítséget jelent és jelenthet a munka- és üzemszervezés központhadtáp más tagozatában (területén) történő folyamatának, ez irányú tapasztalatainak, eddigi tevékenységének felhasználására, illetve a hasznosítható tapasztalatok kiigazításához.

Ezért, és különös figyelmet érdekelve adjuk közre a későbbiekben az MN 1. sz. üzemanyagraktár (MN ÜEK) ez irányú munkájának összefoglaló anyagát.

FOLYÓIRATOKBÓL

I. Általános doktrinális kérdések

1. *Marxista-leninista gazdasági elmélet*

A marxista-leninista gazdasági elmélet a dialektikus materializmus módszerével elemzi a termelőerők és a gazdasági kapcsolatok fejlődését. Magába foglalja a politikai gazdaságtant,

a népgazdaság történetét, valamint a ágazati és speciális gazdasági tudományokat. Az ágazati tudományhoz az ipargazdaságtan, a mezőgazdaságtan stb., míg a speciális gazdasági tudományhoz a világgazdaság, a nemzetközi gazdasági kapcsolatok, a gazdaság vezetése, a hadigazdaság, a gazdasági földrajz, a gazdasági demográfia, a munkagazdaság, a pénzügy, stb. tartozik. A cikk továbbiakban az elmélet fejlődését ismerteti.

Til i Sznabzsenyije 1978. 6. szám, 16–20. oldal.

2. *A NATO 15 éves fejlesztési terve*

Főbb célkitűzések:

- páncélelhárítás javítása,
- repülőgép–föld fegyverek korszerűsítése,
- vegyivédelem tökéletesítése,
- hadszínterek megerősítése (rövidebb idő alatt),
- elektronikus hadviselés,
- jobb hadtápszervezés, korszerűbb raktárak stb.

Nato's Fifteen Nations, 1978. 3. sz., 102–103. oldal.

II. Vezetés és gépesítés

1. *Hogy az ellenőrzés hatékony legyen*

A Szovjet Fegyveres Erők hadtápfőnökének helyettese leírja azokat a módszereket, amelyeket a minisztérium tesz a hatékony ellenőrzés érdekében.

Til i Sznabzsenyije, 1978. 5. szám, 50–84. oldal.

2. *Katonai szállítások optimális megtervezésének módszerei*

A tervezés rövid történeti áttekintése után a cikk különböző bonyolult változatoknak megfelelő optimális tervezés módszereit ismerteti.

Til i Sznabzsenyije, 1978. 6. szám, 77–80. oldal.

3. Adatbázis-konceptió egy információs rendszerben

A cikk a számítógéppel támogatott információs rendszer vezetői döntésekhez nyújtott segítségét, felépítését és alkalmazási területét taglalja. Ismerteti az adatbázis koncepcióját, amely a közép-, hosszútávú és éves tervezést, valamint a nyilvántartást öleli fel.

Rechentechnik Datenverarbeitung, 1978. 4. szám, 9–12. oldal.

4. Automatizált vezetési rendszer R-10 segítségével a gépjárműforgalomban

A szerző egy szállítási vállalat nyilvántartási, irányítási és ellenőrzési rendszerét ismerteti, amelyet számítógép segítségével oldanak meg.

Rechentechnik Datenverarbeitung, 1978. 4. szám, 12–15. oldal.

5. Elektronikus számítástechnika a kórházban

A folyóirat több cikkben ismerteti egy nagy kórház mindennapi tevékenységét számítógépes vezetéssel. Foglalkozik a információrendszer, a betegnyilvántartás, a diagnosztika, a betegellátás számítógépes adatfeldolgozásával.

Rechentechnik Datenverarbeitung, 1978. 7. szám, 10–21. oldal.

6. Számítógépek rendszerbeállítása

A szerző a számítógépek szolgálatba állításával kapcsolatos törzs- és REVA-feladatokat ismerteti az elhárítástól az üzemeltetésig.

ÖMZ, 1978. 4. szám, 297–300. oldal.

7. Új sorozási rendszer egészségügyi vonatkozására

Az osztrák haderőben új sorozási rendet vezettek be. Ez módosította az eü. szolgálat sorozással kapcsolatos feladatait is. Ezt ismerteti részletesen a cikk.

Truppen dienst, 1978. 4. szám, 319–321. oldal.

8. Katonai és polgári áldozatok aránya

I. Világháború – 20:1

II. Világháború – 1:1

Koreai háború – 1:5

Vietnami háború – 1:20

Esetleges III. VH. – 1:110-hoz
(10 millió:0,5 millióhoz)

(26 millió:24 millióhoz)

(100 ezer:500 ezerhez)

(150 ezer:3 millióhoz)

Zirilschutz, 1978. 8. szám, 11. old.

III. Párt-politikai munka, nevelés

1. Szocialista munkaverseny megszervezésének tapasztalatai egy katonai körzet egészségügyi intézeteiben

A verseny sikere nagymértékben függ annak helyes megszervezésétől, rendszeres ellenőrzésétől és tárgyilagos értékelésétől. A fentiek érdekében a kórházaknál pontosan felméri a tényleges lehetőségeket, figyelemmel kísérik a más intézetekben elért eredményeket stb. Végül a cikk egy táblázatban összefoglalja azokat a mutatókat, amelyek alapján értékelhető az elért eredmény.

VMZS, 1978. 4. szám, 9–12. oldal.

2. Erkölcsei tényező a korszerű háborúban

A szerző nyugati sajtóadatok alapján ismerteti a kapitalista hadseregek nézeteit az erkölcsi tényezőről.

Zarubezsnoje Vojennoje Obozrenyje, 1978. 7. szám. 18–25. oldal.

IV. *Gazdálkodás, szállítás, egészségügyi és pénzügyi ellátás*

1. *Tábori üza.-töltő állomások fejlesztése és alkalmazása*

A cikk ismerteti a tábori üza.-töltő állomások berendezését és működését.

Til i Sznabzszenyije, 1978. 4. szám, 84–86. oldal.

2. *A pénzügyi eszközök felhasználásának kérdései a fegyveres erőkben*

A Szovjet Fegyveres Erők pénzügyi szolgálatának főnöke, V. N. Dutov vezds. a hadsereg kiképzése hatékonysága és harckészültsége emelésének pénzügyi biztosítását vizsgálja, kezdve a fegyverek egységesítésétől a csapatgazdálkodásig költség-hatékonyság vonatkozásában.

Vojennoje Miszl, 1978. 8. szám, 53–64. oldal.

V. *A harc, hadművelet hadtápbiztosítása, kiképzés, oktatás*

1. *Emeljük a csapatbegtáp harckészültséget*

A hadtáp harckészültségén a hadtáp azon képességét kell érteni, hogy bármely időben képes biztosítani a csapatokat a megszabott feladatok végrehajtásához. A hadtáp harckészültsége a készletek mennyiségétől és állapotától, a szállítóeszközök készenlététől, a katonák élet- és szolgálati körülményeinek, a technikai és egészségügyi ellátás színvonalától stb. függ. A cikk részletesen ismerteti az ezekkel kapcsolatos feladatokat.

Til i Sznabzszenyije, 1978. 4. szám, 3–7. oldal.

2. *Üza.-vezetéktelepítő és üzemeltető század szakbancászati gyakorlata*

A szerző vázlaton és táblázatban ismerteti a gyakorlat levezetési tervét.

Til i Sznabzszenyije, 1978. 5. szám, 33–36. oldal.

3. *Egészségügyi zászlóalj munkája megszervezésének néhány kérdése korszerű baborúban*

A szerző bírálja az eddig kialakult gyakorlatot. Új megoldást javasol, amelyet vázlaton is szemléltet.

VMZS, 1978. 6. szám, 19–23. old.

4. *Egészségügyi szakbancászati gyakorlatok hatékonysága és minősége emelésének módjai*

A korszerű összefegyvertnemi harc rövid jellemzése után a szerző példákön keresztül ismerteti a csapatok egészségügyi alegységei gyakorlatainak célszerű levezetését, ismerteti a hatékonyság növelésének módjait és a jelenleg még tapasztalható hiányosságokat.

VMZS, 1978. 6. szám, 13–17. old.

5. *Közúti komendáns szolgálat századszakaszon*

A cikk ismerteti a közúti komendáns szolgálat megszervezését a „Berezina” fedőnevű gyakorlaton egy közúti század tevékenységén keresztül.

Til i Sznabzszenyije, 1978. 8. szám, 73–76. oldal.

6. *A csapatok egészségügyi biztosításának sajátosságai éjszakai harcban*

Az éjszakai harc rövid jellemzése után a szerző kitér az egészségügyi elhatározás meghozatalának, a tervezésnek és a kiürítésnek a sajátosságaira.

VMZS, 1978. 8. szám, 26–29. old.

VI. Katonai rendszer (szervezés mozgósítás, kiegészítés)

1. A 4. nyugatnémet biztosító zászlóalj mozgósítási gyakorlata

A zászlóalj feladata felállítása esetén: hadosztály mögöttes területének ellenőrzése, fontosabb objektumainak védelme, kisebb ellenséges csapatok leküzdése. Továbbiakban a cikk ismerteti a zászlóalj szervezését és a gyakorlat lefolyását részletesen.

Truppenpraxis, 1978. 8. szám, 642-647. oldal.

2. Az új sorozási rendszer katonai vonatkozásai

A szerző ismerteti az újoncokkal szemben támasztott követelményeket fegyvernemek szerint, a minősítés rendjét, a követelmény és az eredmény összhangját stb. A cikk szemlélteti a számítógépes feldolgozást is.

Truppendienst, 1978. 3. szám, 228-233. oldal.

3. Az osztrák hadsereg új szervezése

A hadsereg szervezésén kívül a cikk ismerteti a minisztérium szervezését is. A cikk szerint a minisztérium a következőkből áll:

- miniszteri kabinet,
- főszemléltőség (hdm. tervezés, fegyverkezés, szervezés, ellenőrzés),
- 1. szekció (elnök és jogi csop.),
- 2. szekció (személyügy és kiegészítés),
- 3. szekció (tábori hadseregtörzs),
- 4. szekció (technikai, hbs. csop., eü. és kereskedelmi osztály).

VII. Technika

1. Tábori mosogató berendezése

A cikk ismerteti a tábori mosogató felszerelését és berendezését.

Til i Sznabzsenyje, 1978. 6. szám, 70. oldal.

2. PP-F-1 típusú NDK mozgatható műtőberendezés

A szerző szövegben és képekben röviden ismerteti a műtő szállításának és telepítésének módját.

Militärtechnik 1978. 5. szám, 269. oldal.

KÖNYVSZEMLE — ÚJ KÖNYVEK

Ránki György:

1944 március 19.

Magyarország német megszállása című könyve bővített kiadásban jelent meg ezúttal. Hozzáférhetővé vált külföldi levéltári források és egyéb új keletű anyagok alapján az eddiginél részletesebb és hitelesebb képet alkothattunk belőle nemzeti történelmünknek erről a gyászos időszakáról. Világosabbá válik a Kállay-féle hintapolitika is. Kiugorhattunk volna-e a háborúból, s hogyan? Miért tartotta Hitler fontosnak a lényegében mindvégig készséges csatlósállam megszállását? Hogyan vélekedtek az egyes antifasiszta szövetséges országok Magyarországon háború utáni sorsáról? Ellenállók voltak-e a veszített háborúból kiszállni akaró magyar uralkodó körök? Ezeket a makacsul, újra meg újra felvetődő kérdéseket tisztázza Ránki könyvében, miközben dokumentumok tömegével eleveníti fel a megszállás hónapjainak krónikáját, a katonai, politikai és gazdasági fejleményeket, a fokozódó jobbratulódást, amely a nyilas rémuralomba torkollott.

(Kossuth Könyvkiadó, 1978.)

Megkésétt polgári ellenállásunk egyik nevezetes epizódja is erre az időszakra esik. A név, amely fémjelzi,

mindmáig indulatokat kelt. A nehezen feloldható ellentmondásokat csak az életpálya részletes történeti és lélektani elemzése értékelheti érdemben.

A Világ politikai pártjai kézikönyv

(Szerkesztette: Fencsik László)

Rövid, de tartalmas bevezetője tisztázza, mit értünk politikai párt alatt, s milyen főbb irányzataikat különböztetjük meg osztály- és világnézeti költődés alapján. A könyv a pártokat földrészenkénti csoportosításban és ezen belül az országok alfabetikus rendjében mutatja be. Dióhéjban világtörténelmi és politikai ismereteket is nyújt, amennyiben felvázolja a tradicionális, régi múltú pártok történetének alakulását is. De segít eligazodni a jelenben is, a nemrég alakult pártcsoportosulások hovatartozását illetően.

Kormányzó és ellenzéki, esetenként illegális pártokra vonatkozólag is közli a legfontosabb adatokat, alakulásuk, programjaik történetét, helyüket, szerepüket, befolyásukat országukban és a nemzetközi életben. Megnevezi jelsebb vezetőiket, ahol lehetséges, a taglétszámot is. Választási adatokkal is szolgál. Viszonyítási alapként a címszavak közlik az adott országra vonatkozó fontosabb tudnivalókat is (terület, népességszám, államforma).

(Kossuth Könyvkiadó, 1978.)

Pártélet 1978. 8. szám.

A szocialista gazdasági integráció Az elmélet és a gyakorlat kérdései

Moszkva, 1978. 184. oldal.

A Lengyel Népköztársaság, a Magyar Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság és a Szovjetunió közgazdász kutatói által készített közös mű a valóságos szocializ-

mus egyik sarkallatos kérdésével, a szocialista gazdasági integrációval foglalkozik. A szerzők nagy elméleti és gyakorlati jelentőséggel bíró időszerű kérdéseket vizsgálnak, egyebek között a közös tervező tevékenység új irányait, a KGST-országok termelési-gazdasági kapcsolatainak fejlődését, a termelés nemzetközi szakosítását és kooperációját, a tudományos-technikai haladás meggyorsítását. A mű bemutatja a KGST-nek a szocialista gazdasági integrációban betöltött szerepét.

Az Egyesült Államok–Nyugat-Európa–Japán: az imperialista versengés három központja

Szófia, 1978. 314. oldal.

A bolgár tudósok monográfiája nyomon követi a nemzetközi tőkés gazdaság folyamatait, amelyek előmozdítják ezeknek az országoknak egymás közötti versengését, elemzi a három nagy tőkés centrum pénzügyi, kereskedelmi és tudományos-műszaki kapcsolataiban mutatkozó ellentéteket, amelyek az utóbbi évek valutáris és energiaválságában különösen felerősödtek.

Bertini, Franchi, Spagnoli:

Extrémizmus, terrorizmus,
demokratikus rendszer

Róma, 1978. 90. oldal.

A mű megvilágítja a mai olaszországi „baloldali” és jobboldali extrémizmus ideológiai gyökereit, áramlatait és szervezeti formáit, s hangsúlyozza a terrorista csoportok akcióinak veszélyét a dolgozók demokratikus vívmányaira nézve. Kifejti a kommunis-táknak az extrémizmus elleni harccal kapcsolatos álláspontját és javaslatait.

Béke és Szocializmus, 1978. 10. szám.

TARTALOMJEGYZÉK

<i>A hadtápbiztosítás elmélete</i>	
Dr. Lapos Mihály ezds., a hadtudományok kandidátusa	Egy az NHH idején Front Pk. HTPH-i beosztásban dolgozó tábornok visszaemlékezéseinek olvasása kapcsán — — — — — — — — — — 3
<i>Politikai munka a hadtápszolgálatban</i>	
Forgács András ezds.	Hatvan éves a magyar kommunisták pártja — 9
Sándor György ezds.	Lehetőségeink és tennivalóink a szocialista ver- senymozgalom továbbfejlesztése útján — — 13
<i>Harckészültség és hadtápkiképzés</i>	
Kapus Gyula ezds.	A takarékosági célkitűzések teljesítéséért — 23 H
Molnár András szds.	A gépesített lövészezred támadó harcának fegy- verzeti biztosítása, menetből végrehajtott erő- szakos folyóátkelés esetén — — — — — — — — — — 29
<i>Csapatgazdálkodás elmélete, ellátás, gazdálkodás, katonai közlekedés</i>	
Kárpáti János hdgy.	A gazdálkodás elemzésének, a hatékonyság mé- résének elvi kérdései, gyakorlati módszerei — 39 ✓
Balogh Lajos alez.	Az üzemanyag-ellátás és -gazdálkodás helyzete a szolgálat csapatszintű tevékenységének tükré- ben — — — — — — — — — — 48 ü
Dr. Makra Ernő mk. alez., Gaál Zoltán mk. hdgy.	A hordózott üzemanyagok minőségmegóvásáért 54 ü
Zámbó B. Endre mk. alez.	Elgondolás a vegyivédelmi anyagi-technikai biz- tosítási terv tartalmi felépítésére és a tervezés komplexszé tételére — — — — — — — — — — 57
Danics Ferenc szds.	Az MN Textiltisztító és Javító Üzem tevékeny- ségének tapasztalatai és a szolgáltatás fejleszté- sének irányai — — — — — — — — — — 65
Dr. Csordás Lajos alez.	A csapatbeszerzések komplex megszervezése és végrehajtása — — — — — — — — — — 70 E
Palkó Antal mk. szds.	Technikai eszközök az MN hadtáp szolgálatában 76 E
Littomiczky János mk. szds.	Gondolatok az anyagmozgatási tevékenység el- méleti és szervezeti kérdéseiről az MN Tábori Hadtápjában — — — — — — — — — — 81 SL

Munkavédelmi közlemények

MN PÜSZF-ség baleset-
elhárítási és munkavé-
delmi osztálya

1. A katonai tevékenységhez kapcsolódó munka- helyi környezeti károsító hatások, egészség- károsodások veszélyei — — — — —	87
2. A baleset-elhárítási és munkavédelmi ellen- őrzések tartalmi követelményei — — —	90

Folyóiratszemle

Ponomarjev altbgy.
E. Jakusenková mk. alez.

Ju. Alekszandrov alez.

Dr. Keith Arnold,
Dr. Robert T. Gutting
o. ezds.

Hogy az ellenőrzés hatásos legyen — — —	95
Üzemanyag tömeges kiadása az üzemanyag- szállító alegységeknél — — — — —	99
A szárazföldi csapatok hadtápbiztosítása a had- színtéren — — — — —	103
Amerikai katonák elhalálozási okai Vietnamban	107

Szerkesztő bizottsági közlemény

* * *

Publikációs terv a „Hadtápbiztosítás” című kiadvány 1979. évi számához — — — —	111

Tájékoztató közlemények

* * *
* * *
* * *

Tudományos élet — — — — —	115
Folyóiratokból — — — — —	116
Könyvszemle — új könyvek — — — — —	119

СОДЕРЖАНИЕ

<i>Теория тылового обеспечения</i>		
Полковник д-р ЛАПОШ Михай, кандидат военных наук	По поводу чтения воспоминаний генерала, работавшего во время Великой Отечественной войны на должности заместителя командующего фронтом по тылу. — — — — —	3
<i>Политическая работа в службе тыла</i>		
Полковник ФОРГАЧ Андраш	60 лет партии венгерских коммунистов. — — —	9
Полковник ШАНДОР Дьёрдь	Наши возможности и задачи в отношении дальнейшего развития движения социалистического соревнования. — — — — —	13
<i>Боевая готовность и тыловая подготовка</i>		
Полковник КАПУШ Дьюла	За выполнение экономических целевых установок.	23
Капитан МОЛЬНАР Андраш	Обеспечение вооружением наступательного боя мотострелкового полка при форсировании реки с ходу.	29
<i>Теория войскового хозяйства, снабжение, хозяйствование, военное сообщение</i>		
Лейтенант КАРПАТИ Янош	Принципальные вопросы, практические способы анализа хозяйствования, определения эффективности. — — — — —	39
Подполковник БАЛОГ Лайош	Состояние снабжения горюче-смазочными материалами и хозяйствования в свете деятельности в войсковом звене. — — — — —	48
Полковник-инженер д-р МАКРА Эрне Лейтенант-инженер ГААЛ Золтан	За сохранение качества горючего, хранимого в бочках. — — — — —	54
Подполковник ЗАМБО Б. Эндре	Соображения по построению плана материально-технического обеспечения химическим имуществом и комплектованию плавирования. — — — — —	57
Капитан ДАНИЧ Ференц	Опыт работы предприятия ВНА по чистке и ремонту текстильных изделий и тенденция развития услуг. — — — — —	65
Подполковник д-р ЧОРДАШ Лайош	Комплексная организация проведение войсковых заготовок. — — — — —	70
Полковник-инженер ПАЛКО Антал	Технические средства в службе тыла ВНА. — —	76

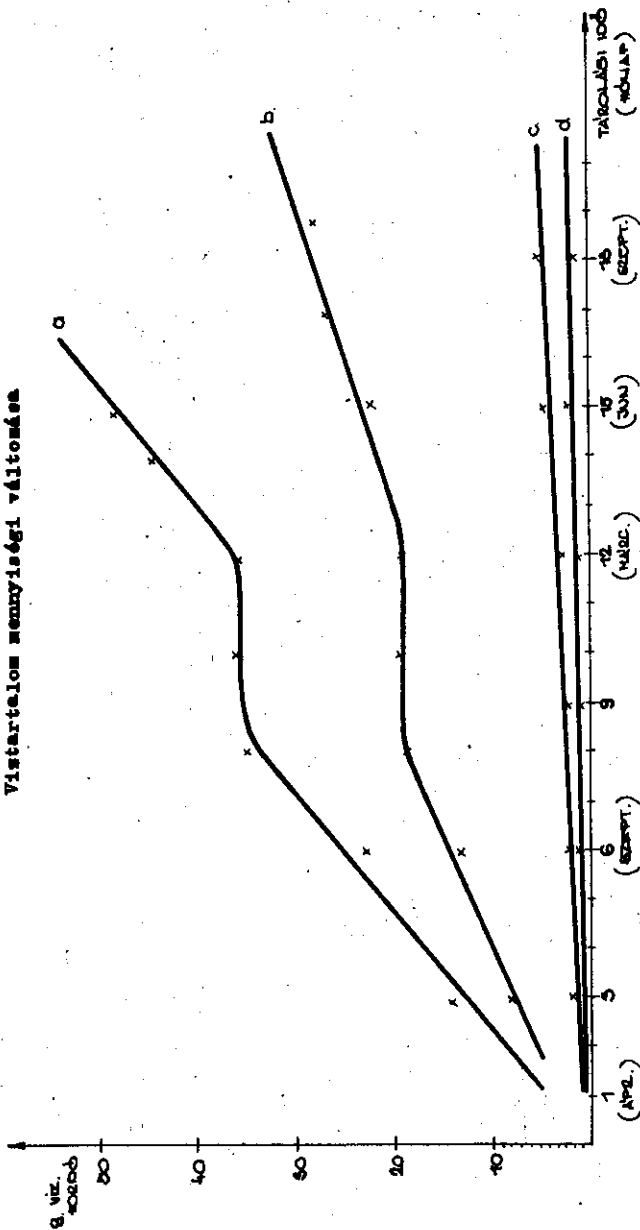
Капитан-инженер ЛИТТОМЕРИЦКИ Янош	Соображения по теоретическим и организационным вопросам перемещения имущества в Полевом тылу ВНА — — — — — — — — — —	81
	<i>Сообщения по охране труда</i>	
Отдел предупреждения травматизма и охраны труда финансового Управления.	1. Вредное влияние рабочего места и окружающей среды, связанной с военной деятельностью и опасности ущерба здоровью. — — — — —	87
	2. Требования предъявляемые к контролю за предупреждением травматизма и охраной труда.—	90
	<i>Обзор зарубежной печати</i>	
Генерал-лейтенант ПОНОМАРЕВ	Чтобы контроль был эффективным — — — —	95
Подполковник-инженер Е. ЯКУШЕНКО	Массовая выдача горючего в подразделениях подвоза ГСМ. — — — — — — — — — —	99
Подполковник Ю. АЛЕКСАНДРОВ	Тыловое обеспечение сухопутных войск на ТВД. —	103
д-р КАЙТ Арнольд Полковник м/с д-р Роберт. Т. ГУТТИНГ	Причина смертности американских солдат во Вьетнаме. — — — — — — — — — —	107
	<i>Сообщение редакционной комиссии</i>	
* * * *	Тематический план статей, публикуемых в номерах журнала „ХАДТАПБИЗТОШИТАШ“ в 1979 году.	111
	<i>Сообщения информационного характера</i>	
* * * *	Научная жизнь — — — — — — — — — —	115
* * * *	Обзор журналов — — — — — — — — — —	116
* * * *	Обзор книг — новые книги. — — — — — — — — — —	119

ÁBRÁK, MELLÉKLETEK

a " A hordósott üzemanyagok megóvásáért"
 című cikkhez

1. ábra

Vistartalom mennyiségi változása

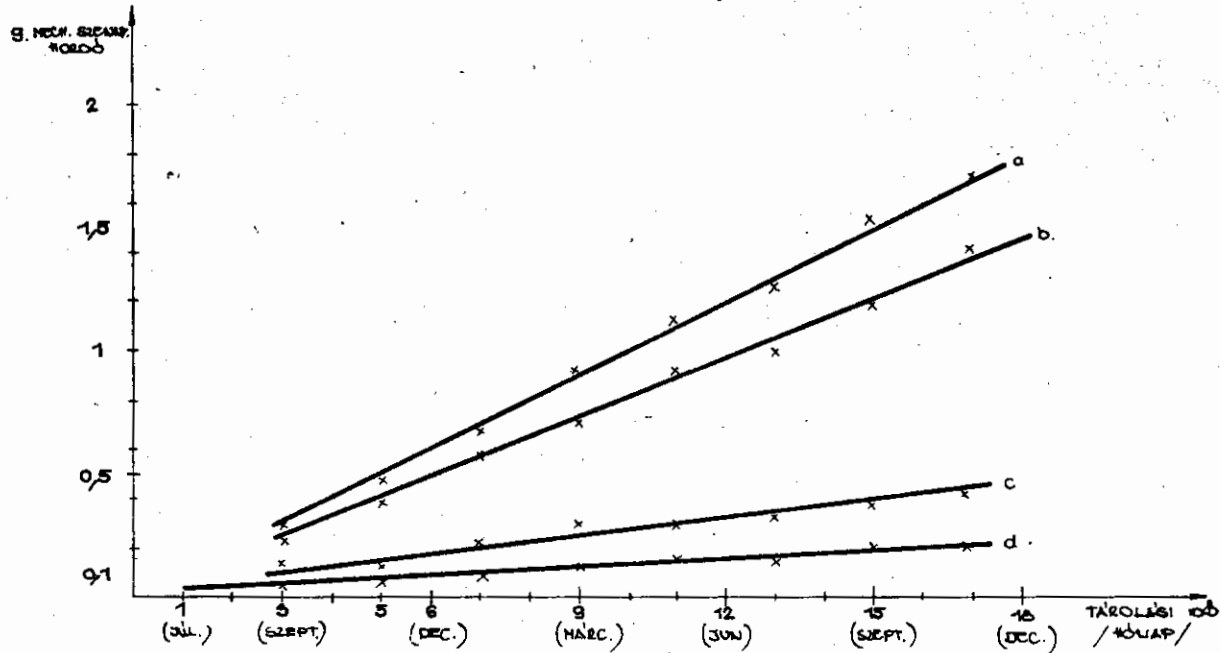

a - utánhusztalan benzines hordók átlaga; b - utánhusztalan gásolejos hordók átlaga;
 c - utánhusztolt benzines hordók átlaga; d - utánhusztolt gásolejos hordók átlaga.

2. ábra.

a "A hordózott üzemanyagok megóvásáért"
címlí cikkhez

Mechanikai szennyeződés mennyiségi változása

a - utánhúzatlan benzines hordók átlaga;

b - utánhúzatlan gázolajos hordók átlaga;

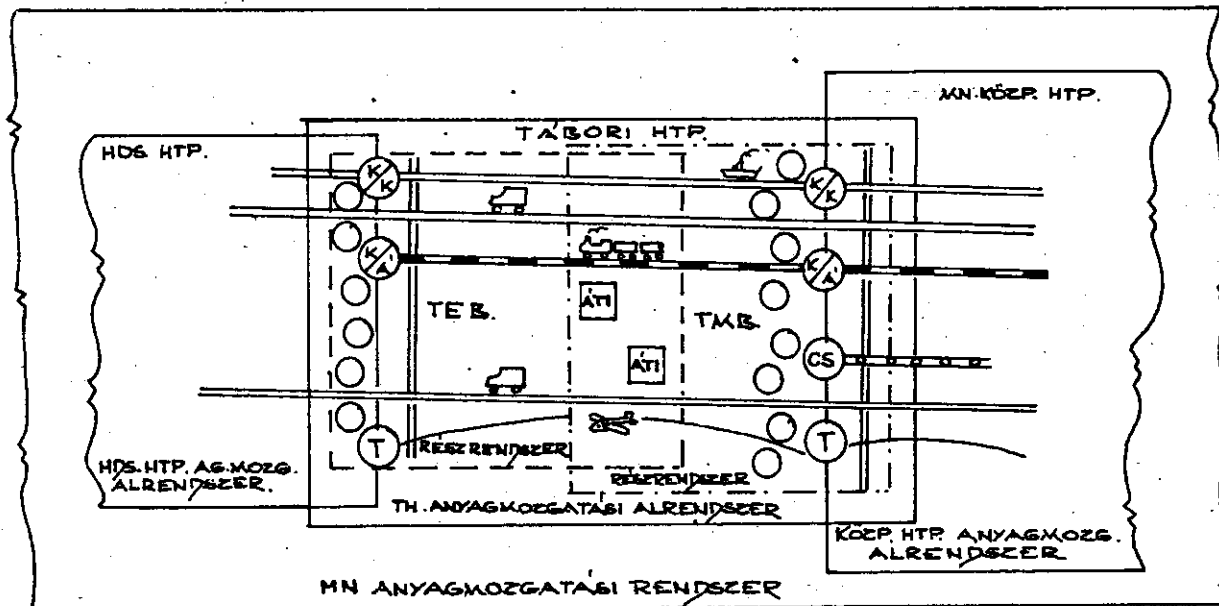
c - utánhúzott benzins hordók átlaga;

d - utánhúzott gázolajos hordók átlaga.

4. sz. mell.

a "Gondolatok az anyagmozgatási tevékenység elméleti és szervezeti kérdéseiről az MN TH.-ban" című cikkhez.

A TH. ANYAGMOZGATÁSI ALRENDSZERÉNEK MODELJE / VÁLTOZAT /

○ RAKTÁRAK